

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Економіко-гуманітарний інститут.

Факультет економіки і управління
(повне найменування інституту, назва факультету)

Фінанси, банківська справа та страхування
(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка
До дипломної магістерської роботи
магістра
(ступінь вищої освіти (освітній ступінь))

на тему Управління інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання

Виконав: студент 6 курсу, групи ФЕУ-113м
спеціальності (напряму підготовки)
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва напряму підготовки, спеціальності)

	<u>Окунь А.О.</u> (прізвище та ініціали)
Керівник	<u>Андрющенко І.Є.</u> (прізвище та ініціали)
Рецензент	<u>Брехер Я.О.</u> (прізвище та ініціали)

м. Запоріжжя
2018 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет ЕГІ, ФЕУ

Кафедра Фінанси, банківська справа та страхування

Ступінь вищої освіти (освітній ступінь) магістр

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код і назва)

Напрямок підготовки 072, Фінанси, банківська справа та страхування
(код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри К.Р.Н., доцент
Церарова С.В.
"15" грудня 2018 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ
ОКУМЬ АМАСТАСІЇ ОЛЕКСАНДРІВНІ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Управління інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання
Керівник роботи _____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від
"11" вересня 2018 року № 212

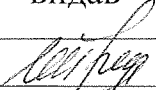
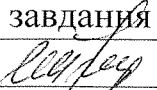
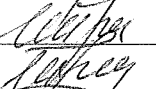
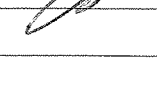
2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи первинна фінансова звітність; консолідовані фінансові звіти (звіт про фінансовий стан) 2013-2014 рр.; консолідовані звіти про фінансові результати (звіт про фінансові результати) 2013-2014 рр.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Розділ 1. Теоретичні основи управління інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання. Розділ 2. Діагностика та аналіз інвестиційної діяльності на прикладі ПАТ "ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН". Розділ 3. Покращення ефективності управління інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання. Розділ 4. Скорочення праці та техніки безпеки в будівельних ситуаціях

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) Рис. 1.1. Схема фінансового обґрунтування інвестиційного проекту, মে. а.в. Етапи реалізації інвестиційного проекту з покращенням господарського устаткування. Таблиця 2.14 Витрати на інвестиційний проект. Таблиця 2.18 Вартість на введене в експлуатацію. Таблиця 2.18 Основні показники ефективності інвестиційного проекту.

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
1	Андрющенко Т.Є., проф.		
2	Андрющенко Т.Є., проф.		
3	Андрющенко Т.Є., проф.		
4	Журавель С.М., ст. викладач		
Нормоконтролер	Чередниченко Н.О., ст. викладач		

7. Дата видачі завдання 05.03.2018

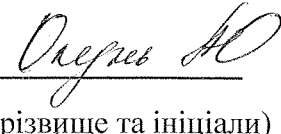
КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір матеріалу на проектування	05.03.18 - 21.03.18	
2	Групування та аналіз зібраного матеріалу. Уточнення завдань проектування	21.03.18 - 05.04.18	
3	Виконання теоретичної частини роботи	05.04.18 - 01.05.18	
4	Виконання графічної частини роботи	01.05.18 - 01.10.18	
5	Написання та оформлення дипломної магістерської роботи	01.10.18 - 01.11.18	
6	Перевірка роботи керівником, консультантами	01.11.18 - 14.11.18	
7	Попередній захист роботи	15.11.18	
8	Переплітання оформлення дипломної магістерської роботи	01.12.18	
9	Захист роботи у ЕК	18.12.18	

Студент

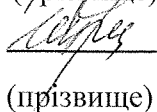

(прізвище)

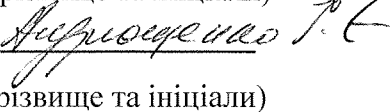

(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

(прізвище)

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Окунь А.О. **Управління інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання.** – Дипломна магістерська робота.

Дипломна магістерська робота зі спеціальності 072 магістр фінансів, банківської справи та страхування. Кафедра фінанси, банківська справа та страхування, Запорізький національний технічний університет, 2018.

Магістерська дипломна робота присвячена розробці теоретико-методологічних підходів та практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю суб'єкта господарювання.

Розглянуті питання сутності таких понять як «інвестиції», «інвестиційний процес», «інвестування», «інвестиційний проект» та «інвестиційна діяльність». Досліджено особливості прийняття інвестиційних рішень, доцільність вкладання інвестиційних коштів та методи ведення ефективної інвестиційної політики.

Проведено поглиблений аналіз наявності вільних коштів для можливості ведення інвестиційної діяльності суб'єктом господарювання, розрахунок економічної ефективності інвестиційного проекту, можливої його прибутковості та терміну окупності.

Були запропоновані шляхи покращення управління інвестиційної діяльності суб'єкту господарювання як з внутрішньої, так і з зовнішньої сторони. Запропоновано комплексну систему щодо прийняття інвестиційного рішення.

Ключові слова: ІНВЕСТИЦІЇ, ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЕКТ, ШЛЯХИ, ТЕРМІН ОКУПНОСТІ, ІНВЕСТИЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПРОЦЕС, ВІЛЬНІ КОШТИ.

ANNOTATION

Okun A.O. Management of investment activity of business entities. - A Master's degree thesis.

The Master's degree thesis in specialty 072 Master of Finance, Banking and Insurance. The Chair of Finance, Banking and Insurance, Zaporizhzhya National Technical University, 2018.

The master's degree work is devoted to the development of theoretical and methodological approaches and practical recommendations for improving the efficiency of management of investment activity of the subject of management.

The questions of essence of such concepts as "investments", "investment process", "investing", "investment project" and "investment activity" are considered. The features of making investment decisions, expediency of investment of investment funds and methods of conducting effective investment policy are investigated.

An in-depth analysis of the availability of available funds for the possibility of conducting investment activity by a business entity, the calculation of the economic efficiency of the investment project, its possible profitability and the payback period.

Ways have been proposed to improve the management of the investment activity of the business entity both from the internal and external sides. A complex system for making an investment decision is proposed.

Key words: INVESTMENTS, INVESTMENT ACTIVITY, INVESTMENT PROJECT, WAYS, TERM OF DEFENSE, INVESTMENT MANAGEMENT, INVESTMENT PROCESS, FREE COSTS.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

ПАТ	-	публічне акціонерне товариство;
ЗУ	-	Закон України;
ТЕС	-	теплова електростанція;
ІР	-	інвестиційне рішення;
ІП	-	інвестиційний проект;
грн	-	гривня;
CVP	-	cost - volume - profit або витрати - обсяг - прибуток;
AIM	-	ринок альтернативних інвестицій;
ІМ	-	інвестиційний менеджмент.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ДО ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Андрющенко І.Є., Окунь А.О. Інвестиційний продукт як із різновидів впливу на діяльність підприємства. Електронний науково-практичний журнал. – Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2018. – Вип. 25. – Режим доступу: <http://www.marketinfr.od.ua/journals>
2. Окунь А.О. Сутність інвестиційного проекту та метод розрахунку його привабливості. [Текст] : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Ефективність та напрями вдосконалення політики економічного зростання: теорії та пропозиції», Запоріжжя, 15 грудня 2018 р.: тези доповідей.- З.: ЗДІА, 2018. – 214 с.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	
ВСТУП	10
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	14
1.1. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності, поняття та класифікація	14
1.2. Стратегічні цілі та напрями управління інвестиційною діяльністю	32
1.3. Нормативно-правова база інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання	39
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ТА АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»	49
2.1. Загальна характеристика ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»	49
2.2. Діагностика та аналіз можливості здійснення інвестиційної діяльності ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»	54
2.3. Аналіз методу оцінки ефективності інвестицій виходячи з термінів їх окупності	76
РОЗДІЛ 3. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	109
3.1. Основні напрями покращення управління інвестиційної стратегії ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»	109

3.2 Формування багатокритеріального підходу для прийняття рішень в управлінні інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання	121

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	136

ВИСНОВКИ	153

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	156

Додаток А. Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» за 2013-2017 рр.	164

Додаток Б. Консолідований звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2013-2017 рр.	169

ВСТУП

В умовах нестабільної економічної системи в країні, що супроводжується різкими змінами у бізнес-середовищі, малою інформованістю про ситуацію на ринку, її непрогнозованістю, суттєвим впливом на ринок політичної кон'юнктури в Україні, постійним ростом цін та знеціненням національної валюти показники динаміки інвестиційних процесів значно скорочуються.

Тому нашому уряду потрібно проаналізувати більш детально та розпочати розробляти реальні заходи, які призведуть до активізації інвестиційної діяльності на суб'єктах господарювання України. Також, українські підприємства мають переглянути підходи до ведення виробничої діяльності, що в свою чергу дадуть їм змогу залучити додаткові кошти для ведення інвестиційної діяльності. В теперішніх умовах інвестиційний клімат країни потребує поліпшення і покращення правової, соціально-економічної, фінансової та суспільнополітичної складових, що зможе залучити більш великий обсяг інвестиційних ресурсів і сприятиме загальному соціально-економічному розвитку України. Залучення інвестицій є дуже важливим для діяльності підприємства і це вимагає від керівництва постійного удосконалення господарської діяльності та підвищення рівня інвестиційних переваг порівняно з іншими підприємствами

Оскільки саме інвестиції є вагомим засобом підтримання і розвитку підприємницької діяльності, інвестиційна підтримка розвитку підприємств залежить від специфічних особливостей інвестицій, таких, як тривалий період окупності при реалізації інновацій, підвищений ризик реалізації, нерівномірність надходження доходів від здійснення інвестицій. Урахування цих особливостей і зміна умов функціонування підприємств визначають важливість подальшого вдосконалення принципів, форм, методів та пошуку джерел інвестиційної підтримки інноваційної діяльності підприємств.

Тому виникає необхідність у формуванні нових наукових підходів до інвестиційної підтримки інновацій і розробки практичних основ для їхньої реалізації. Отже, щоб поліпшити управління інвестиційної діяльності необхідно впливати як з внутрішньої, так і з зовнішньої сторони.

Провівши значний аналіз публікацій, можна сказати, що питання управління інвестиційною діяльністю в своїх роботах розглядає багато науковців, які проявляють інтерес до питання планування капіталовкладень, управління інвестиціями в умовах невизначеності та ризику, серед яких О.І. Амоша, Г. Бірман, І.О. Бланк, А. Бутняров, О.В. Гаврилюк, В.М. Гриньова, Б.В. Губський, А.Г. Загородній, В.В. Ковальов, М.Д. Кондратьєв, М.Г. Лапуста, Ю.В. Макогон, А. Маршалл, П.Г. Перерва, Ю. Ткаченко, В.Д. Шапіро, У. Шарп, В.В. Шеремет, О.М. Ястремська, С. Захарін, О. Ємельянов, І. Манаєнко, Ю. Капітанець, О. Охріменко, Т. Товт, Я. Шевцов, О.М. Ястремська, О.І. Амоша, Г. Бірман, Ю. Ткаченко, В.Д. Шапіро, та інші.

Мета та завдання роботи. Метою дипломної магістерської роботи є розгляд теоретичних, методологічних та практичних аспектів діагностики можливості здійснення інвестиційної діяльності суб'єктом господарювання, проблеми прийняття ефективного інвестиційного рішення, розгляд методу оцінки ефективності інвестицій та обґрунтування шляхів удосконалення управління інвестиційної стратегії в теперішніх складних умовах.

Для досягнення поставленої мети в процесі дослідження вирішувались такі основні завдання:

- розглянути теоретико – методологічні аспекти інвестиційної діяльності;
- проаналізувати та здійснити комплексну оцінку показників фінансового стану на прикладі підприємства та зробити висновок щодо можливості вкладання інвестицій;
- виявити проблемні аспекти управління інвестиційною діяльністю суб'єкта господарювання та розробити пропозиції щодо їх удосконалення;

– здійснити огляд охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях і заходи щодо усунення небезпек.

Об'єктом роботи є процес оцінки управління інвестиційною діяльністю суб'єкта господарювання та шляхів його удосконалення.

Предметом дослідження є сукупність комплексу теоретичних, методичних і практичних питань аналізу та оцінки управління інвестиційною діяльністю суб'єкта господарювання та шляхів її поліпшення.

Логіка виконання роботи підпорядкована вимогам діалектичного підходу та загальнонаукових методів дослідження. При аналізі теоретичних основ управління інвестиційною діяльністю був використаний діалектичний метод як метод пізнання, що передбачає розгляд будь-яких економічних явищ і процесів у їх загальному зв'язку і взаємозалежності в стані безперервного розвитку. Конкретизацією виступає системно-структурний метод, використання якого в найбільшій мірі сприяє досягненню поставленої мети.

У процесі дослідження використані методи пізнання: індукції і дедукції, узагальнення, аналізу і синтезу, порівняння, наукового абстрагування, економіко-аналітичний, математичної статистики, графічний та метод соціологічних досліджень.

Інформаційною базою для дослідження стали нормативно-правові акти України з питань інвестиційної діяльності, а також роботи вітчизняних та зарубіжних науковців за напрямом удосконалення інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання та шляхів її удосконалення, матеріали науково-практичних конференцій, фінансова звітність та інші фінансово-економічні дані підприємства.

Елементи наукової новизни полягають у розробленні методів покращення управління інвестиційною діяльністю на основі аналізу зарубіжного досвіду та результатів проведених досліджень, що в свою чергу дає можливість практичних рекомендацій з удосконалення процесу ефективності інвестиційної діяльності та розвитку інвестування в цілому.

Магістерська робота «Управління інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання» складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Робота містить 179 сторінок комп'ютерного тексту, з них 145 сторінок основного тексту, 7 рисунків, 21 таблиць, 65 джерела, 2 додатки.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності, поняття та класифікація

Світовий досвід свідчить, що країни з перехідною економікою не в змозі розвивати господарство без залучення й ефективного використання інвестицій. Акумулюючи підприємницький, державний та змішаний капітал, забезпечуючи доступ до сучасних технологій та менеджменту, інвестиції не тільки сприяють формуванню національних інвестиційних ринків, але й пожвавлюють ринки товарів та послуг. Крім того, інвестиції, як правило, сприяють заходам макроекономічної стабілізації та дозволяють вирішувати соціальні проблеми трансформаційного періоду. Тому успішне проведення ринкових реформ в Україні неможливо без ефективної структурно-інвестиційної політики перетворення економіки з метою створення сприятливого інвестиційного клімату. Докорінно повинна змінитися діяльність інвесторів в умовах ринкового розподілу створюваного національного багатства.

Економічна діяльність окремих господарюючих суб'єктів та країни в цілому значною мірою характеризується обсягом здійснюваних інвестицій.

Терміни «інвестиції», «інвестування», «інвестиційний процес», «інвестиційна діяльність», «інвестиційна політика» стали вживатись у нашій країні порівняно нещодавно. Тому поняття та сутність цих термінів у нашій економічній літературі все ще трактуються по-різному. Так, наприклад, поняття «інвестиції» ототожнюється з капітальними вкладеннями, «інвестиційна діяльність» – з інвестуванням. Хоча ці поняття за своєю суттю та економічним змістом не однозначні. [39]

У вітчизняній і зарубіжній науці й практиці немає єдиної точки зору щодо змісту поняття інвестицій. Можна виділити два підходи до трактування цієї категорії — звужений і розширений. В економічній літературі, що видавалася в колишньому СРСР та у практиці господарської діяльності поняття інвестицій зводилося до капіталовкладень у просте і розширене відтворення основних фондів. [41]

Так видатний американський економіст та нобелівський лауреат Вільям Шарп у своїй роботі «Інвестиції» визначив поняття «інвестиції» як здатність «розстатися з грошми сьогодні для того, щоб отримати більш їхню суму в майбутньому». [11]

Таке звужене розуміння категорії інвестицій характерне і для деяких зарубіжних авторів, а саме Кемпбелла Р. Міакконелл та Стенді Л. Брю в їх праці «Економікс». На їх думку інвестиції це витрати на відтворення основних фондів, їх збільшення та вдосконалення. [17]

А А. Богатирьов вважає, що інвестиції — це продуктивні витрати, тобто витрати, спрямовані на відтворення життя, матеріальних і духовних благ як необхідних умов життя людини в суспільстві. [23]

Водночас ряд економістів поняття інвестицій розглядають дещо ширше, розуміючи під ними додаткові вкладення у вигляді основних і оборотних фондів у процесі господарської діяльності, а саме Касл Е., Беккер М., Нелсон А. у своїй роботі «Ефективне фермерське господарство».

Проте в практичній діяльності зарубіжних фірм, в економічній літературі країн Заходу інвестиції нерідко трактуються ширше, коли під ними розуміють усі напрямки вкладення коштів, що забезпечують одержання прибутку. [47]

Натомість, визначаючи інвестицію як правову категорію, О. Е. Сімсон вказує, що інвестиції — це майно, майнові права та інші цінності, що мають ринкову вартість, довгостроково і з ризиком вкладені інвестором в об'єкти підприємницької діяльності з метою одержання прибутку. [16] Визначивши інвестиції як розміщення цінностей з метою отримання прибутку,

законодавцю необхідно було б зробити обмовку, що прибуток або ж можливість його отримання у такому випадку є обов'язковою ознакою для реципієнта, інвестору ж можуть належати доходи або проценти. [24]

Визначивши інвестиції як розміщення цінностей з метою отримання прибутку, законодавцю необхідно було б зробити обмовку, що прибуток або ж можливість його отримання у такому випадку є обов'язковою ознакою для реципієнта, інвестору ж можуть належати доходи або проценти. [48] Для умов ринкової економіки таке трактування інвестицій найбільш прийнятне. Підприємство з метою одержання прибутку може вкладати кошти не лише в будівництво, на придбання техніки, обладнання, поповнення предметів праці, а й на придбання цінних паперів, здійснення цільових банківських вкладів тощо. [25]

В Україні згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність» (1991 р.) поняття інвестицій визначається так: інвестиції — всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект. [1]

Термін «інвестиції» походить від латинського слова «invest», що означає вкладення коштів. У більш широкій трактовці інвестиції являють собою вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення.

Інвестиціями можуть бути такі цінності :

- кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери (крім векселів);
- рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди устаткування та інші матеріальні цінності);
- майнові права інтелектуальної власності;
- сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих ("ноу-хау");

- права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права;
- інші цінності.

Інвестиції, що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік, здійснюються у формі капітальних вкладень. [34]

Інвестиції згідно з українським законодавством можуть існувати в грошовій (грошові засоби, цільові банківські вклади, паї та цінні папери), матеріальній (рухоме й нерухоме майно) формах, у формі майнових прав та інших цінностей. Останні групуються за напрямками: у формі інтелектуальних прав (авторське право, “ноу-хау”, інші), у формі прав користування природними ресурсами (землею, іншими ресурсами). Виділяється також група інших цінностей. [45]

В літературі зустрічається різні види інвестицій. Нижче наведена основна класифікація цього поняття.

Отже, основні види інвестицій за певними ознаками:

- за об'єктами вкладання коштів (майна):
  - 1) реальні - вкладання коштів (майна) у реальні активи – матеріальні та нематеріальні (іноді інвестиції в нематеріальні активи, що пов'язані з НТП, характеризують як інноваційні. Реальне інвестування є головною формою реалізації загальної економічної стратегії розвитку підприємства. Саме ця форма інвестування дає можливість підприємству успішно проникати на нові товарні й регіональні ринки, забезпечувати постійне зростання ринкової вартості підприємства. [49] Існує три форм реальних інвестицій, а саме : капітальні інвестиції або капітальні вкладення (вкладення капіталу у відтворення основних фондів підприємства), інноваційні інвестиції (вкладення капіталу в нематеріальні активи підприємства з метою використання в діяльності підприємства нових наукових і технологічних знань), інвестиції в матеріальні оборотні активи (вкладення капіталу в приріст

запасів матеріальних оборотних активів підприємства з метою забезпечення необхідної пропорційності в розвитку основних та оборотних активів підприємства). [51] Управління реальними інвестиціями підприємства містить у собі: аналіз стану реального інвестування й рівня інвестиційної активності підприємства в попередньому періоді, визначення загального обсягу реального інвестування в майбутньому періоді, визначення конкретних форм реального інвестування, виходячи з напрямів інвестиційної діяльності підприємства, пошук окремих об'єктів інвестування й оцінка їхньої відповідності напрямам інвестиційної діяльності підприємства, підготовка бізнес-планів реальних інвестиційних проектів, забезпечення високої ефективності реальних інвестицій, забезпечення мінімізації рівня інвестиційних ризиків, забезпечення оптимальної ліквідності об'єктів реального інвестування, формування програми реальних інвестицій, забезпечення реалізації окремих інвестиційних проектів й інвестиційної програми в цілому; [52]

2) фінансові - вкладання коштів у фінансові інструменти (активи), серед яких превалюють цінні папери. Фінансові інвестиції групуються за такими напрямками як інвестиційні операції із традиційними інструментами, придбання похідних цінних паперів (деревативи), депозитні операції підприємств, пайова участь у спільних підприємствах. Особливостями фінансових інвестицій є те, що вони здійснюється на пізніших стадіях розвитку підприємства, коли задоволені його потреби в реальних інвестиціях, дають можливість здійснювати зовнішнє інвестування в країні та за її межами, є незалежним видом господарської діяльності для підприємств реального сектору економіки, оскільки стратегічні завдання їхнього розвитку можна розв'язати лише шляхом вкладень капіталу в статутні фонди і придбання контрольних пакетів акцій інших підприємств, дає підприємству змогу швидше й дешевше реалізувати конкретні стратегічні цілі свого розвитку, уможливорює вкладення підприємством коштів у безризикові та спекулятивні інструменти, і в такий спосіб здійснювати свою інвестиційну політику як

консервативний або агресивний інвестор, потребує мінімум часу для прийняття управлінських рішень порівняно з реальними інвестиціями (проектами), вимагає активного моніторингу й оперативності ухвалення рішень під час здійснення фінансових інвестицій, оскільки фінансовий ринок має високі коливання кон'юнктури; [14]

Багато економістів вважають, що при покупці акцій їх можна вважати фінансовими інвестиціями, якщо інвестор не бере участі в управлінні компанії, акції якої він придбав. [30] Якщо купується контрольний пакет або така кількість акцій, яка вимагає участі інвестора в управлінні, то це реальні інвестиції. Тому до реальних інвестицій відносяться вкладення в систему управління підприємствами, вкладення в підвищення кваліфікації працюючих людей, в їх освіту і виховання. Аналогічна ситуація з золотом, яке служить інструментом фінансовому інвестору при формуванні інвестиційного портфеля. Золото є реальними інвестиціями, якщо купується для технологічного процесу у виробництві електронних приладів або для виробництва ювелірних прикрас.

– за характером участі в інвестуванні:

1) прямі - господарські операції, які передбачають внесення коштів або майна в статутний капітал (фонд) юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою. До прямих відносять такі інвестиції, що формують більше 10-25% капіталу фірми та дають право на участь в управлінні підприємством. Зазвичай, це виглядає як делегування представника інвестора до ради директорів компанії, куди інвестор вклав свої кошти. Ці інвестиції носять довготривалий характер і мають низьку ліквідність. Інвестором прямих інвестицій може бути фізична особа, підприємство або організація, великі корпорації та спеціальні фонди прямих інвестицій. [26] Останні формуються з усіх типів інвесторів і підкоряються правилам інвестування, затвердженим самими інвесторами. Фонд управляється професіоналами, які здійснюють вибір об'єкта прямих інвестицій і пропонують на розгляд своїм учасникам. У разі схвалення,

інвестори зобов'язані перерахувати на інвестиції заздалегідь визначену суму вкладень. Представники фонду беруть участь в управлінні інвестованим об'єктом або повністю керують ним, в разі придбання контрольного пакета акцій. Фонди прямих інвестицій, в своїй більшості, зацікавлені в придбанні контрольного пакету акцій. Особлива увага приділяється міжнародним прямим інвестиціям, тому що вони збільшують ввезений капітал в країну, у вигляді обладнання, методів організації виробництва і сучасних систем управління; [53]

2) непрямі (портфельні) - придбання цінних паперів (ЦП) інвестиційних та фінансових посередників. Отримані кошти посередники вкладають у об'єкти інвестування, керують ними, а потім розподіляють одержаний прибуток між своїми клієнтами - інвесторами. Інвестор не бере участі в управлінні підприємством, а лише отримує дохід на цінні папери. Посередниками можуть бути фінансові брокери або брокерські контори, ПФФ і комерційні банки. Інвестор отримує обумовлений прибуток від вкладених коштів та оплачує послуги посередника. [27] Непрямі інвестиції можуть мати внутрішній характер і бути міжнародними. Відповідно, внутрішні непрямі інвестиції регулюються законодавством країни і правилами фондового ринку країни. Міжнародні непрямі інвестиції підкоряються міжнародно-правовому регулюванню. Інвестор повинен знати їх або має досить великий шанс втратити вкладені кошти. [28] Основними перевагами непрямих інвестицій є: відносна простота інвестування (в будь-якій брокерській компанії або в інвестиційному фонді, вам відкриють рахунок та прикріплять консультанта або брокера), при правильному виборі інвестиційного фонду або брокерської компанії знижуються ризики втрати інвестиційних вкладень, внутрішні непрямі інвестиції контролюються державою, а точніше, фінансові інститути, що займаються цим типом інвестування, знаходяться під контролем держави. [31] До недоліків можна віднести - безконтрольність процесів використання інвестицій з боку інвестора та рівень доходу інвестора залежить від професіоналізму управління інвестиційним фондом; [54]

– за періодом інвестування:

1) короткострокові (здійснюються на період до одного року). Для віднесення інвестицій до короткострокових вони повинні відповідати двом вимогам: вільно обертатися на ринку - це означає, що вони можуть бути легко перетворені на гроші або обмінені на щось інше, яке у свою чергу може бути легко перетворене на гроші та мати короткий період дієздатності, тобто вони призначені для утримання терміном не більше одного року. [29] До короткострокових фінансових інвестицій належать: короткострокові цінні папери, а саме депозитні сертифікати банків та інших кредитних установ, урядові казначейські білети, комерційні папери корпорацій, облігації та інші боргові зобов'язання та акції інших підприємств.; [57]

2) довгострокові (здійснюються на період понад рік. Великі інвестиційні компанії розподіляють їх на чотири види: до двох років; від двох до трьох років; від трьох до п'яти років; понад п'ять років). Також, до довгострокових інвестицій відносять і ті інвестиції котрі не можуть бути вільно реалізовані у будь-який момент. [12] Отже, довгостроковими інвестиціями можуть бути також і вкладення, які спочатку планувалося здійснювати на термін менше одного року у разі, якщо, виходячи із ситуації на ринку, підприємство визнає за неможливе їх реалізацію протягом короткого періоду. Ідеться про низьколіквідні або неліквідні активи. [30] У довгострокові фінансові інвестиції можуть здійснюватися вкладення підприємства з метою одержання прибутку, здобуття контролю над іншими підприємствами, одержання доступу на певний сегмент ринку, створення інтегрованих корпоративних структур, диверсифікації діяльності тощо. Також через інструментарій довгострокових фінансових інвестицій можна опосередковано здійснювати реальні інвестиції. Наприклад, замість вкладання коштів у придбання основних засобів для розвитку нового виробництва можна придбати контрольний пакет корпоративних прав підприємства, яке володіє відповідними необоротними активами, чи заснувати дочірнє підприємство,

наділивши його статутним капіталом, за рахунок якого будуть здійснені реальні інвестиції; [11]

– за формами власності інвесторів:

1) приватні - здійснюють фізичні особи, а також юридичні особи з приватним капіталом. Основним шляхом залучення приватного капіталу в Україні залишаються банківські депозити, які відрізняються простотою, зрозумілою для вкладника, і надійністю. Кошти на депозитах в більшості банків застраховані від банкрутств і інших неприємностей. Ставки депозитів перевищують рівень інфляції в країні, це зберігає кошти і залучає людей, які бажають зберегти накопичений капітал. Іншим, не менш популярним, шляхом залучення приватного капіталу в інвестиції є в нерухомість.[32] Дуже багато приватних капіталів було залучено в житлове будівництво. Бурхливе зростання цін на квартири в попередньому десятилітті забезпечувало такому інвестуванню істотний дохід. Перевагою приватного інвестування для одержувача інвестицій, є простота механізму залучення, відсутність багатьох документів, які одержувач інвестицій оформляє в банках або інвестиційних фондах. [36] Також до переваг можна віднести швидкість отримання інвестицій. Розгляд пропозиції інвестування займає кілька днів і стільки ж оформлення договору інвестування під заставу майна або інших цінностей. [31] До недоліків приватного інвестування відносяться досить жорсткі умови отримання інвестицій: висока процентна ставка кредитування, умова передачі частини акцій підприємства інвестору, низька оцінка заставного інструменту інвестором, ризик втрати капіталу і стреси від такої можливості, нерегулярний і мінливий дохід від вкладень; [55]

2) державні – здійснюють державні та місцеві органи влади, державні (казенні) підприємства з бюджетних і позабюджетних фондів, власних і позичкових коштів. Державна інвестиційна політика — це діяльність держави щодо регулювання інвестиційної діяльності з метою реалізації цілей економічної, науково-технічної та соціальної політики та комплекс економічних, організаційно-правових та інших заходів держави, спрямованих

на створення сприятливого інвестиційного клімату, структурну перебудову, підвищення ефективності національної економіки. Заходи держави, спрямовані на активізацію інвестиційного процесу : створення сприятливого інвестиційного клімату для власних та іноземних інвесторів (ефективна бюджетно-податкова, облікова, кредитно-грошова, зовнішньоекономічна, амортизаційна політика), формування податкової системи, сприятливої для інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, переорієнтація інвестицій у реальний сектор та пріоритетні галузі економіки, підтримка приватних інвестицій у житлове будівництво через надання довгострокових пільгових кредитів для покриття частини витрат інвестора, формування та розвиток інвестиційного ринку, заохочення конкуренції, розширення джерел фінансування інвестицій (способів їх залучення), збереження національного інтелектуального потенціалу — збільшення інвестицій в науку, освіту, перепідготовку кадрів, заохочення іноземного капіталу на тендерній основі — створення правової бази (гарантування прав власності, довгострокова оренда на землю) та механізму концесій.; [13]

3) іноземні - здійснюють фізичні та юридичні особи іноземних держав. Іноземними інвесторами є суб'єкти, які проводять інвестиційну діяльність на території України. Це фізичні особи, які не проживають постійно в Україні, юридичні особи – нерезиденти, іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації та ін. [33] Іноземні інвестиції за складом інвестиційних ресурсів можуть здійснюватися у вигляді: іноземної валюти, валюти України (при реінвестиціях), рухомого і нерухомого майна, майнових прав, корпоративних прав, цінних паперів, грошових вимог і прав на вимоги виконання договірних зобов'язань (гарантованих банками), прав інтелектуальної власності, прав на здійснення господарської діяльності (на користування надрами та природними ресурсами) та інших цінностей. Загальною вимогою до видів інвестицій є оцінювання у ВКВ, підтверджене країною-інвестором або міжнародними торговельними угодами. Формами проведення іноземних інвестицій є: участь у спільному з українськими

інвесторами підприємстві (в процесі створення або шляхом придбання діючих підприємств); створення (або придбання) підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам; створення (придбання) філій та підрозділів іноземних юридичних осіб; придбання нерухомого та рухомого майна, придбання акцій, облігацій та інших цінних паперів, прав на користування землею та використання природних ресурсів та інших майнових прав. Оцінювання іноземних інвестицій здійснюється у ВКВ та у валюті України за домовленістю сторін на основі цін міжнародних ринків або ринку України. Перерахування сум відбувається за офіційним курсом валюти України. Для іноземних інвесторів на території України встановлюється національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності. Для окремих суб'єктів може встановлюватися пільговий режим. Надаються гарантії захисту іноземних інвестицій, які стосуються гарантій щодо примусових вилучень, незаконних дій державних органів та їх посадових осіб. Передбачається надання компенсацій і відшкодування збитків іноземним інвесторам у випадках порушення державними органами вимог законодавства щодо іноземних інвестицій. Відшкодування збитків може включати врахування упущеної вигоди і моральної шкоди; [37]

4) спільні - здійснюють суб'єкти певної держави та іноземних держав.

— за регіональною ознакою:

1) внутрішні - здійснюють в об'єкти інвестування в межах держави. Джерелами внутрішніх інвестицій обох типів (реальних і фінансових) є прибуток підприємства, статутний фонд, інші фонди підприємства, включаючи амортизаційний фонд, реалізація вибулого майна та інші внутрішні джерела, емісія акцій підприємства для отримання інвестиційних коштів;

2) іноземні - здійснюють в об'єкти інвестування поза межами країни, у т.ч. придбання іноземних фінансових інструментів – акцій іноземних компаній, облігацій інших держав тощо. А це можуть бути: позикові кошти і

кредити банків, цільове фінансування проектів державою, іноземні інвестиції в проект, спонсорська допомога юридичних і фізичних осіб в реалізації інвестиційних проектів, бюджетні асигнування інвестиційного проекту, вклади в проект фізичних осіб за програмою залучення коштів в інвестиційний проект.

– за сумісництвом вибору:

1) альтернативні (є два й більше інвестпроекти з однаковими умовами вкладання інвестицій). Якщо розглядати всі існуючі види альтернативних інвестицій, то умовно їх можна розділити на три великі категорії. Перша категорія альтернативних інвестицій – фінансові активи. До цієї категорії можна віднести ті фінансові активи, які не належать до будь-яких видів боргових або ділових інструментів фінансового ринку. У свою чергу, в цій категорії можна виділити окремі види альтернативних фінансових активів: венчурні (ризикові) інвестиції в компанії, які були утворені нещодавно, ф'ючерси, хедж-фонди. Друга категорія альтернативних інвестицій – матеріальні (реальні) активи. Наступна категорія альтернативних інвестицій не менше обширна, ніж перша. Її можна також розділити на кілька видів: твори мистецтва і антикваріат, вкладення в дорогоцінні камені і метали, нерухомість, ресурси, різні рідкісні колекції та раритетні предмети. Третя категорія альтернативних інвестицій – цінні папери. До цієї категорії відносяться цінні папери, що перебувають в обігу на ринку альтернативних інвестицій (AIM); [40]

2) взаємонезалежні (відрізняються умовами інвестування й напрямками вкладання інвестицій).

– за рівнем ризику:

– безризикові, які можна трактувати як прагнення інвесторів довести ризики вкладень в інвестиційні проекти до нуля, що іноді вдається. Поява цього терміна пов'язують з вкладеннями інвесторів в Казначейські векселі США, які забезпечені зобов'язаннями уряду цієї країни. При купівлі цих векселів за обліковою ставкою інвестор гарантовано отримує дохід при їх

зворотній продажі. Таких прикладів не так багато, абсолютна більшість інвестицій в тій чи іншій мірі схильні до ризиків.;

- низькоризикові характеризують вкладення капіталу в об'єкти інвестування, ризик за якими значно нижчий від середнього;
- середньоризикові - рівень ризику по об'єктах інвестування цієї групи приблизно відповідає середньоринковому;
- високоризикові (спекулятивні) - рівень ризику по об'єктах інвестування цієї групи звичайно істотно перевищує середньоринковий. Особливе місце в цій групі займають так звані спекулятивні інвестиції, що характеризуються вкладенням капіталу в найбільш ризикові проекти або інструменти інвестування, за якими очікується найвищий рівень інвестиційного доходу. [15]

В залежності від інтересів суб'єктів, їхніх мотивів та стимулів в інвестиційній діяльності виділяють три основні форми інвестицій, а саме:

- меркантильні (власні кошти інвестора, пріоритетна мета отримання прибутку);
- некомерційні (мета - отримання соціального ефекту);
- асоційовані (спрямовуються на досягнення стратегічних пріоритетів).

Той, хто має капітал і вкладає його у ту або іншу комерційну справу, називається інвестором, а сам процес вкладення капіталу — інвестуванням. У будь-якій підприємницькій діяльності інвесторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, тобто підприємства й окремі власники капіталу. [42]

Інвестиції мають фінансове та економічне визначення.

Таким чином, об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права.

Забороняється інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України, а також порушує права та інтереси громадян, юридичних осіб і держави, що охороняються законом. [55]

Інвестиційний цикл (період) містить один оборот інвестицій, тобто рух вартості, авансованої у капітальне майно від моменту акумуляції коштів до моменту їх відшкодування. Держава стимулює інвестиційну діяльність підприємств шляхом надання їм податковоамортизаційних преференцій (пільг з оподаткування прибутку або пільгових норм амортизації).

Інвестиційна діяльність являє собою сукупність практичних дій юридичних осіб, держави та громадян щодо реалізації інвестицій. Нинішня правова система України складається з більше ніж 100 законів та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність.

Інвестиційна діяльність підприємства є одним із самостійних видів його господарської діяльності і найважливішою формою реалізації його економічних інтересів.

Інвестиційна діяльність підприємства це цілеспрямований процес формування необхідних інвестиційних ресурсів, збалансований відповідно до обраних параметрів інвестиційної програми (інвестиційного портфеля) на основі вибору ефективних об'єктів (інструментів) інвестування та забезпечення їх реалізації.

Згідно Закону України «Про Інвестиційну діяльність» поняття «інвестиційна діяльність» визначається як сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій.

Інвестиційна діяльність провадиться на основі:

- інвестування, що здійснюється громадянами, недержавними підприємствами, господарськими асоціаціями, спілками і товариствами, а також громадськими і релігійними організаціями, іншими юридичними особами, заснованими на колективній власності;

- державного інвестування, що здійснюється органами державної влади за рахунок коштів державного бюджету, позичкових коштів, а також державними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів;
- місцевого інвестування, що здійснюється органами місцевого самоврядування за рахунок коштів місцевих бюджетів, позичкових коштів, а також комунальними підприємствами та установами за рахунок власних і позичкових коштів;
- державної підтримки для реалізації інвестиційних проектів;
- іноземного інвестування, що здійснюється іноземними державами, юридичними особами та громадянами іноземних держав;
- спільного інвестування, що здійснюється юридичними особами та громадянами України, юридичними особами та громадянами іноземних держав. [38]

Законодавство визначає, що всі суб'єкти інвестиційної діяльності незалежно від форм власності та господарювання мають рівні права в частині здійснення цієї діяльності; самостійно визначають цілі, напрямки, види та обсяги інвестицій; залучають для їх реалізації на договірній основі будь-яких учасників інвестиційної діяльності, у тому числі шляхом організації конкурсів та торгів.

Об'єктами інвестиційної діяльності в Україні є:

- новоутворюванні та ті, що реконструюються, основні фонди, а також обігові кошти в усіх галузях народного господарства;
- цінні папери (акції, облігації та ін.);
- цільові грошові внески;
- науково-технічна продукція та інші об'єкти власності; майнові права та права на інтелектуальну власність.

Суб'єктами інвестиційної діяльності є:

- інвестори (замовники);
- виконавці робіт (підрядники);

- користувачі об'єктів інвестиційної діяльності;
- постачальники товарно-матеріальних цінностей, обладнання та проектної продукції;
- юридичні особи (банківські, страхові та посередницькі організації, інвестиційні фонди та компанії та ін.);
- громадяни України;
- іноземні юридичні та фізичні особи, держави та міжнародні організації.

Права суб'єктів інвестиційної діяльності:

- всі суб'єкти інвестиційної діяльності незалежно від форм та господарювання мають рівні права щодо здійснення інвестиційної діяльності, якщо інше не передбачено законодавчими актами України;
- розміщення інвестицій у будь-яких об'єктах, крім тих, інвестування в які заборонено або обмежено цим Законом, іншими актами законодавства України, визнається невід'ємним правом інвестора і охороняється законом;
- інвестор самостійно визначає цілі, напрями, види й обсяги інвестицій, залучає для їх реалізації на договірній основі будь-яких учасників інвестиційної діяльності, у тому числі шляхом організації конкурсів і торгів;
- за рішенням інвестора права володіння, користування і розпорядження інвестиціями, а також результатами їх здійснення можуть бути передані іншим громадянам та юридичним особам у порядку, встановленому законом. Взаємовідносини при такій передачі прав регулюються ними самостійно на основі договорів;
- для інвестування можуть бути залучені фінансові кошти у вигляді кредитів, випуску в установленому законодавством порядку цінних паперів і позик. Майно інвестора може бути використано ним для забезпечення його зобов'язань. У заставу приймається тільки таке майно, яке перебуває у власності позичальника або належить йому на праві повного

господарського відання, якщо інше не передбачено законодавчими актами України. Заставлене майно при порушенні заставних зобов'язань може бути реалізовано відповідно до чинного законодавства;

- інвестор має право володіти, користуватися і розпоряджатися об'єктами та результатами інвестицій, включаючи реінвестиції та торговельні операції на території України, відповідно до законодавчих актів України. Для державних підприємств, що виступають інвесторами за межами України та яким відкрито іпотечний кредит, встановлюється гарантія по цих інвестиціях з боку держави;

- інвестор має право на придбання необхідного йому майна у громадян і юридичних осіб безпосередньо або через посередників за цінами і на умовах, що визначаються за домовленістю сторін, якщо це не суперечить законодавству України, без обмеження за обсягом і номенклатурою. [43]

Суб'єкти інвестиційної діяльності діють в інвестиційній сфері, де здійснюється практична реалізація інвестицій. Суб'єкти інвестиційної діяльності можуть об'єднувати кошти для здійснення спільного інвестування. Інвестори мають право виступати в ролі замовників, вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати інші функції учасників інвестиційного процесу.

Основною метою інвестиційної діяльності є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії компанії (фірми), підприємства на окремих етапах їх розвитку. [46]

Мета інвестиційної діяльності спрямована на вирішення таких найважливіших завдань розвитку економіки:

- як прискорити реалізацію інвестиційних програм;
- як забезпечити високі темпи економічного розвитку компаній, підприємств;
- як забезпечити мінімізацію інвестиційних ризиків;
- як забезпечити фінансову стійкість і платоспроможність компанії у процесі здійснення інвестиційної діяльності.

Ефективність інвестиційної діяльності залежить від рівня розвитку капітального будівництва, інвестиційного та промислово - будівельного комплексів, що у свою чергу зумовлюється виробничим потенціалом його матеріально-технічної бази, кваліфікацією складу виконавців, науково-технічним рівнем проектних рішень, станом організації та планування інвестиційного процесу, забезпеченістю його фінансовими ресурсами, сукупною діяльністю всіх учасників процесу.

Також інвестування впливає на відродження фінансового, фінансово-кредитного та інвестиційного ринків у економіці нашої країни. Економічне піднесення та активність інвестиційної діяльності можуть бути досягнуті тільки шляхом створення діючого ринку капіталів та інвестицій. Такого результату можна досягти на основі фінансової стабілізації, заохочення заощаджень та інвестицій, структурної перебудови, приватизації, створення ринку капіталів. [50]

Зупинення або припинення інвестиційної діяльності проводиться за рішенням:

- інвесторів, при цьому інвестори відшкодовують збитки учасникам інвестиційної діяльності;
- правомочного державного органу.

Рішення державного органу про зупинення або припинення інвестиційної діяльності може бути прийнято з таких причин:

- якщо її продовження може призвести до порушення встановлених законодавством санітарно-гігієнічних, архітектурних, екологічних та інших норм, прав та інтересів громадян юридичних осіб і держави, що охороняються законом;
- оголошення в установленому законом порядку інвестора банкрутом внаслідок неплатоспроможності;
- стихійного лиха;
- запровадження надзвичайного стану.

1.2. Стратегічні цілі та напрями управління інвестиційною діяльністю

Інвестиційна діяльність суб'єкта господарювання є досить тривалою і тому має здійснюватися з урахуванням певної перспективи. Формування напрямків цієї діяльності з урахуванням перспективи представляє процес розробки інвестиційної стратегії. [18]

Ринкові умови, що швидко змінюються, недосконалість та змінність законодавчої бази, інфляційні процеси та криза неплатежів вимагають гнучкого підходу до формування інвестиційної стратегії. Вихідною передумовою формування інвестиційної стратегії є загальна стратегія економічного розвитку компанії. Щодо неї інвестиційна стратегія має підлеглий характер і має узгоджуватися з нею за цілями та етапами розвитку. Таким чином, інвестиційна стратегія має розглядатися як найважливіший фактор забезпечення ефективного розвитку компанії відповідно до обраної нею загальною економічною стратегією. [19]

Інвестиційна стратегія — це процес формування системи довгострокових цілей інвестиційної діяльності та вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення на базі прогнозування умов здійснення цієї діяльності, кон'юнктури інвестиційного ринку як у цілому, так і на окремих його сегментах.

Інвестиційна стратегія завжди пов'язана з поточним станом господарства, його діючою технічною, технологічною та фінансовою базою, здійснюваною фінансово-господарською діяльністю.

Процес формування інвестиційної стратегії підприємства проходить певні етапи:

- визначення періоду реалізації інвестиційної стратегії з урахуванням розміру підприємства, його потужності, темпів розвитку, галузевої належності, а також передбачуваності розвитку економіки загалом;

- визначення стратегічних цілей інвестиційної діяльності: забезпечення приросту капіталу або підвищення рівня прибутковості інвестицій, зміну пропорцій у структурі реального та фінансового інвестування через удосконалення галузевої та регіональної спрямованості інвестиційних програм та удосконалення технологічної та відтворювальної структури капітальних вкладень;

- розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів;

- конкретизація інвестиційної стратегії за періодами її впровадження;

- оцінювання розробленої інвестиційної стратегії за напрямками: узгодженість цілей, напрямів і етапів інвестиційної стратегії з базовою стратегією підприємства, внутрішня збалансованість інвестиційної стратегії, тобто узгодженість окремих стратегічних цілей і напрямів інвестиційної діяльності між собою, а також послідовність їхнього виконання, узгодженість інвестиційної стратегії із зовнішнім середовищем, тобто відповідність інвестиційної стратегії змінам інвестиційного клімату та кон'юнктури ринку, можливості впровадження інвестиційної стратегії з урахуванням наявного ресурсного потенціалу, прийнятність рівня ризику через аналіз інвестиційних ризиків і можливі наслідки для підприємства та шляхи їх компенсації. [20]

Формування стратегічних цілей інвестиційна діяльність повинно відповідати певним вимогам, основними з яких є:

- підпорядкованість головній цілі інвестиційної діяльності.

Стратегічні цілі інвестиційної діяльності розробляються для реалізації в довгостроковій перспективі головної цілі інвестиційної діяльності – максимізації добробуту власників підприємства. Система конкретних цілей інвестиційної стратегії формується на підтримку цієї головної цілі і повинна бути співставна з нею;

- орієнтація на високий результат інвестиційної діяльності. Кожна

стратегічна ціль повинна стимулювати інвестиційних менеджерів, викликати

прагнення до її досягнення, забезпечувати найбільш повне використання інвестиційного потенціалу підприємства;

- реальність (досяжність). В основі розробки стратегічних інвестиційних цілей лежить ідеальне уявлення про стратегічну інвестиційну позицію підприємства, яке необхідно свідомо обмежувати за критерієм реальної досяжності з урахуванням чинників зовнішнього інвестиційного середовища і внутрішнього інвестиційного потенціалу.

- вимірюваність. Кожна із формованих цілей стратегічних інвестиційних повинна бути виражена в конкретних показниках, що дозволить використовувати їх у системі планування (нормування) основних параметрів інвестиційної діяльності, диференціювати за окремими інтервалами стратегічного періоду, застосовувати в якості критеріїв оцінки результатів реалізації інвестиційної стратегії підприємства.

- однозначність трактування. Кожна стратегічна інвестиційна ціль повинна однозначно і чітко сприйматися всіма інвестиційними менеджерами, діяльність яких пов'язана з її реалізацією. Це забезпечується чітким установленням стратегічного періоду (або окремих його інтервалів), диференціацією по різноманітних об'єктах стратегічного управління, співставною системою одиниць виміру кількісних значень та інших чинників, що забезпечують чіткість сприйняття стратегічних цілей.

- наукова обґрунтованість. Процес формування стратегічних інвестиційних цілей має ґрунтуватись на об'єктивних економічних законах, що визначають рівень інвестиційної активності підприємства та ефективність його інвестиційної діяльності. Під час його здійснення має використовуватись сучасний методичний інструментарій реальної оцінки окремих параметрів, чітко визначатись система взаємозв'язків і взаємозалежності окремих цілей.

- взаємопов'язаність. Система стратегічних інвестиційних цілей повинна бути вибудована таким чином, щоб реалізація одних з цих цілей забезпечувала успішну реалізацію інших. Для цього необхідно ранжувати

стратегічні цілі за рівнем їх пріоритетності, поділяючи їх в загальній ієрархії на прямі і підтримуючі.

– гнучкість. Можливість коригування системи стратегічних інвестиційних цілей в цілому або окремих кількісних параметрів кожної з них під впливом зміни чинників зовнішнього інвестиційного середовища або параметрів внутрішнього інвестиційного потенціалу є дуже важливою. Зовнішня гнучкість системи стратегічних цілей повинна забезпечувати мінімізацію негативного впливу окремих чинників на ефективність інвестиційної діяльності або швидку реалізацію нових інвестиційних можливостей, а внутрішня їхня гнучкість - швидку маневреність у використанні інвестиційного потенціалу підприємства. [59]

Залежно від мети інвестування, типу управління, характеру економічної ситуації та багатьох інших факторів можна виокремити різні інвестиційні стратегії. До групи базових належать:

– стратегія збереження, що рекомендується інвесторам, які не бажають ризикувати своїм капіталом, а також тим, хто не впевнений у строках інвестування. Оптимальним варіантом стратегії є той, що передбачає термінове виведення основної частини коштів (до 80-90 %) з інвестиційного ринку протягом року;

– стратегія накопичення, орієнтована на інвесторів, які не бажають ризикувати. Мета стратегії - поступовий приріст капіталу, зіставний із дохідністю за безризиковим фінансовим інструментом;

– стратегія поміркованого росту - рекомендується для інвесторів, які передбачають отримати високі доходи при обмежені потенційних ризиків;

– стратегія агресивного росту - передбачає отримання максимально можливої дохідності на вкладений капітал за короткий період.

Для стратегічного інвестора, головна мета якого полягає у розширенні сфери впливу та участі в управлінні підприємством, можна назвати:

– стратегію ефективного власника - мета інвестора полягає не лише в отриманні доступу до певних видів продукції, але й у підвищенні науково-

технічного та промислово-збутового потенціалу та фінансового оздоровлення підприємства-емітента. Основний дохід, що отримує інвестор, має довгостроковий характер і є результатом ефективної господарської діяльності. Використання цієї стратегії передбачає не лише наявність значних фінансових ресурсів, але й досвід, зв'язки, а також знання технології виробництва, ринків збуту та інших особливостей підприємства, що контролюється;

– стратегію спекулятивного злиття та поглинання, зміст якої полягає у придбанні контрольного пакету акцій для забезпечення доступу до дефіцитних товарів (послуг) фінансових ресурсів або з метою отримання у користування вигідних об'єктів нерухомого майна, інших майнових та немайнових прав.[19]

Методологію стратегічного прийняття правильного інвестиційного рішення можна розглянути за допомогою фінансового обґрунтування інвестиційного проекту.

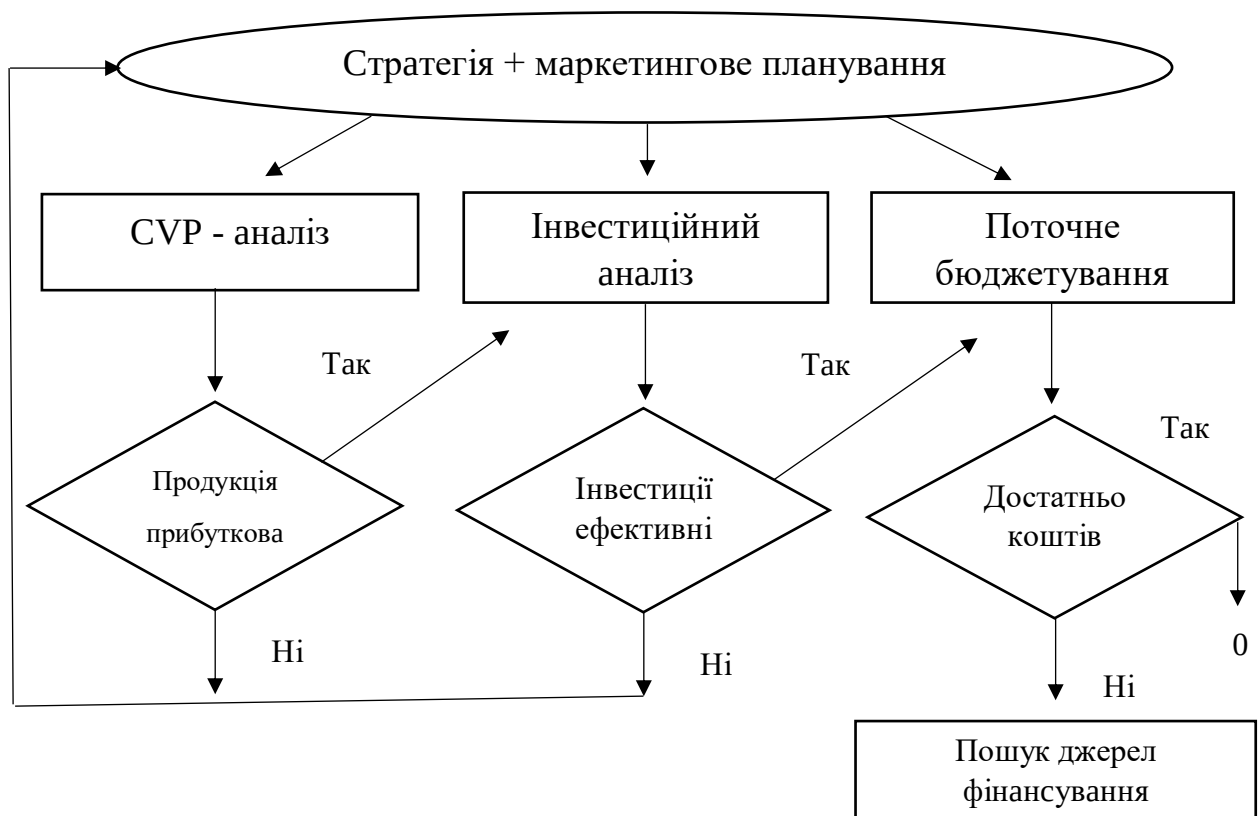

Рис.1.1. Схема фінансового обґрунтування інвестиційного проекту

Якщо розглядати будь-яку стратегію суб'єкта господарювання щодо прийняття інвестиційного рішення можна застосувати схему на рис.1.1. Як результат загальної стратегії розвитку підприємства за результатами маркетингових планів здійснюється CVP-аналіз за допомогою якого здійснюється висновок щодо прибутковості продукції та послуг. CVP-аналіз (cost - volume - profit або витрати - обсяг - прибуток) - маржинальний аналіз, що допомагає виявити оптимальні пропорції між витратами, ціною і обсягом реалізації, що дозволяє визначити для кожної конкретної ситуації обсяг реалізації, що забезпечує беззбиткову діяльність. Якщо продукція має недостатню прибутковість необхідно передивитися стратегію і маркетингові плани проекту. Якщо продукція має високу прибутковість, цього може бути недостатньо, оскільки необхідно виявити протягом якого терміну вкладені інвестиції окупляться. Інвестора може не задовольнити, що термін окупності значно довгий і він може відхилити відповідну пропозицію щодо інвестування. Якщо термін окупності влаштовує інвестора, то наступним етапом є процес детального планування першого року інвестиційного проекту, шляхом розбивання його на місяці і планування річного бюджетування. Це робиться з ціллю виявлення можливого дефіциту грошових коштів в деякі періоди першого року проєкування і пошуку відповідних коштів короткострокового фінансування. На цьому етапі проект вже не відхиляється оскільки його ефективність була вже підтверджена попередніми етапами.

Важливою умовою, що визначає актуальність розробки інвестиційної стратегії, є кардинальна зміна цілей операційної діяльності підприємства у зв'язку з новими комерційними можливостями. Реалізація таких цілей потребує зміни виробничого асортименту, впровадження нових виробничих технологій, освоєння нових ринків збуту продукції і т.п. За таких умов істотне зростання інвестиційної активності підприємства та диверсифікація форм його інвестиційної діяльності повинні мати прогнозований характер і забезпечуватись розробкою чітко сформульованої інвестиційної стратегії.

Процес розробки інвестиційної стратегії пов'язаний із попереднім виділенням об'єктів стратегічного управління підприємства. З позицій ІМ виділяють, як правило, три основні групи об'єктів стратегічного управління:

- інвестиційна діяльність підприємства в цілому;
- інвестиційна діяльність стратегічної зони господарювання;
- інвестиційна діяльність стратегічного інвестиційного центру.

Підприємство як об'єкт стратегічного інвестиційного управління являє собою відкриту комплексну систему, що інтегрує всі напрямки і форми інвестиційної діяльності його різноманітних структурних господарських підрозділів.

Стратегічна зона господарювання - це самостійний господарський сегмент в рамках підприємства (організації), що здійснює свою діяльність у ряді суміжних галузей, об'єднаних спільністю попиту, використовуваною сировиною або виробничою технологією. Інвестиційна стратегія стратегічної зони господарювання є самостійним (автономним) блоком у загальній системі стратегічного інвестиційного управління на підприємстві.[56]

Стратегічний інвестиційний центр являє собою самостійну структурну одиницю підприємства (організації), що спеціалізується на виконанні окремих функцій або напрямків інвестиційної діяльності, забезпечує ефективну господарську діяльність окремих стратегічних зон господарювання і підприємства в цілому. Інвестиційна стратегія таких центрів обмежена функціональними напрямками їх діяльності і підпорядкована задачам загального стратегічного інвестиційного управління.

Розробка інвестиційної стратегії відіграє велику роль у забезпеченні ефективного розвитку підприємства і дозволяє вирішити такі задачі:

- забезпечити механізм реалізації довгострокових загальних та інвестиційних цілей майбутнього економічного і соціального розвитку підприємства в цілому й окремих його структурних одиниць;

- реально оцінити інвестиційні можливості підприємства, забезпечити максимальне використання його інвестиційного потенціалу і активне маневрування інвестиційними ресурсами;
- забезпечити швидку реалізацію нових інвестиційних можливостей, що виникають у процесі динамічних змін чинників зовнішнього інвестиційного середовища;
- мінімізувати негативні для підприємства наслідки змін чинників зовнішнього інвестиційного середовища, які неможливо передбачити заздалегідь;
- визначити переваги інвестиційної діяльності підприємства порівняно з його конкурентами;
- забезпечити чіткий взаємозв'язок стратегічного, поточного та оперативного управління інвестиційною діяльністю підприємства;
- забезпечити реалізацію відповідного менталітету інвестиційної поведінки в найбільш важливих стратегічних інвестиційних рішеннях підприємства;
- формувати основні критерії вибору реальних інвестиційних проектів і фінансових інструментів інвестування;
- забезпечити передумови для стратегічних змін організаційної структури управління й організаційної культури підприємства. [60]

1.3. Нормативно-правова база інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання

Правове забезпечення інвестиційної діяльності, регламентація та створення сприятливого інституційно-правового механізму для суб'єктів інвестиційного процесу є одними з найдієвіших інструментів підтримки державної інвестиційної діяльності.

Створення правової основи державного регулювання інвестиційної діяльності є найважливішою функцією держави, до якої належать прийняття законів і правил, що регулюють економічну діяльність, а також контроль їх виконання.

Законодавча база держави встановлює юридичні принципи функціонування економіки, виконувати які зобов'язані всі суб'єкти економічної діяльності.

Правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні здійснюється шляхом прийняття Верховною Радою законодавчих актів, видання указів Президента, нормативних актів Уряду (постанов, розпоряджень). Закони, законодавчі нормативні акти визначають об'єкт і є зміст регулювання інвестиційної діяльності. [22]

ЗУ «Про інвестиційну діяльність» визначає, що державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється для реалізації економічного і соціального розвитку України, державними та регіональними програмами розвитку народного господарства, державним і місцевими бюджетами, передбачуваними в них обсягами державного фінансування інвестиційної діяльності.

Законодавством установлені напрями регулювання умов інвестиційної діяльності, до яких належать:

- система податків із диференціацією суб'єктів та об'єктів оподаткування, податкових ставок і пільг;
- проведення кредитної та амортизаційної політики, у тому числі шляхом прискорення амортизації основних фондів;
- надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв;
- державні норми та стандарти;
- антимонопольні заходи;
- роздержавлення і приватизація власності;

- умови користування землею, водою та іншими природними ресурсами;
- політика ціноутворення;
- проведення державної експертизи інвестиційних програм та проектів будівництва;
- інші заходи.

Рішення щодо державних інвестицій приймаються на основі прогнозів економічного та соціального розвитку держави, цільових науково-технічних і комплексних програм, техніко-економічних обґрунтувань, що визначають доцільність цих інвестицій. [35]

Норми права, що регулюють суспільні відносини у сфері інвестування, знаходять своє формальне закріплення у відповідних нормативних актах. Сукупність цих норм, закріплених у нормативних актах відповідних державних органів, покликана регулювати сукупність складних суспільних відносин, що виникають у процесі інвестування. Але існує думка про те, що інвестиційне законодавство включає також і видані відповідними державними органами нормативні акти. [21]

Інвестиційне законодавство як форма реалізації інвестиційного права містить широке коло нормативних актів, які регулюють інвестиційну діяльність. Основу нормативно-правових актів, що регулюють цей вид діяльності, складають, безумовно, закони. Разом з тим особливістю правового регулювання інвестиційної діяльності є те, що відносини регламентуються широкою системою підзаконних нормативних актів.

Інвестиційна діяльність як вид господарської діяльності має свою нормативну основу — інвестиційне законодавство, яке з'явилося після прийняття 24.08.1991 р. Акту проголошення незалежності України. В інвестиційному законодавстві домінує принцип рівності в регламентації прав вітчизняних та іноземних інвесторів, і відповідно до цього принципу має формуватися система нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері інвестування.

За завданням та обсягом правового регулювання у сфері інвестиційної діяльності серед цієї системи актів, на думку В.П. Нагребельного, можна виділити дві основні групи:

- комплексні законодавчі і підзаконні акти, які мають універсальний характер і встановлюють основні принципи та загальні положення правового регулювання діяльності на території України вітчизняних та іноземних інвесторів;
- предметні або рамкові законодавчі та підзаконні акти, які спеціально орієнтовані на регламентацію правового режиму інвестиційної діяльності чи її конкретних організаційних та правових форм, легалізованих в Україні.

На сьогодні правова система України включає велику кількість законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інвестиційній сфері. При цьому основою нормативно-правового регулювання в зазначеній сфері є закони.

На сьогодні правова система України включає велику кількість законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інвестиційній сфері. При цьому основою нормативно-правового регулювання в зазначеній сфері є закони.

Процес формування сучасної нормативно-правової бази, яка покликана регулювати інвестиційні процеси в Україні, розпочався з моменту прийняття акта проголошення незалежності України.

Одним з перших кроків щодо врегулювання відносин у інвестиційній сфері в Україні стало прийняття Верховною Радою України законів України "Про захист іноземних інвестицій на Україні" від 10 вересня 1991 року № 1540а-ХІІ та "Про інвестиційну діяльність" від 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ.

Основне спрямування Закону України "Про інвестиційну діяльність" полягає у забезпеченні рівного захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, а також на ефективне

інвестування економіки України, розвитку міжнародного економічного співробітництва та інтеграції. Вказаним нормативно-правовим актом встановлено загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України, визначено загальні положення та порядок здійснення інвестиційної діяльності, державного регулювання інвестиційної діяльності, гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності, захист інвестицій тощо. [1]

Що стосується Закону України "Про захист іноземних інвестицій на Україні", то вказаний законодавчий акт спрямований на захист інвестицій, прибутків, законних прав та інтересів іноземних інвесторів на території України. Законом визначено правовий режим діяльності іноземних інвесторів та гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності на території України. [2]

Особливості режиму іноземного інвестування на території України встановив Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР. Положення цього Закону врегульовують відносини, зокрема, щодо державних гарантій захисту іноземних інвестицій, державної реєстрації та контролю за здійсненням інвестицій, діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, розгляду спорів тощо.[3]

Окреме місце в системі інвестиційного законодавства займає прийнятий 15 березня 2001 року Закон України "Про інститути спільного інвестування (пайові та інвестиційні фонди)" № 2299-ІІІ, який визначає правові та організаційні основи створення, діяльності та відповідальності суб'єктів спільного інвестування, особливості управління їх активами, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання активів, особливості розміщення та обігу цінних паперів інститутів спільного інвестування, порядок та обсяг розкриття інформації інститутами спільного інвестування з метою залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів тощо. [4]

Також у 2001 році був прийнятий Закон України "Про внесення змін до деяких законів України з метою усунення випадків ухилення окремих підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)" від 20 грудня 2001 року № 2899-III.

До окремої групи можна віднести законодавчі акти, які встановлюють спеціальний правовий режим господарської діяльності у спеціальних (вільних) економічних зонах, регулюють спеціальні правові режими інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку та в межах технологічних парків України. [5]

Так, у 1992 році було прийнято Закон України "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон" від 13 жовтня 1992 року № 2673-XII, який визначив порядок створення і ліквідації, механізм функціонування спеціальних (вільних) економічних зон на території України, загальні правові і економічні основи їх статусу, а також загальні правила регулювання відносин суб'єктів економічної діяльності цих зон з місцевими радами народних депутатів, органами виконавчої влади та іншими органами. [6]

Після затвердження урядом у 1994 року Концепції створення вільних економічних зон в Україні (постанова Кабінету Міністрів України від 14 березня 1994 року № 167 "Про Концепцію створення спеціальних (вільних) економічних зон в Україні") почалися перші спроби реалізації Закону, зокрема, створення вільних економічних зон.

16 липня 1999 року прийнято Закон України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" № 991-XI, що визначив правові та економічні засади запровадження та функціонування спеціального режиму інноваційної діяльності технологічних парків "Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка" (м. Київ), "Інститут електрозварювання імені Є. О. Патона" (м. Київ), "Інститут монокристалів" (м. Харків), "Вуглемаш" (м. Донецьк), "Інститут технічної теплофізики" (м. Київ), "Київська політехніка" (м. Київ), "Інтелектуальні інформаційні технології" (м.

Київ), "Укрінфотех" (м. Київ), "Агро технопарк" (м. Київ), "Еко-Україна" (м. Донецьк), "Наукові і навчальні прилади" (м. Суми), "Текстиль" (м. Херсон), "Ресурси Донбасу" (м. Донецьк), "Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій" (УМБІЦЕНТ) (м. Одеса), "Яворів" (Львівська область), "Машинобудівні технології" (м. Дніпропетровськ). [7]

Особливістю вітчизняного інвестиційного законодавства є те, що окремі аспекти в інвестиційній сфері, окрім вищевказаних нормативно-правових актів, регулюються також нормами господарського, податкового, валютного, банківського, фінансового, митного, цивільного й земельного законодавства, правовими актами про приватизацію, підприємництво, інноваційну діяльність, цінні папери та фондовий ринок, концесії тощо.

Державне регулювання в інвестиційній сфері також здійснюється за допомогою значної кількості указів Президента України, постанов та розпоряджень Кабінету Міністрів України тощо. Серед них можна виділити наступні: Указ Президента від 10 квітня 2006 року № 300 "Про план першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності"; постанову Кабінету Міністрів України від 7 серпня 1996 року № 928 "Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації іноземних інвестицій"; постанову Кабінету Міністрів України від 30 січня 1997 року № 112 "Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора"; постанову Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2001 року № 1801 "Про затвердження Програми розвитку інвестиційної діяльності на 2002 - 2010 роки"; розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 року № 477 "Про схвалення Програми "Інвестиційний імідж України"; розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2006 року № 447 "Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків" тощо.

Слід звернути увагу, що значну частину вітчизняного законодавства становлять міжнародні правові акти, учасником яких є Україна: багатосторонні міжнародні угоди, конвенції, які спрямовані як на захист

іноземних інвестицій, так і на врегулювання інших питань. До таких документів можна віднести, зокрема, Конвенцію про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18 травня 1965 року (ратифіковано Законом України від 16 березня 2000 року № 1547-III).

Крім того, в інвестиційній сфері діє велика кількість міжурядових угод про сприяння та взаємний захист інвестицій, які укладаються урядом України із урядами відповідних країн, та якими регулюються основні питання взаємин сторін такого договору в галузі інвестиційної діяльності.

Аналіз стану правового регулювання в інвестиційній сфері України свідчить про те, що інвестиційне законодавство потребує подальшого вдосконалення, адже, незважаючи на розгалужену систему правових актів, говорити про цілісну і взаємоузгоджену систему законодавства наразі передчасно.

Національне законодавство у сфері регулювання інвестиційної діяльності нестабільне, нормативно-правова база зазнає постійних змін, оскільки в процесі її формування одні нормативно-правові акти приймаються, інші відміняються, або їх положення знаходять своє відображення в інших нормативно-правових актах.

Разом з тим в останні роки все ж слід констатувати певні позитивні зрушення у зазначеній сфері. З метою удосконалення законодавчого врегулювання в останній період було ухвалено цілу низку нормативно-правових актів.

Так, зокрема, 1 липня 2010 року прийнято Закон України "Про державно-приватне партнерство" № 2404-VI - нормативно-правовий акт, який заклав фундамент для стимулювання розвитку співпраці між державним та приватними секторами з метою підвищення конкурентоздатності економіки країни та залучення інвестицій в її економіку, а також започаткував реформування інвестиційної сфери. [8]

Вказаний Закон є рамковим та покликаний визначити такі основні принципи державно-приватного партнерства як, зокрема:

- рівність перед законом державних та приватних партнерів під час провадження діяльності в рамках державно-приватного партнерства;
- заборона будь-якої дискримінації та обмеження прав приватних партнерів, крім випадків, передбачених законом;
- узгодження інтересів державного та приватного партнерів з метою досягнення взаємної вигоди та реалізації мети діяльності в рамках державно-приватного партнерства;
- справедливий розподіл ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства.

Максимальне спрощення для суб'єкта інвестиційної діяльності порядку отримання послуг, пов'язаних із підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів, шляхом запровадження принципу "єдиного вікна", покликаний забезпечити Закон України "Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна" від 21 жовтня 2010 року № 2623-VI, який набрав чинності 1 січня 2012 року. [9]

Вказаним Законом визначаються правові та організаційні засади відносин, пов'язаних з підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна" та передбачається, зокрема, покладання на уповноважений орган функцій взаємодії із суб'єктами надання адміністративних та господарських послуг, що, в свою чергу, значно спростить порядок отримання послуг суб'єктом інвестиційної діяльності, необхідних для подальшої реалізації інвестиційного проекту.

22 березня 2012 року Верховною Радою України прийнято в цілому проект Закону України "Про індустріальні парки", що визначає правові та організаційні засади створення та функціонування індустріальних парків на території України (реєстр. № 8396 від 15 квітня 2011 року).

На сьогодні в Україні все ще відбувається процес формування нормативно-правової бази в інвестиційній сфері. На розгляді у Верховній Раді

України знаходиться низка законопроектів, що спрямовані на удосконалення регулювання відносин в інвестиційній сфері.

Так, 23 серпня 2011 року у Верховній Раді України зареєстрований проект Закону України "Про Фонд гарантування інвестицій на фондовому ринку" (реєстр. № 9069), яким пропонується визначити порядок здійснення компенсаційних виплат інвесторам, які втратили свої кошти та/або цінні папери внаслідок недоступності інвестицій. [10]

22 грудня 2011 року у Верховній Раді України зареєстровано проект Закону України "Про національні проекти" (реєстр. № 9638), метою якого є створення правових засад для розв'язання стратегічних соціально-економічних проблем держави, покращення якості життя громадян, додаткового залучення інвестицій і підтримки розвитку економіки України інноваційним шляхом.

На сьогодні в Україні існує велика кількість нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інвестиційній сфері, та в цілому створено правове підґрунтя для здійснення інвестиційної діяльності.

Кожен з названих законодавчих актів та законопроектів спрямований на удосконалення регулювання відносин в інвестиційній сфері та має свій предмет та мету. Така розгалужена система нормативно-правових актів свідчить про те, що держава вживає заходи з метою створення в Україні належних умов здійснення інвестиційної діяльності шляхом закріплення на законодавчому рівні принципів та правил її здійснення.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА ТА АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»

2.1. Загальна характеристика ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»

Публічне акціонерне товариство ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» - промислове підприємство с повним циклом металообробки, спеціалізується на виготовленні обладнання. Скорочена назва даного підприємства – ПАТ «Агромаш».

ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» має власне відокремлене майно, самостійний баланс, обігові кошти, розрахунковий, валютний та інші рахунки в банку. ПАТ «Агромаш» здійснює свою діяльність на території всієї України так і за її межами. Воно діє на підставі повної самостійності, а також самостійного фінансування та має право створювати на території України свої підрозділи та представництва, а також спільні і дочірні підприємства участю іноземного капіталу та іноземних партнерів відповідно до чинного Законодавства України.

ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» є платником податку відповідно до загальних вимог. Свою ліцензію на виробництво свого асортименту та на ведення ділових відносин на ринку підприємство отримало 04.03.1996 року. На теперішній час генеральним директором являється Денисенко Володимир Борисович.

Юридична адреса: 69118, Україна, м. Запоріжжя, вул. Чубанова, 1.

Історія даного підприємства починалася ще за довго до утворення України як окремої держави. До 1966 року підприємство спеціалізувалося на виробництві експериментальних зразків жаток, підбирачів, машин для збирання цукрового очерету і незернової частини врожаю. У 70-80-ті роки завод виробляв дослідні зразки і промислові партії машин для підготовки,

навантаження та внесення органічних і мінеральних добрив, вперше створених в колишньому Радянському Союзі.

З середини 80-х років завод приступив до одиничного і дрібносерійного виробництва машин для переробки та підготовки до використання органічних добрив (включаючи високоефективні енергозберігаючі біогазові установки), універсальних навантажувачів, установок, призначених для виконання ветеринарно-дезінфекційних робіт у тваринництві та птахівництві, універсальних причепів, агрегатів для добрив, машин для індивідуальних і фермерських господарств, технологічної оснастки для промислових підприємств України. [58]

З середини 90-х років минулого століття ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН», поряд з виконанням разових замовлень з виготовлення сільськогосподарської техніки, випускає навісні знаряддя для тракторів і навантажувачів: ковші, захвати тюків, вила на-суєти, вила для піддонів, катки садові, косарки, снегоуборщики .

Основна частина продукції ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» є обладнання, а саме:

- для сільського господарства;
- для тваринництва;
- для комунальних підприємств;
- ємкісне і нестандартне обладнання;

ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» представляє собою комплексне підприємство, що має в своєму складі ковальсько-заготівельний, механічний, слюсарно-складальний і термічний ділянки.

Завод має технологічний відділ, який здійснює розробку технологічних процесів. До основних виробничих потужностей підприємства відносять:

- ковальсько-заготівельний відділ;
- механічний відділ;
- слюсарно-складальний відділ;
- термічні ділянки.

До основної продукції ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» належать контейнер металевий термооцинкований, секція культиватора КРН модернізована, промислові металоконструкції та металоконструкції для пило та газово очисного обладнання. Розглянемо більш детально кожну з даних продукцій.

Контейнер металевий термооцинкований з пластиковою кришкою, ємність якого складає 1,1 куб.м призначений для накопичення комунальних та промислових відходів.

Евроконтейнер зручний у використанні, має універсальні кріплення для навантаження, 4 поворотних колеса, які вільно обертаються навколо вертикальної осі, обладнаний зливним шийкою с пробкою для видалення вологи і дезінфікуючих розчинів при санобробці.

Секція культиватора КРН модернізована має багато переваг серед типової продукції конкурентів в даній галузі виробництва.

Дана секція використовується на просапних (прополювальних) культиваторах КРН - КРН-4,2; КРН-5,6. Додатково комплектується робочими органами: стійка КПС 1шт, стійка лапи-бритви КРН - 2шт., лапа стрельчата 270мм. - 1шт., лапа-бритва КРН - 2шт.

Конструктивні переваги секції КРН:

- на секції всі металовироби для кріплення оцинковані;
- на секції всі скоби гальванізувальні;
- на секції стягнуті гвинти, які є гальванізувальні;
- фарбування секції є порошковим, що має властивості довговічного антикорозійного захисту; -
- всі кронштейни, призми, накладки, стрижні власників (квадрати), а також робочі органи пофарбовані;
- в підшипниковому вузлі встановлений підшипник 6004 (дозволяє встановлювати в вузлі вісь 25мм., що робить підшипниковий вузол найбільш потужним з представлених на ринку України, має значно більший ресурс і запас міцності;

- діаметр осі підшипникового вузла 25 мм. Більшість інших виробників встановлюють вісь діаметром 15мм;
- в підшипниковому вузлі опорного колеса секції встановлено посилений підшипник 6004, а більшість виробників встановлюють рядовий підшипник 6203;
- товщина планок на гряділях секції 12 мм ;
- товщина планок між кронштейнами Н 089.01.234 "парус" і КЛТ 30.310 "стілчик" 14 мм ;
- між планками встановлений кронштейн жорсткості (розпірка) коло 28мм ;
- товщина стінки на кронштейні Н 089.01.234 "парус" 8 мм. Більшість інших виробників виготовляють кронштейн зі стінкою 3 мм.

ПАТ "ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИЙ МАШИН" здійснює виробництво та монтаж промислових металоконструкцій в Україні та за її межами для досить широкого спектра замовників.

В їх число входять представники будівельно-монтажних, металургійних, машинобудівних підприємств, а також підприємств паливно-енергетичного комплексу. Промислові металоконструкції використовуються для внутрішнього наповнення будівель, наприклад, для підвісних і підкранових балок, опор і опорних частин технологічного обладнання. Крім того, виготовлення і монтаж промислових металоконструкцій займає небагато часу, що значно скорочує терміни будівництва.

Промислові металоконструкції мають високий ступінь надійності і тривалим експлуатаційним терміном служби. Крім того, вони прості при транспортуванні, що дозволяє співпрацювати з підприємствами по всій Україні. При виробництві та монтажі промислових металоконструкцій збірні деталі піддаються різним випробуванням і проходять перевірку якості на всіх етапах виробництва.

ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» є виробником металоконструкцій для пило- та газоочисного обладнання. Спільно з

Консорціумом «Енергомашекологія» виконує проектні, виробничі, логістичні та монтажні роботи, для реалізації проектів «під ключ». Консорціум Енергомашекологія - інжинірингова компанія, яка виконує розробку об'єктів пило і газоочистки в різних галузях промисловості.

Серед широкого спектру продукції ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» пропонує широкий спектр послуг. Серед них виділяють послуги з металообробки та порізки металу на стрічкопилі пилі.

ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» пропонує послуги металообробки. Серед токарних робіт виділяють обробку різних матеріалів, а саме бронзи, сталі, чавуну, нержавіючі сплави, титан та інші діаметром до 650 мм і довжиною до 3500 м. Свердління, розточування, нарізка різьби, проточка та інші токарні роботи. На підприємстві токарні роботи проводяться на універсальних токарних верстатах, а токарну обробку дрібних деталей з металу на токарних верстатах з ЧПУ.

Виконується виготовлення токарних робіт за кресленням або зразком замовника. Серед фрезерних робіт ПАТ «Агромаш» пропонує обробку, в тому числі корпусних деталей з різних матеріалів (бронза, сталь, чавун, нержавіючі сплави), габаритами 1100x1100x1000 мм.

Також підприємство проводить і зуборізні роботи, а саме нарізування зубчастих коліс до 1100 мм, модуль 24 включно, нарізування зубчастих коліс з круговим зубом до 14 модуля, нарізування конічних шестерень, черв'ячних передач, шліцьові з'єднання, шевронне зачеплення і ін. До термічної обробки відносять цементация, збірно-монтажні роботи, збірка металоконструкцій, виробництво деталей та вузлів вантажопідійомних машин, технологічного обладнання та нестандартного обладнання. Можливе виготовлення по кресленнях або зразкам замовника.

Отже, ПАТ "ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИЙ МАШИН" має широкий спектр виробництва продукції та послуг. Воно являється одним з найстаріших суб'єктів господарювання в місті Запоріжжі, є одним з перших в галузі

виробництва як сільського оснащення так і різноманітного додаткового обладнання в промисловості.

2.2. Діагностика та аналіз можливості здійснення інвестиційної діяльності ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»

Для потенційних інвесторів та суб'єктів господарювання надзвичайно важливо мати результати аналізу всіх видів діяльності підприємства і насамперед інвестиційної та фінансової. На основі бухгалтерської та фінансової звітності суб'єктів господарювання, аналізу існуючих методик проведення фінансового аналізу та досвіду роботи підприємства, пропонується система показників щодо оцінки інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання. Насамперед це стосується існуючих форм звітності.

В першу чергу підприємство має бути фінансово стійким. Фінансова стійкість це надійно гарантована платоспроможність, рівновага між власними та залученими засобами, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і партнерів, довіра кредиторів і інвесторів та рівень залежності від них, наявність такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування або можливість ведення успішної інвестиційної діяльності.

При оцінці ефективності інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання необхідно звернути увагу на його фінансовий стан. Насамперед, оцінка фінансового стану дає можливість оцінити чи є можливі вільні кошти за допомогою яких суб'єкт господарювання може здійснювати інвестиційну діяльність.

Виходячи з вище сказаного необхідно провести аналіз фінансових показників на ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» та оцінити наявність вільних коштів для ведення інвестиційної діяльності. Основні показники діяльності підприємства наведені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Техніко - економічні показники діяльності ПАТ «ЗАВОД
АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» за 2013-2017 рр.**

Показник	2013 рік, тис. грн	2014 рік, тис. грн	2015 рік, тис. грн	2016 рік, тис. грн	2017 рік, тис. грн
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, продукції)	5964	3745	5913	6785	13901
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, продукції)	- 4560	- 1835	- 2891	- 3329	- 7847
Валовий прибуток	1404	1910	3022	3456	6054
Інші операційні доходи	1386	2033	2870	5188	4748
Інші операційні витрати	- 2070	- 3155	- 2	- 2	- 45
Разом витрати	3184	3714	5165	8115	10031
Чистий прибуток	0	206	741	475	783

Проаналізувавши данні таблиці, можна прослідкувати темп розвитку підприємства та зробити такі висновки на прикладі основних техніко-економічних показників діяльності підприємства в продовж 2013 – 2017 років.

Чистий дохід від реалізації продукції на ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» в розглянутий період мав коливаючий характер. В порівнянні 2014 року і 2013 року він значно впав на 2219 тис. грн, з 5964 тис. грн. до 3745 тис. грн., а вже в кінці наступного року відбулося підвищення на 2168 тис. грн. і майже вирівнялося за показником 2013 року. На кінець 2016 року показник виріс, а на кінець 2017 року видно збільшення в два рази. Якщо розглядати чистий дохід порівнюючи 2013 і 2017 роки можна сказати, що він збільшився на 7937 тис. грн. це майже в 2,3 рази з початком розглянутого періоду. Ми бачимо позитивну тенденцію до зростання чистого

доходу від реалізації продукції, а це означає, що дана продукція користується попитом на конкурентоспроможному ринку агротехнічних машин.

Разом з чистим доходом ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» на протязі 2013-2017 років позитивну тенденцію мали і інші операційні доходи. Вони мали більш плавний та поступовий характер збільшення ніж чистий дохід від реалізації продукції. На кінець 2014 року збільшення становило 647 тис. грн, на кінець 2015 року – 837 тис. грн, на кінець 2016 року – 2318 тис грн, а на кінець 2017 року інші операційні доходи впали на 440 тис. грн. Можна виділити те, що на протязі перших чотирьох років тенденція була до збільшення, а під кінець розглянутого періоду доходи різко впали. Якщо роздивитися це збільшення, то на кінець 2016 року воно становило 3,7 рази. Зростання інших операційних доходів позитивно відображається на діяльності суб'єкта господарювання так само як і чистий дохід.

Якщо розглянути собівартість реалізованої продукції, то в 2013 році при чистому доході в 5964 тис. грн вона складала 4560 тис грн, а в 2017 році при чистому доході 13901 тис. грн відповідно 7847 тис. грн. Не зважаючи на те, що за 5 років собівартість реалізованої продукції значно виросла, а саме в 1,72 рази, в 2014 році помітне зменшення цього показника і якщо порівнювати 2014 рік з 2017 року збільшення становить 4,28 рази, а отже можна сміливо сказати, що якість виробленої продукції значно збільшилася, що позитивно відобразилося на попиті її реалізації.

Проаналізувавши чистий прибуток в 2013-2017 роках, бачимо таку тенденцію: на початку періоду він становив 0 тис. грн, це означає, що дане підприємство загалом не мало прибутку, в 2014 році він склав 206 тис. грн., а в 2015 році 741 тис грн. Маючи різкий скачок в 3,6 рази зростання цього показника вже в 2016 році, він зменшився на 266 тис. грн, що суцільно відобразилося на діяльності підприємства, але на кінець розглянутого періоду збільшення відбулося в 308 тис. грн, що склало 1,65 рази. Не дивлячись на те, що показник має тенденцію до збільшення, він також має тенденцію до різких змін з коливаннями. Хоча підприємство в цілому тримає цей показник на

позитивному рівні, але ці коливання здійснюють негативний вплив на діяльність підприємства.

Також необхідно детально проаналізувати внутрішнє середовище ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН», оскільки саме воно є тим фактором, який має значний вплив на величину показників рентабельності. Найточніше внутрішнє середовище суб'єкта господарювання можна характеризувати через оцінку його фінансового стану. Розділимо весь аналізований період дослідження на дві частини, а саме на період з 2013 по 2014 роки та з 2015 по 2017 роки, оскільки в 2015 році за всіма показниками відбулися значні зміни.

Таблиця 2.2

**Зведені данні та їх питома вага по розділах балансів
за 2013-2014 рр.**

	2013 рік		2014 рік	
	тис.грн	Питома вага, %	тис.грн	Питома вага, %
АКТИВ				
I. Необоротні активи	3565	84,34	3996	88,33
II. Оборотні активи	662	15,66	528	11,67
Баланс	4227	100	4524	100
ПАСИВ				
I. Власний капітал	3028	71,63	3234	71,49
II. Довгострокові зобов'язання	4	0,09	6	0,13
III. Поточні зобов'язання	1195	28,27	1284	28,38
Баланс	4227	100	4524	100

За даними таблиці 2.2 майно ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» складається з оборотних та необоротних активів. На кінець 2013 року необоротні активи мали питому вагу у розмірі 84,34 % від загальної частки активів на суб'єкті господарювання. Це в 5,39 рази більше від оборотних активів та на 2903 тис. грн. більше в грошовому еквіваленті. На кінець 2014 року частка необоротних активів складала вже 88,33 % від загальної

кількості активів. Ми бачимо незначне збільшення на 3,99 %. Оборотні активи підприємства за рік зменшилися з 15,66% від загальної кількості до 11,67 % відсотків, що склало 134 тис. грн. Це є позитивною тенденцією, оскільки зменшення оборотних коштів є одним з важливих чинників прискорення оборотності оборотних активів, але також це може вказати і на сигнал тривоги - зниження попиту на продукцію суб'єкта господарювання та зниження ефективності технологічного процесу, саме ця тенденція і спостерігалася в дані роки на ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН».

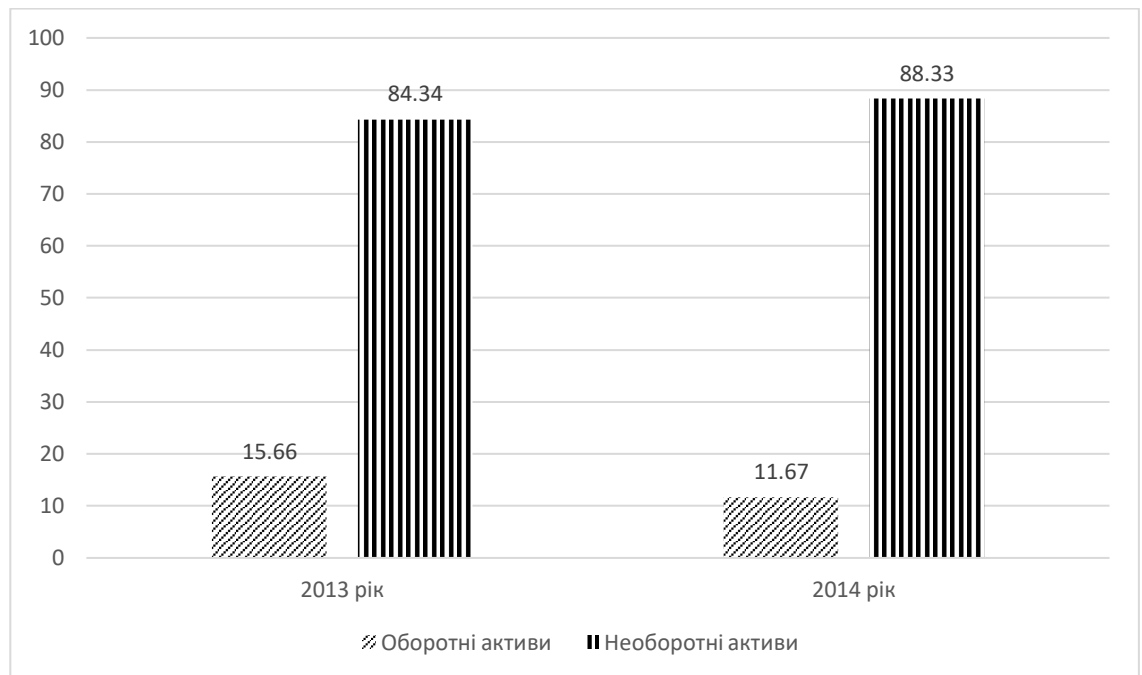

Рис.2.1 Питома вага складових активу ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» 2013-2014 рр.

Власний капітал – це та частка майна суб'єкта господарювання, яка фінансується за рахунок власних засобів підприємства та є рахунок коштів самих власників. Під час подальшої роботи підприємства його власний капітал збільшується або зменшується залежно від рівня прибутковості та зміни складу власників (засновників). Власний капітал становить фінансову основу створення і розвитку підприємства будь-якої форми власності та організаційно-правової форми. На кінець 2013 року власний капітал склав 71,63 % від загальної частки пасивів суб'єкта господарювання. На кінець 2014

року цей показник складав 71,49 % загальної частки. Не дивлячись на те, що процентне відношення частки власного капіталу зменшилось в розглянутих рока на 0,14%, в грошовому еквіваленті навпаки цей показник збільшився на 206 тис. грн.

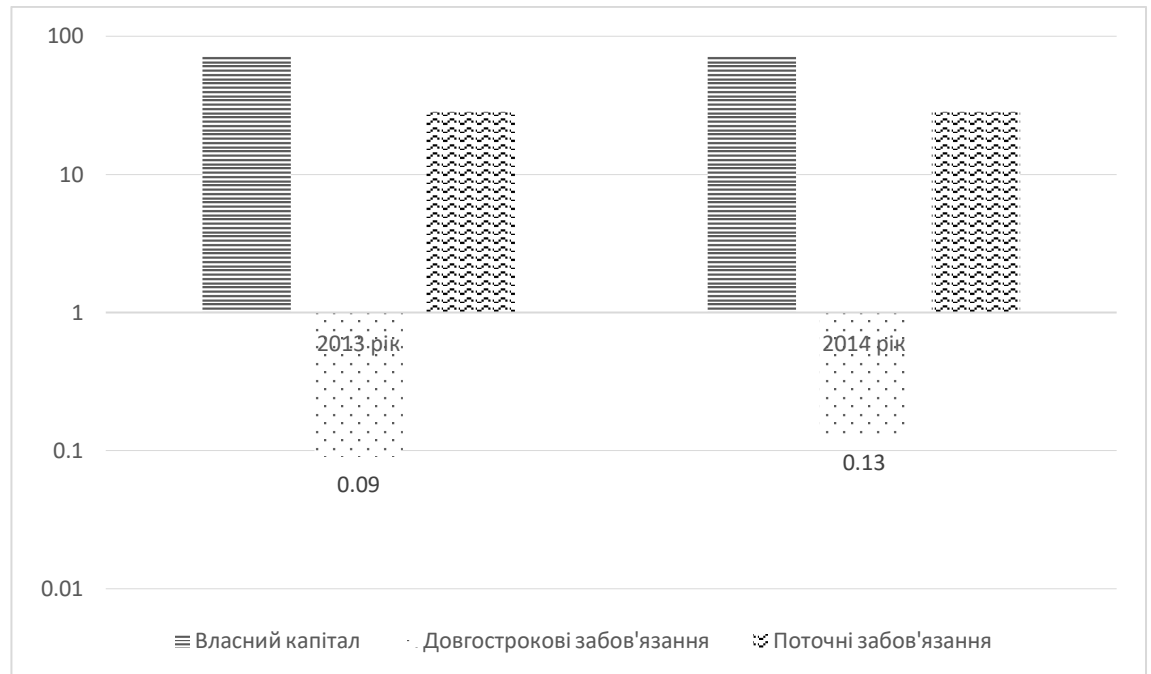

Рис.2.2 Питома вага складових пасиву ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» 2013-2014 рр.

На рівні 70 % власного капіталу це досить гарний показник для будь-якого суб'єкта господарювання, це показує, що суб'єкт господарювання стабільно функціонує, повноцінно забезпечено фінансовими ресурсами та має позитивні напрямки для розвитку. В 2013 році власний капітал склав 3028 тис. грн, а в 2014 році 3234 тис.грн, стан цього показника майже не змінився за рік, так само і поточні зобов'язання залишилися на тому рівні, але із невеликим збільшенням, а саме в 89 тис. грн.

Довгострокові зобов'язання зросли на 0,09 % і це означає, що ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» має більш детально слідкувати за темпом зростання своїх зобов'язань, оскільки за 2014 рік вони зросли на 2 тис.грн, тобто портфель зобов'язань мав тенденцію до збільшення. Тобто загальний об'єм пасивів на кінець 2014 року ПАТ «ЗАВОД

АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» збільшився на 297 тис. грн., більша частина такого збільшення відбулася за рахунок збільшення власного капіталу, але сам факт збільшення забор'язань негативно впливає на суб'єкт господарювання.

Таблиця 2.3

**Зведені данні та їх питома вага по розділах балансів
за 2015-2017 рр.**

	2015 рік		2016 рік		2017 рік	
	тис.грн	Питома вага,%	тис.грн	Питома вага,%	тис.грн	Питом а вага,%
АКТИВ						
I. Необоротні активи	3793	74,61	3790	45,94	4018	50,21
II. Оборотні активи	1291	25,39	4459	54,06	3985	49,79
Баланс	5084	100	8249	100	8003	100
ПАСИВ						
I. Власний капітал	3975	78,19	4450	53,95	5233	65,39
II. Довгострокові забор'язання	0	0	0	0	0	0
III. Поточні забор'язання	1109	21,81	3799	46,05	2770	34,61
Баланс	5084	100	8249	100	8003	100

В таблиці 2.3 представлені дані з 2015 по 2017 роки, оскільки саме в цей проміжок часу можливо прослідкувати суттєві відмінності в показниках ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН». В 2015 році необоротні активи зазнали значного зниження. В кінці 2015 року їх питома вага становила 74,61 процентів. В порівнянні з 2013 роком першою частиною розглянутого мною періоду питома вага необоротних активів зменшилися на 9,73 %, та 13,72 % порівнянні з 2014 роком.

Відповідно оборотні активи під кінець 2015 рік збільшилися на 9,73 %, що в грошовому співвідношенні виражаються на 629 тис. грн в порівнянні з 2013 році та 763 тис. грн в порівнянні з 2014 роком. В 2016 році оборотні і необоротні активи стали складати майже по 50 % на кожний показник. Оборотні активи склали 54,06 % від питомої ваги активів, а необоротні

кошти - 45,94 % . В грошовому еквіваленті це відповідало 4459 тис.грн та 3790 тис. грн. Саме в 2016 році оборотні кошти перевищили необоротні на 669 тис. грн. На кінець 2017 року оборотні та необоротні активи вирівнялися. І в порівнянні 2017 року з 2016 році ситуація змінилася і необоротні активи перевищили оборотні, оборотні активи перевищили необоротні на 33 тис.грн, що склало 0,42 відсотків. Збільшення частки оборотних активів може вказувати на формування більш мобільної структури активів, що сприяє прискоренню оборотності засобів підприємства. Підвищення ефективності виробництва досягається за рахунок покращеного використання необоротних активів підприємства, що сприяє технічному оновленню підприємства та забезпечує збільшення обсягу виробництва продукції. Основна частка активів з 2015 року до 2017 року мала значне підвищення з 5084 тис. грн до 8003 тис. грн , що склало 2919 тис. грн за останні три роки. 2919 тис. грн прирівнюється до 36 %.

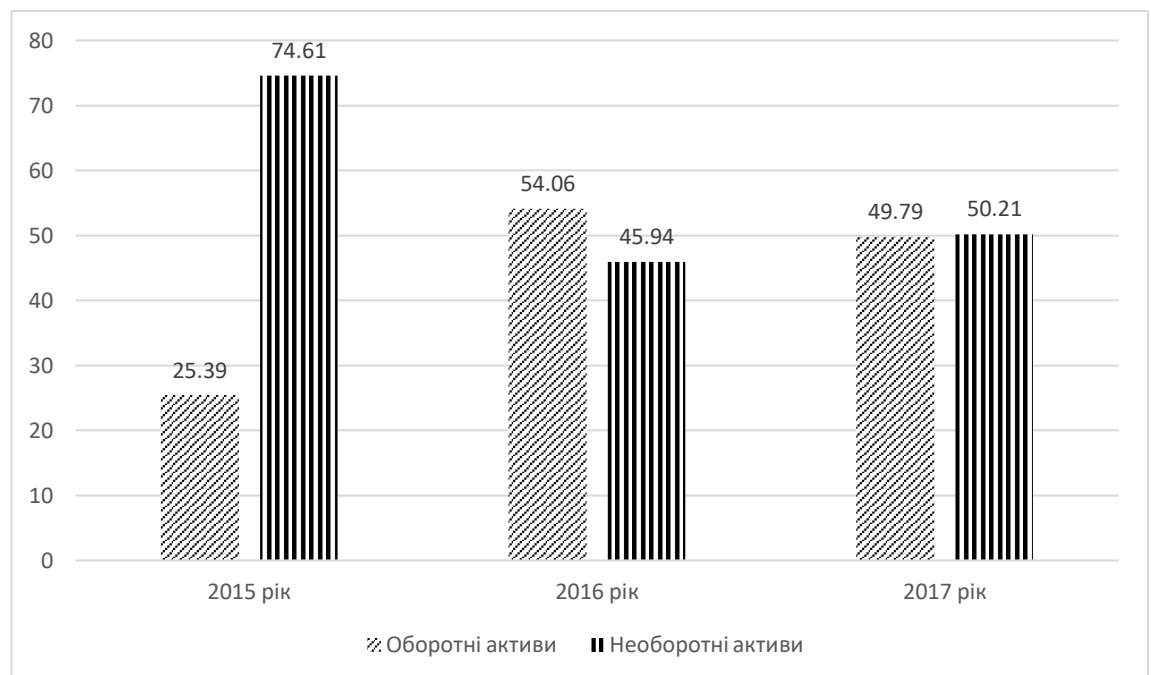

Рис.2.3 Питома вага складових активу ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» 2015-2017 рр.

Розглянемо пасиви ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» в період з 2015 по 2017 рік. На початок періоду власний капітал складав 3975

тис. грн і на протязі всього періоду зростав до 5233 тис. грн, але питома вага власного капіталу зменшувалася, в кінці 2015 році вона складала 78,19 %, а на кінець 2017 року вже 65,39 %. Це свідчить про те, що забор'язання суб'єта господарювання збільшилися. Розглянувши та порівнявши довгострокові та поточні забор'язання ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» за 2013 – 2017 роки можна зробити висновок, що дане підприємство на першому етапі, а саме в 2013-2014 рр., окрім поточних забор'язань, мало незначні довгострокові забор'язання. В 2013 році вони склали 4 тис. грн, а в 2014 році 6 тис. грн, було незначне збільшення на 2 тис. грн, але вже в наступний період, а саме в 2015 - 2017 рр., цей показний зник. На протязі трьох років він становив 0 тис. грн. Це має позитивний характер для суб'єкта господарювання оскільки воно вільне від довготривалих зобов'язань, а значить суб'єкт господарювання має більше вільних коштів.

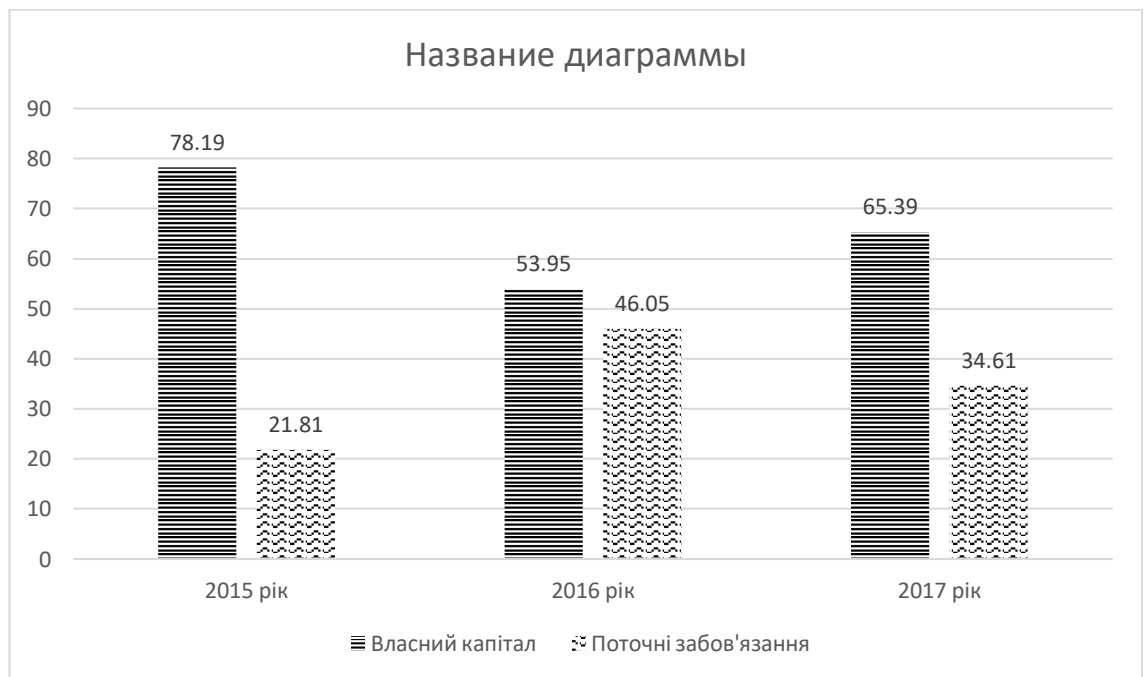

Рис.2.4 Питома вага складових пасиву ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» 2015-2017 рр.

Ми бачимо, що за останні три роки ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» як збільшувало так і зменшувало поточні забор'язання. На кінець 2016 року поточні забор'язання збільшилися на 2690 тис. грн, відповідно

питома вага дано показника збільшилася на 24,24 %, але на кінець 2017 року вони зменшилися на 1029 тис. грн, та питома вага - 11,44%. Для суб'єкта господарювання збільшення поточних зобов'язань має негативний вплив, але ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» дотримується цього показника в межах допустимих значень. 2016 рік був для ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» роком залучення коштів з сторони, але в 2017 році поточні зобов'язання вирівнялися до допустимих значень.

В цілому робота ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» має гарні тенденції, оскільки якщо підприємство і бере на себе будь-які зобов'язання, воно намагається не брати їх на довгостроковий період. А це означає, що підприємство вирішує свої тимчасові труднощі швидко та конструктивно. Швидкість нормалізації показників має позитивний характер.

Також, для оцінки можливості проводити інвестиційну діяльність підприємством необхідно дослідити наявність вільних коштів підприємства, його платоспроможність та його фінансову стійкість, на прикладі ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН».

Щоб оцінити платоспроможність даного підприємства за даними Балансу треба проаналізувати та визначити фінансовий стан підприємства за допомогою коефіцієнтів ліквідності.

Оцінку ліквідності підприємства виконують за допомогою системи фінансових коефіцієнтів, які дозволяють зіставити вартість поточних активів, що мають різний ступінь ліквідності, із сумою поточних зобов'язань. До них належать:

- коефіцієнт загальної ліквідності або коефіцієнт покриття;
- коефіцієнт поточної ліквідності або коефіцієнт швидкої ліквідності;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності;

Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття) - показує, яку частину поточних зобов'язань може погасити підприємство, якщо реалізує усі свої оборотні активи, у тому числі і матеріальні запаси.

Цей коефіцієнт показує скільки гривень оборотних коштів приходить на кожну гривню поточних зобов'язань, він показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення його поточних зобов'язань.

$$K_{зл} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні заборгованості}} \quad (2.1)$$

Виходячи з даних табл. 2.2 та табл. 2.3 виконаємо розрахунки.

$$K_{зл} 2013 \text{ р.} = 662/1195 = 0,55$$

$$K_{зл} 2014 \text{ р.} = 528/1284 = 0,41$$

$$K_{зл} 2015 \text{ р.} = 1291/1109 = 1,16$$

$$K_{зл} 2016 \text{ р.} = 4459/3799 = 1,17$$

$$K_{зл} 2017 \text{ р.} = 3985/2770 = 1,43$$

Кпл - коефіцієнт поточної (швидкої) ліквідності - показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів: коштів і їхніх еквівалентів, що течуть від фінансових інвестицій і дебіторської заборгованості. Він відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами.

$$K_{пл} = \frac{\text{сума рядків (1120 + 1125 + 1135 + 1130 + 1140 + 1145 + 1155 + 1160 + 1165 + 1190) активу балансу}}{\text{рядок 1695 пасиву балансу}} \quad (2.2)$$

$$K_{пл} 2013 \text{ р.} = 81/1195 = 0,0068$$

$$K_{пл} 2014 \text{ р.} = 222/1284 = 0,17$$

$$K_{пл} 2015 \text{ р.} = 973/1109 = 0,88$$

$$K_{пл} 2016 \text{ р.} = 2483/3799 = 0,65$$

$$K_{пл} 2017 \text{ р.} = 1598/2770 = 0,58$$

Показник абсолютної ліквідності є співвідношення грошових коштів і короткострокових фінансових інвестицій до короткострокових зобов'язань.

$$\text{Кал} = \frac{\text{сума рядків (1160+1165) активу балансу}}{\text{рядок 1695 пасиву балансу}} \quad (2.3)$$

$$\text{Кал 2013 р.} = 200/1195 = 0,16$$

$$\text{Кал 2014 р.} = 39/1284 = 0,03$$

$$\text{Кал 2015 р.} = 78/1109 = 0,07$$

$$\text{Кал 2016 р.} = 32/3799 = 0,008$$

$$\text{Кал 2017 р.} = 126/2770 = 0,045$$

Таблиця 2.4

**Показники платоспроможності ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ
МАШИН» за 2013-2017 рр. та їх аналіз**

Показник	Значення	Оптимальне значення	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Показник загальної ліквідності	Кзл	≥ 1	0,55	0,41	1,16	1,17	1,43
Показник поточної ліквідності	Кпл	0,6-0,8	0,0068	0,17	0,88	0,65	0,58
Показник абсолютної ліквідності	Кал	0,25-0,35	0,16	0,03	0,07	0,008	0,045

Проаналізуємо показники наведені в таблиці 2.4. Показник загальної ліквідності має бути більше 1 або дорівнювати 1. Якщо подивитися на тенденцію розвитку цього показника на протязі 2013-2017 років, можна зробити висновок, що в ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» показник загальної ліквідності в 2013-2014 роках мав значення менше норми, а це означає, що в випадку швидкої необхідності підприємства в вільних кошах для погашення поточних зобов'язань підприємство не зможе швидко вирішити це питання, на відміну від 2015-2017 роках.

Це є позитивним показником для розглянутого підприємства. Оскільки, якщо підприємство нарощує вільні кошти, то в випадку стабільності цього підприємства воно може вкласти ці кошти в ведення інвестиційної діяльності.

Показник поточної ліквідності в розглянутому періоді має не стабільний характер, а саме в 2013-2014 роках він становив дуже маленьке значення - 0,0068 в 2013 році та 0,17 в 2014 році. Ситуація значно змінилася в 2015 році, та стабільно дотримувалася на протязі 2016 року, а в 2017 році спостерігається тенденція до зменшення на 0,07.

В цілому за даними цього показника підприємство зможе вчасно розрахуватися за поточними зобов'язаннями якщо цей показник не буде мати сильний характер зменшення, що в свою чергу дасть можливість для ведення інвестиційної діяльності.

Показник абсолютної ліквідності не був жодного разу в оптимальному значенні, а саме в межах 0,25-0,35. Це означає, що ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» за раптової необхідності погасити частку короткострокових зобов'язань не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів не зміг би швидко та оперативно здійснити оплату своїх короткострокових зобов'язань.

Ще одним з найважливіших факторів для визначення можливості підприємства здійснювати інвестиційну діяльність є фінансова стійкість підприємства.

Фінансова стійкість підприємства - це такий стан його фінансових ресурсів, їх розподілу і використання, який забезпечує збереження ніші міжнародного ринку, розвиток підприємства за рахунок росту прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого ризику зовнішньоекономічної діяльності. [61]

Стійкість фінансового стану підприємства оцінюється щодо власних і позикових коштів, за темпами накопичення власних коштів у результаті поточної фінансової діяльності, достатнім забезпеченням матеріальних оборотних активів власними джерелами.

Фінансова стійкість оцінюється системою показників, які можна об'єднати в три основні групи: показники рівня використання необоротних активів, показники стану оборотних коштів та їх забезпечення джерелами

фінансування, показники фінансової незалежності підприємства. Фінансова стійкість підприємства розраховується за допомогою коефіцієнтів, а саме коефіцієнту фінансової автономії, коефіцієнту фінансової стабільності, коефіцієнту забезпечення оборотних активів власними коштами, коефіцієнту покриття запасів, коефіцієнту фінансової залежності, коефіцієнту фінансової стійкості та інших показників представлених в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Показники фінансової стійкості в період з 2013-2017 рр.

ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»

Показник	Порядок розрахунку	Формула за кодом рядків форм фінансової звітності	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
1	2	3	4	5	6	7	8
Сума власних обігових коштів (Рк)	Різниця суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань і позаоборотних активів	Ф. № 1, р. 1495 + + р. 1595 – - р. 1095 або ф. № 1, р. 1195 - 1695	- 533	- 756	182	660	1 215
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	Власні обігові кошти / Оборотні активи	$P_k / \text{ф. № 1, р. 1195}$	-0,85	-1,43	0,14	0,14	0,30
Маневреність робочого капіталу	Запаси / Власні оборотні кошти	$\text{Ф. № 1, р. 1100} / P_k$	-0,71	-0,40	1,69	2,99	1,96
Маневреність власних обігових коштів	Грошові кошти / Власні оборотні кошти	$\text{Ф. № 1 р. 1165} / P_k$	-0,37	-0,05	0,42	0,04	0,10

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів	Власні обігові кошти / Сума запасів	$P_k / \Phi. \text{ № 1, р. 1100}$	-1,39	-2,47	0,58	0,33	0,50
Коефіцієнт покриття запасів	Нормативні джерела покриття запасів / Сума запасів	$\Phi. \text{ № 1 (р. 1495 – 1095 + 1595 + 1600 + 1610)} / \Phi. \text{ № 1, р. 1100}$	-0,86	-2,47	0,58	0,33	0,50
Коефіцієнт фінансової автономії	Власний капітал / Сума пасивів	$\Phi. \text{ № 1, р. 1495} / \Phi. \text{ № 1, р. 1900}$	0,71	0,71	0,78	0,53	0,65
Коефіцієнт фінансової стійкості	(Власний капітал + довгострокові позики) / Сума пасиву	$\Phi. \text{ № 1, р. 1495} + \text{р. 1595} / \Phi. \text{ № 1, р. 1900}$	0,72	0,72	0,78	0,53	0,65

Проаналізуємо данні показників наведених в таблиці 2.5 та оцінимо фінансову стійкість ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН». Сума власних обігових коштів в період з 2013 по 2014 роки мала від’ємне значення, а в 2015 році відбувся значний скачок і вони зросли на 938 тис. грн. Це свідчить про те, що відбувається зміщення фінансового стану підприємства, збільшується його платоспроможність і ліквідність боргових зобов’язань. Тенденція ця підтримується і до кінця 2017 року, що має позитивний характер.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами є індикатором здатності компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Коефіцієнт розраховується як співвідношення власних оборотних коштів до оборотних активів. Значення показника демонструє частку власних оборотних коштів у сумі оборотних активів компанії. Нормативним значенням є 0,1 і вище. За даними нашої таблиці ми бачимо, що в 2013 та 2014 роках цей показник мав від'ємне значення, а це означає, що значення нижче нормативного свідчить про значну фінансову залежність підприємства від зовнішніх кредиторів і в умовах погіршення ринкової ситуації компанія, в такому випадку, не зможе продовжити свою діяльність.

Починаючи з 2015 року вже позитивне, стабільно вище норми до кінця 2016 року, а на кінець 2017 року ми бачимо тенденцію цього показника до збільшення більш ніж в два рази. Високе значення говорить про фінансову стійкість ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії. Отже, суб'єкт господарювання нарощує свій потенціал власних коштів.

Маневреність робочого капіталу показує співвідношення між власними оборотними ресурсами і власним капіталом компанії. Таким чином, значення показника говорить про те, яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів. [62]

Нормативним вважається значення 0,1 і вище. Позитивне значення свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних, що ми і спостерігаємо в період з 2015-2017 роки. Показник значно зростає та продовжує збільшуватися. Від'ємне значення показника свідчить, що власний капітал і кошти, залучені на довгостроковій основі, спрямовані на фінансування необоротних засобів, тому для фінансування оборотних активів необхідно звертатися до позичкових

джерел фінансування. Це веде до зниження фінансової стійкості. Така ситуацію прослідковується в 2013-2014 роках.

Також розглянемо маневреність власних обігових коштів. Високе значення показника говорить про те, що ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» здатне відповідати за своїми найбільш терміновими зобов'язаннями, використовуючи власні обігові кошти, що і спостерігається на протязі 2015-2017 роках, хоча показник цей до кінця 2017 року має тенденцію до зменшення з 0,42 до 0,1. У випадку 2013-2014 роках значення показника є нижчим нуля, стійкість компанії порушена. Це говорить про те, що залежність підприємства від позикових оборотних коштів є значною. Компанія не зможе самостійно формувати оборотний капітал і фінансувати свої оборотні активи тільки за рахунок власного капіталу. Висока залежність від позикового капіталу створює середньо- і довгострокові ризики. У поточних умовах компанія може працювати ефективно, однак збільшення вартості залучення позикових коштів, закриття доступу на кредитний ринок і ринок капіталу може призвести до проблем фінансування оборотного капіталу.

Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів є індикатором достатності довгострокових коштів компанії для забезпечення безперебійного виробничо-збутового процесу. Значення показника говорить про частку запасів, яка фінансується за рахунок ресурсів, залучених на постійній основі. Нормативним є 0,5 і вище. Показник варто розглядати в динаміці. Збільшення показника свідчить про підвищення стійкості компанії в середньостроковій перспективі і про зниження залежності від короткострокових джерел фінансування (2015-2017 рр.).

Негативне значення показника говорить про те, що без короткострокового та довгострокового позикового капіталу компанія не зможе забезпечити безперебійний виробничо-збутової процес. В умовах скорочення можливостей для залучення таких коштів операційний процес може зупинитися. Така критична ситуація спостерігалася в 2014 році, коли значення цього показника мало не тільки від'ємний характер, але й мало

тенденцію до зменшення в порівнянні з 2013 роком на 1,08. Гарна політика підприємства на активна діяльність призвели до збільшення показника на кінець 2015 року на 3,05. Хоча к кінцю 2016 року показник знову впав, а на кінець 2017 року його тенденція вирівнялася та встановилася в межах норми.

Коефіцієнт покриття запасів - індикатор фінансової стійкості, який демонструє достатність джерел фінансування для створення виробничих і інших запасів. Значення коефіцієнта вказує на частку запасів, які забезпечені нормальними джерелами фінансування (власного капіталу, довгострокових і короткострокових зобов'язань). Показник повинен бути вищим 1. Значення показника може бути нижчим цього значення тільки в разі негативного власного капіталу, що свідчить про швидке банкрутство компанії. У звичайних умовах значення показника завжди буде вищим одиниці. [63] На протязі всього розглянутого періоду цей показник жодного разу за п'ять років не становив одиницю, в 2014 році була найгірша ситуація ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН», оскільки показник дійшов до значення – 2,47, від'ємне значення, але динаміка цього показника має позитивний характер. В перший рік же після такого результату показник зріс на 3,05, на наступний рік 0,25, в 2017 році ще на 0,17. Підвищення значення показника свідчить про покращення ситуації, що в свою чергу свідчить про підвищення фінансової стійкості.

Коефіцієнт фінансової автономії - один з найбільш важливих коефіцієнтів фінансової стійкості. Він дорівнює співвідношенню власного капіталу компанії до всіх фінансових ресурсів. Значення показника говорить про те, яку частину своїх активів компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. [64] Протягом 2013-2014 років показник залишався на одному місці складав 0,71, це означало що в цей період підприємство могло профінансувати 71 % активів на власний рахунок. В 2015 році цей показник збільшився на 78%, але в 2016 році показник впав до 53%, на кінець досліджуваного періоду показник знаходився на відмітці 65%, бачимо значне підвищення на 12%. Нормативне значення показника

знаходиться в межах 0,4 - 0,6. Більш низьке значення може говорити про високий рівень фінансових ризиків. Значення показника фінансової автономії вище 0,6 говоритиме про те, що компанія використовує не весь свій потенціал. ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» необхідно переглянути свою стратегію використання ресурсів, можливо підприємство може досягти і реалізуватися на більш високих рівень.

Отже розрахуємо головні показники для оцінювання фінансового стану суб'єкта господарювання, які безпосередньо дадуть можливість оцінити можливість здійснення інвестиційної діяльності підприємства.

Коефіцієнт фінансової стійкості є оберненим до попереднього коефіцієнта. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, тобто втрату фінансової незалежності. Показник фінансової залежності є індикатором фінансової стійкості, який також вказує на здатність компанії проводити прогнозовану діяльність в довгостроковій перспективі. Показник є оберненим до показника фінансової автономії. Він розраховується як співвідношення пасивів до власного капіталу. Значення показника говорить про те, скільки фінансових ресурсів використовує компанія на кожну гривню власного капіталу.

Коефіцієнт фінансової залежності розраховується:

$$K_{фз} = \text{Власний капітал} / \text{Суму пасивів} \quad (2.4)$$

$$K_{фз2013} = (3028+4)/4227 = 0,72$$

$$K_{фз2014} = (3234+6)/4524 = 0,72$$

$$K_{фз2015} = 3975/5084 = 0,78$$

$$K_{фз2016} = 4450/8249 = 0,54$$

$$K_{фз2017} = 5233/8003 = 0,65$$

Нормативне значення показника знаходиться в межах 1,67-2,5. Бажаним є порівняння показника зі значеннями інших учасників ринку, на якому діє підприємство.

Отже, розглядаючи даний період з 2013-2017 рр., жодного разу ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» не отримало норму показника, це означає, що підприємство працює майже за рахунок власний коштів, інвестування в підприємство майже не відбувається. На протязі 2013-2015 років цей показник мав хоча і мале значення, але стабільне. В 2016 році ми бачимо значне зменшення показника, а це значить, що інвестування в діяльність ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» зменшилось, якщо порівняти показники коефіцієнта фінансової стійкості з 2015 по 2016 роки ми бачимо, що зменшення становить 0,24. Це становить 30 % попереднього показника. В кінці ми бачимо незначне залучення інвестицій до підприємства в розмірі 0,11. Та позитивний характер до тенденції збільшення залучення інвестицій до підприємства.

Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень показує, яка частина необоротних активів підприємства профінансована зовнішніми інвесторами. Зменшення цього показника в динаміці свідчить про незалежність підприємства від зовнішніх інвесторів. Збільшення коефіцієнта в динаміці свідчить про посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів. Водночас фінансування є ознакою добре розробленої стратегії підприємства. [65]

Цей показник може бути інтерпретований по-різному, що залежить насамперед від користувачів аналітичних даних. Для банків та інших інвесторів більш надійною є ситуація, коли значення цього коефіцієнта нижче, тоді як з позицій підприємства більш високе значення показника є ознакою нормального функціонування.

$$\text{Кспдв} = \text{Довгострокові зобов'язання} / \text{Необоротні активи} \quad (2.5)$$

$$\text{Кспдв}_{2013} = 4/3565 = 0,0011$$

$$\text{Кспдв}_{2014} = 6/3996 = 0,0015$$

$$\text{Кспдв}_{2015} = 0/3793 = 0$$

$$K_{\text{спдв}2016} = 0/3790 = 0$$

$$K_{\text{спдв}2017} = 0/4018 = 0$$

Судячи з розрахунків можна зробити такі висновки, що в період 2013-2014 років підприємство залучало зовнішніх інвесторів до свого капіталу. В подальшому з 2015 та на протязі трьох років до 2017 року жодна частина необоротних активів підприємства не була профінансована зовнішніми інвесторами.

Аналізуючи вище наведене, можна зробити декілька висновків з фінансового стану ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» на 2018 рік:

- сума власних обігових коштів має тенденцію до збільшення, а це означає, що підприємство посилює свою стійкість фінансового стану та збільшується його платоспроможність;
- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами має тенденцію до збільшення, ще означає, що підприємство здатне проводити активну діяльність;
- маневреність робочого капіталу має позитивне значення, що призводить до достатності власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних, а також ведення інвестиційної діяльності;
- маневреність власних обігових коштів складає високе значення показника та говорить про те, що ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» здатне відповідати за своїми найбільш терміновими зобов'язаннями, використовуючи власні обігові кошти;
- коефіцієнт забезпечення власними обіговими збільшується, а це свідчить про підвищення стійкості компанії в середньостроковій перспективі і про зниження залежності від короткострокових джерел фінансування;
- коефіцієнт покриття запасів підвищується, а це означає про покращення ситуації, що в свою чергу свідчить про підвищення фінансової стійкості;

– показник фінансової автономії вище 0,6 і це говорить про те, що компанія використовує не весь свій потенціал, тобто підприємство додержується збереження власного капіталу та його стабільності, а отже має значну частку невикористаних коштів, які воно може вкласти в інвестиційний проект.

Отже, в цілому діяльність підприємства ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» можна вважати досить ефективною та стабільною, оскільки більшість перелічених показників мають позитивну тенденцію: зросли обсяги реалізації продукції, а отже і фінансові результати, що свідчить про досить продуману і зважену політику управління господарськими процесами.

Якщо проводити аналіз структури інвестицій за останні п'ять роки, то можна побачити, що головним джерелом інвестицій так і залишаються власні кошти підприємства, не дивлячись на те, що залучення капіталу ведеться активно, а самі інвестиції направлені у матеріальні активи, машини, обладнання та електронне устаткування при цьому суб'єкт господарювання накопичив значну частку, яку він може реалізувати в різних напрямках, наприклад для ведення інвестиційної діяльності.

Політика управління інноваціями підприємства спрямована більшою мірою на впровадження нових технологій механізації і автоматизації праці, і навіть на економію матеріалів.

Разом з тим, інвестиції для створення й освоєння нової продукції порівняно малі, хоча приносять максимальний ефект. Не виключено, що інвестування – це захід для розширення виробництва й асортименту продукції, що в подальшому призведе до підвищення прибутку.

Але також, хочеться виділити той факт, що ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» має позитивні характеристики для ведення інвестиційної діяльності, не зважаючи на періоди коли підприємство перебуває в кризовій ситуації. Воно швидко мобілізує свої сили для поновлення ресурсів. ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» вміє гарно

розпоряджатися саме своїм власними коштами, без залучення додаткових коштів зі сторони.

Інвестування в підприємство майже не відбувається як вітчизняних інвесторів так і зарубіжних. Якщо залучення вітчизняних інвестицій хоча і маленьке, але з стабільним значенням, а ось залучення капіталу з-за кордону на ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» звелось на нуль. ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» представляє собою розвинутий суб'єкт господарювання зі стійким фінансовим становищем, яке сміливо може розглядати і реалізовувати себе в якості інвестора для різноманітних проектів, що в майбутньому тільки збільшать прибуток.

2.3. Аналіз методу оцінки ефективності інвестицій виходячи з термінів їх окупності

Отже, розглянувши та оцінивши фінансове становище ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» за період 2013-2017 років дійшли до висновку, що суб'єкт господарювання має позитивні можливості до ведення інвестиційної діяльності, а також оперує суттєвим вмістом вільних коштів, які воно може використовувати для реалізації різноманітних інвестиційних проектів, що в свою чергу передбачає можливість вкладання цих вільних коштів в розвиток або модернізацію технічних характеристик як самого підприємства так і для ринку з метою отримання додаткового прибутку в майбутньому.

Однією з причин здійснення інвестиційної діяльності суб'єктом господарювання є вкладання вільних коштів з метою покращення своєї виробничої продуктивності. В Україні більш поширеними є інвестиційні проекти, що займають короткострокові терміни.

Перевагами таких проектів є їх менша ризикованість і швидка окупність, що є більш привабливим для середнього виробництва. Оскільки ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» не являється великим промисловим суб'єктом йому більш притаманні інвестиційні проекти на короткострокові терміни, що в першу чергу забезпечить суб'єкт господарювання від негативних наслідків інвестиційної діяльності.

Одним з напрямів виробничої діяльності ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» є виготовлення металоконструкцій для пилота газоочисного устаткування. Важливість ефективного та безпечного очисного устаткування є однією з головних проблем для виробничого підприємства, оскільки сучасні світові тенденції піклування про довкілля та зелений стан планети вимагають все більше уваги скороченню антропогенного впливу людської діяльності на навколишнє природне середовище, в тому числі до емісії забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

З кожним роком з'являються та впроваджуються все нові технологічні рішення та устаткування, що допомагають підприємствам зменшити кількість та обсяг забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, в тому числі це стосується газоочисного устаткування. Десятки світових компаній розробляють та виробляють сучасне та ефективне обладнання для очищення газопилового потоку. Їх клієнти – мільйони компаній по всьому світу, які розуміють важливість збереження навколишнього середовища та цінують свою репутацію.

Кабінетом Міністрів України 8 листопада 2017 року було схвалено Розпорядження №796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок». Оскільки, Україна є членом Енергетичного Співтовариства з 1 лютого 2011 року вона повинна дотримуватися положень Договору про заснування Енергетичного Співробітництва та додатків до нього. Згідно З Додатком II до Договору всі великі спалювальні установки після 31 грудня 2017 року мають відповідати

вимогам Директиви 2001/80/ЄС. Метою Національного плану скорочення викидів є поступове скорочення викидів діоксиду сірки, оксидів азоту та речовин у вигляді суспендованих твердих часток та інші. Виконання плану та розробка методів, які необхідно здійснити для позитивної реалізації необхідно розпочати вже з 2018 року. Строк дії Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок з 1 січня 2018 року по 31 січня 2033 року.

Отже, є доцільним розглянути вкладання вільних коштів в розробку та покращення газоочисного устаткування як з морально-етичних норм так і як варіант виконання Національного плану скорочення викидів від великих спалюваних установок, а також зі сторони розширення виробничої потужності суб'єкта господарювання, оскільки якісний продукт в майбутньому дасть можливість залучити і розширити базу не тільки вітчизняних клієнтів, а й вийти на міжнародний ринок, що в свою чергу збільшить прибуток підприємства та закріпить його репутацію.

Виходячи з вище сказаного є доцільним інвестування ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» в поліпшення газоочисного обладнання для реалізації його на теплових електростанціях. Окреслимо його як окремий інвестиційний проект.

Необхідність виконання Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок також полягає в наступних причинах представлених на рис.2.5.

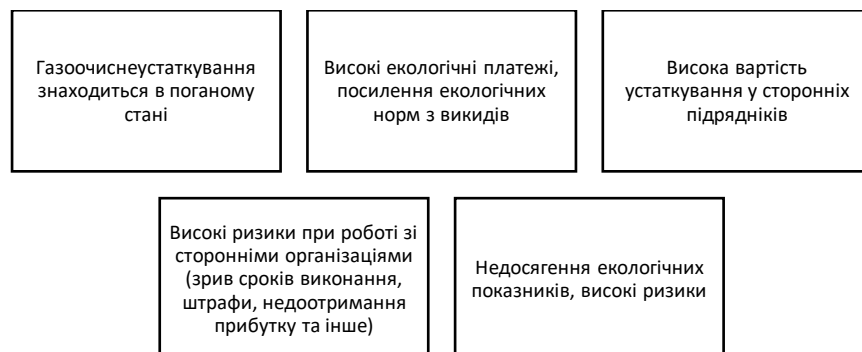

Рис. 2.5. Причини покращення газоочисного устаткування

Всі наведені причини поліпшення газоочисного устаткування підводять до головної мети даного проекту, що включає:

- економія ресурсів при виконанні капітальних ремонтів і реконструкцій устаткування;
- досягнення необхідних сучасних екологічних норм;
- запобігання аварійних ситуацій при експлуатації;
- підвищення якості виробничого устаткування і виконуваних робіт.

Щоб інвестиційний проект мав позитивну реалізацію необхідно розробити шляхи досягнення мети проекту в цілому. Розділимо реалізацію даного інвестиційного проекту на три етапи, а саме на підготовчий, організаційний і виконавчий. Кожен з цих етапів буде мати свої завдання, які підприємство необхідно здійснити на відповідному етапі. Етапи виконання інвестиційного проекту розглянути на рис.2.6.

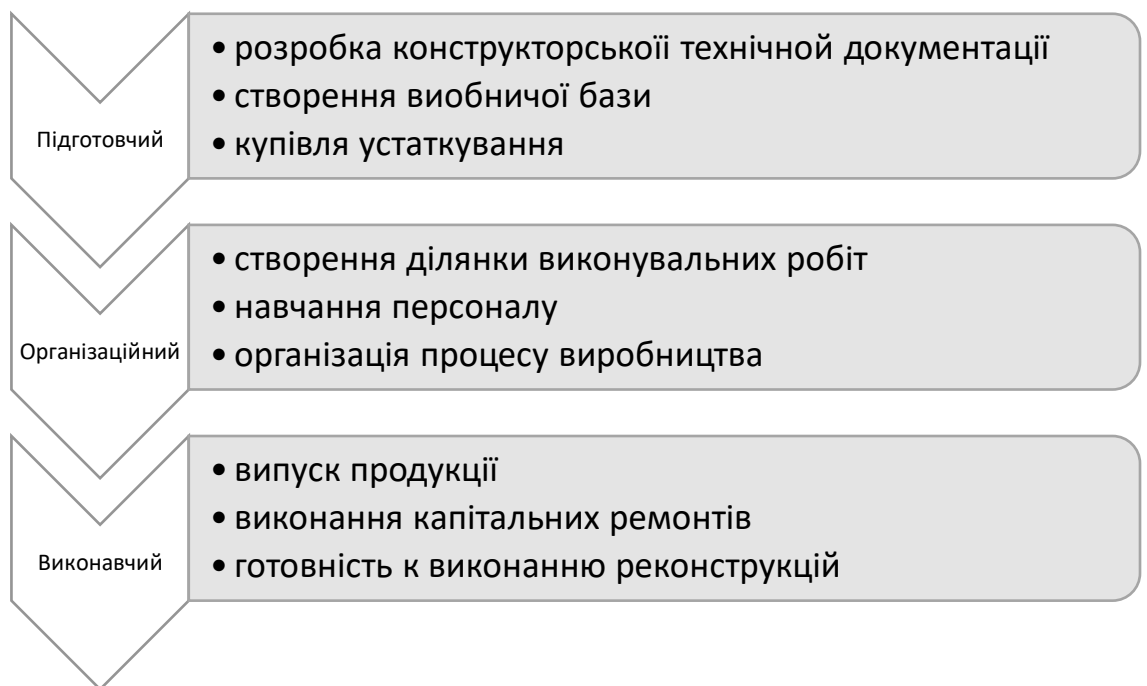

Рис 2.6. Етапи реалізації інвестиційного проекту з покращення газоочисного устаткування

Поліпшення та розвиток газоочисного устаткування можна провести на прикладі саме електрофільтрів, що розміщуються в електроблоках на будь-якій ТЕС. Вирішення питання причин покращення газоочисного обладнання

здійснюється через поліпшення та розвиток виготовлення нових типів вузлів електрофільтрів. Згідно будови самих вузлів заміни підлягають саме осаджувальні і коронуючі електроди. Щоб здійснити таку роботу суб'єкту господарювання необхідне відповідне обладнання.

Для досягнення кінцевої мети інвестиційного проекту необхідно закупити обладнання для виготовлення деталей вузлів електрофільтрів та організувати їх виробництво власними силами персоналу суб'єкту господарювання. С використанням виготовленої продукції суб'єкт господарювання зможе виконати капітальні ремонти електрофільтрів ТЕС, що знаходяться в неналежному стані. В результаті це дасть можливість зменшити вартість капітальних ремонтів, що включить в себе можливість виконати як капітальні ремонти основних типів профілей електродів, що вже експлуатуються на ТЕС так і виготовляти власний перспективний профіль, який буде здатний забезпечити очистку димних газів відповідно з діючими екологічними нормами.

В теперішній час питання управління інвестиційної діяльності та необхідності вкладання вільних коштів підвищує відповідальність при прийнятті доцільних управлінських рішень, оцінці економічної ефективності, фінансової спроможності та оцінці ризиків інноваційних проектів.

Одним з перших питань, які постають при розгляді будь-якого інвестиційного проекту є його економічна ефективність. Економічна ефективність – це досягнення найбільш можливих результатів при найменших затратах. Економічну ефективність виробництва характеризує ставлення економічного ефекту до витрат, який зумовлює цей ефект. Іншими словами, рівень економічної ефективності дає уявлення про те, ціною яких витрат досягнутий економічний ефект. Щоб оцінити економічну ефективність інвестиційного проекту на практиці необхідно розглянути декілька шляхів його реалізації.

Відповідно до мого інвестиційного проекту ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» розрахунок економічного ефекту буде

виконаний за 5 років (2019-2023 рр.) і побудований на порівнянні грошових потоків з двох варіантів:

- перший - закупівля електродів для електрофільтрів у зовнішніх підрядників, в нашому випадку це буде ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» ;
- другий - організація виробництва електродів для електрофільтрів на власній виробничій базі ТЕС.

Тобто ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» може співробітничати з ТЕС і візьме на себе реалізацію проекту, виступаючи спонсором і інвестуючи кошти в газоочисне обладнання ТЕС.

Економічний ефект досягається за рахунок різниці в вартості електродів придбаних у зовнішніх підрядників і виготовлених за рахунок власної підприємницької бази.

Розглянемо основні положення щодо даного інвестиційного проекту:

- середньорічна кількість електродів, що підлягають заміні на ТЕС в період 2019-2023 року складає 840 штук осаджувальних та 840 коронуючих, які в свою чергу підлягають 8 ремонтам в рік. При одному ремонті в середньому замінюється 20-30 % електродів, що складає 80-150 штук;
- інвестиції в реалізацію проекту складають 6 мільйонів гривень;
- використовуватися будуть вже наявні виробничі приміщення;
- витрати на доставку електродів на на ТЕС не враховуються;
- наймання додаткового персоналу не враховується;
- вартість виробництва осаджувального електрода власними силами ТЕС складає 30,64 тис. грн. за 1 одиницю , коронуючого – 28,67 тис. грн за 1 одиницю на 2018 рік;
- вартість осаджувального електрода ПАТ «Агромаш» складає 41 тис.грн за 1 одиницю, а коронуючого – 40 тис.грн відповідно на 2018 рік.

Розрахуємо ціну однієї одиниці електродів власними силами ТЕС осаджувального і коронуючого електрода окремо. Щоб виготовити необхідне

обладнання в першу чергу необхідно розрахувати, яку ціну складуть на матеріали, виготовлення комплектуючих та збір самого електрода.

Таблиця 2.6

**Розрахунок вартості складових осаджувального електрода
в 2018 році**

	Ціна (грн/т або кВт)	Необхідна кількість	Вартість
Матеріали:			
Швеллер 16У	19554	0,171	3344
Швеллер 8У	18804	0,085	1598
Полоса для елемента осаджувального електрода	19363	0,831	16090
Інші матеріали	21675	0,028	607
Електроди	51667	0,010	527
Електроенергія	1,75	100	175
Виготовлення комплектуючих:			
Балка підвісу	19554	0,140	2738
Балка струшування	18804	0,073	1373
Інші конструкції – 0,028 тн x 30 000 грн/тн = 840 грн. с НДС	30000	0,028	700
Елемент осаджувального електрода 0,781 т x 1 680 грн/т = 1 312 грн. с НДС	1680	0,781	1093
Збір електрода: 16 чоловік x 150 грн/н.ч. = 2400 x 1,2 = 2 880 грн. с НДС	150	16	2400

Щоб виготовити один осаджувальний електрод нам необхідні такі матеріали: швеллер 16У, швеллер 8У, полоса для елемента осаджувального електрода, самі електроди та інші матеріали. Звичайно для виготовлення такого обладнання ми використаємо і електроенергію. Необхідна кількість кожного з матеріалів представлена в відповідному стовпчику в таблиці 2.6. Щоб розрахувати вартість, необхідно ціну помножити на необхідну нам кількість. Таким чином ми отримує данні третього стовпчика таблиці 2.6.

Отже, загальна вартість за матеріали (Звм) для виготовлення осаджувальних електродів складає суму всіх вартостей, а саме:

$$\text{Звм} = 3344 + 1598 + 16090 + 607 + 527 + 175 = 22341 \text{ грн}$$

$$\text{Звм} = 22341 / 1000 = 22,34 \text{ тис. грн (в подальшому в розрахунках)}$$

Також, для розрахунку загальної вартості осаджувального електрода необхідно врахувати вартість виготовлення комплектуючих (Звк) та вартість збору самого електрода (Звз).

$$\text{Звк} = 2738 + 1373 + 700 + 1093 = 5094 \text{ грн}$$

$$\text{Звк} = 5094 / 1000 = 5,94 \text{ тис. грн (в подальшому в розрахунках)}$$

Вартість інших конструкцій, елементи осаджувального електроду та сам збір електроду розраховується без НДС, оскільки при розрахунку собівартості не враховується цей податок. Тому саме ці показники при розрахунку вартості діляться на 1,2 (на даний момент в Україні НДС дорівнює 20 %).

Припустим, що збирати тисячу електродів буде 16 чоловік, ціна за роботу складає 150 гривень. Отже, загальна вартість збору електрода складає:

$$\text{Звз} = 150 * 16 = 2400 \text{ грн}$$

$$\text{Звз} = 2400 / 1000 = 2,4 \text{ тис. грн (в подальшому в розрахунках)}$$

Отже, загальна вартість виготовлення осаджувального електроду власними силами ТЕС складає:

$$\text{Звое} = \text{Звм} + \text{Звк} + \text{Звз} = 22,34 + 5,94 + 2,4 = 30,64 \text{ тис. грн}$$

Таблиця 2.7

Розрахунок вартості складових коронуючого електрода в 2018 році

	Ціна (грн/т або кВт)	Необхідна кількість	Вартість
Матеріали:			
Труба Ду	21000	0,229	4809
Полоса х/к марка сталі 08ПС	20729	0,077	1596
Шпилька М8х100	9,66	30,8	297
Гайка М8	0,23	308	72
Інші матеріали	25000	0,084	2100
Електроди	51667	0,03	1550
Електроенергія	1,75	300	525
Виготовлення комплектуючих:			
Верхні та нижні рамки	44741	0,306	11409

Продовження табл. 2.7

1	2	3	4
Струна коронуючого електрода	7747	0,07	452
Пробивка в струні	79806	0,07	4655
Збір електроду: 8 чоловік x 150 грн/н.ч. = 1200 x 1,2= 1440 грн. с НДС	150	8	1200

Щоб виготовити один коронуючий електрод нам необхідні такі матеріали : труба Ду, полоса х/к марка сталі 08ПС, шпилька М8х100, гайка М8, самі електроди та інші матеріали. Звичайно для виготовлення такого обладнання ми використаємо і електроенергію. Необхідна кількість кожного з матеріалів представлена в відповідному стовпчику в таблиці 2.7. Щоб розрахувати вартість, необхідно ціну помножити на необхідну нам кількість. Таким чином ми отримує данні третього стовпчика таблиці 2.7.

Отже, загальна вартість за матеріали (Звм) для виготовлення одного коронуючого електрода складає суму всіх вартостей, а саме:

$$\text{Звм} = 4809 + 1596 + 297 + 72 + 2100 + 1550 + 525 = 10949 \text{ грн}$$

$$\text{Звм} = 10949 / 1000 = 10,95 \text{ тис. грн (в подальшому в розрахунках)}$$

Також, для розрахунку загальної вартості коронуючого електрода необхідно врахувати вартість виготовлення комплектуючих (Звк) та вартість збору самого електрода (Звз).

$$\text{Звк} = 11409 + 452 + 4655 = 16516 \text{ грн}$$

$$\text{Звк} = 16516 / 1000 = 16,52 \text{ грн (в подальшому в розрахунках)}$$

Вартість верхніх та нижніх рамок, струн коронуючого електрода, пробивка в струні та сам збір електроду розраховується без НДС, оскільки при розрахунку собівартості не враховується цей податок. Тому саме ці показники при розрахунку вартості діляться на 1,2 (на даний момент в Україні НДС дорівнює 20 %).

Припустим, що збирати тисячу електродів буде 8 чоловік, ціна за роботу складає 150 гривень. Отже, загальна вартість збору електрода складає:

$$\text{Звз} = 150 * 8 = 1200 \text{ грн}$$

$$З_{вз} = 1200/1000 = 1,2 \text{ тис. грн (в подальшому в розрахунках)}$$

Таким чином, загальна вартість виготовлення одного коронуючого електроду власними силами ТЕС складає:

$$З_{взе} = З_{вм} + З_{вк} + З_{вз} = 10,95 + 16,52 + 1,2 = 28,67 \text{ тис. грн}$$

Отже, порівнявши вартість електродів має різницю. Якщо ТЕС буде самостійно виготовляти газоочисне обладнання самостійно, то на 10,36 тис. грн вона виграє при виробництві осаджувального електрода на 11,33 тис. грн при виготовленні коронуючого електрода.

Щоб розрахувати ефективність інвестиційного проекту на 5 років вперед необхідно врахувати як зміняться ціни на матеріали на протязі кожного з майбутніх років. Таку зміну можна прослідкувати за допомогою розрахунку цін з урахуванням індексу виробничих цін, вчасності індексів інфляції з оплати праці та електроенергії.

Індекс виробничих цін або індекс інфляції (PPI) є показником зміни цін у часі у сфері промислового виробництва. Індекс виробничих цін дозволяє відслідковувати та визначати тенденції змін цін як за видами економічної діяльності, так і в виробництві конкретної продукції. Він використовується при створенні інформаційної бази для прогнозування і управління процесами ціноутворення у промисловості, перерахунку показників системи національних рахунків у постійні ціни та забезпечує можливість проведення міжнародних співставлень. Індекс цін виробників охоплює всі стадії виробництва: сировину, проміжні стадії, готову продукцію, а також всі сектори: промисловість, видобуток, сільське господарство, проте ціни імпортованих товарів в нього не входять.

Зростання індексу цін виробників може стати передвісником більш високих показників споживчої інфляції; таким чином, його зміни є раннім інфляційним індикатором. Крім того, індекс цін виробників виявляє те, наскільки змінилася купівельна сила національної валюти.

Інформація про ціни на промислові товари надходить до органів державної статистики шляхом проведення опитувань серед вибірки

підприємств, яка повинна бути максимально репрезентативною, тобто об'єктивно відображати структуру промислового виробництва в економіці.

Таблиця 2.8

Значення індексу виробничих цін в період 2018-2023 рр.

	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
PPI	1,150	1,090	1,060	1,080	1,050	1,050

Відокремленими випадками, які необхідні нам для розрахунків є індекс інфляції на електроенергетику та індекс інфляції з оплати праці.

Таблиця 2.9

Значення індексу інфляції з оплати праці в період 2018-2023 рр.

	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Інфляція з оплати праці	1,177	1,128	1,129	1,150	1,150	1,050

Таблиця 2.10

**Значення індексу інфляції на електроенергія
в період 2018-2023 рр.**

	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Інфляція на електроенергію	1,165	1,131	1,051	0,976	1,010	1,018

Розрахуємо зміну вартості на осаджувальний та коронуючий електроди вироблені за рахунок власних коштів ТЕС з урахуванням індексу виробничих цін та індексів інфляції з оплати праці та електроенергії в період з 2019-2023 роки включно.

Щоб прослідкувати зміну цін на матеріали для електродів на протязі майбутніх 5 років, необхідно помножити ціну на матеріали за попередній період на індекс виробничих цін поточного року (таблиця 2.8), таким чином на прикладі швеллер 16У ми маємо:

$$Ц_{2019} = 19554 * 1,090 = 21314 \text{ грн}$$

$$Ц_{2020} = 21314 * 1,060 = 22593 \text{ грн}$$

$$Ц_{2021} = 22593 * 1,080 = 24400 \text{ грн}$$

$$Ц_{2022} = 24400 * 1,050 = 25620 \text{ грн}$$

$$Ц_{2023} = 25620 * 1,050 = 26901 \text{ грн}$$

Аналогічно розраховується ціна на інші матеріали для виготовлення осаджувального електрода.

Вартість кожного матеріалу в відповідний рік розраховується шляхом помноження ціни на необхідну кількість. В інвестиційному проекті необхідна кількість не змінюється на протязі всього періоду. Отже, на прикладі матеріалу швеллер 16У вартість дорівнює:

$$В_{2019} = 21314 * 0,171 = 3644,67 \text{ грн}$$

$$В_{2020} = 22593 * 0,171 = 3863,38 \text{ грн}$$

$$В_{2021} = 24400 * 0,171 = 4172,45 \text{ грн}$$

$$В_{2022} = 25620 * 0,171 = 4381,08 \text{ грн}$$

$$В_{2023} = 26901 * 0,171 = 4600,13 \text{ грн}$$

Ціна таких складових таблиці 2.11 як балка підвісу та балка струшування дорівнюють ціні матеріалів швеллер 8У та швеллер 16У відповідно, а вартість розраховується шляхом помноження ціни на необхідну кількість, а саме:

Балка підвісу:

$$В_{2019} = 21314 * 0,14 = 2984 \text{ грн}$$

$$В_{2020} = 22593 * 0,14 = 3163 \text{ грн}$$

$$В_{2021} = 24400 * 0,14 = 3416,04 \text{ грн}$$

$$В_{2022} = 25620 * 0,14 = 3586,85 \text{ грн}$$

$$В_{2023} = 26901 * 0,14 = 3766,19 \text{ грн}$$

Балка струшування:

$$В_{2019} = 20497 * 0,073 = 1496 \text{ грн}$$

$$В_{2020} = 21726 * 0,073 = 1586,02 \text{ грн}$$

$$В_{2021} = 23464 * 0,073 = 1712,90 \text{ грн}$$

$$В_{2022} = 24638 * 0,073 = 1798,55 \text{ грн}$$

$$B_{2023} = 25870 * 0,073 = 1888,48 \text{ грн}$$

Вартість таких складових табл. 2.11 як інші конструкції, елемент осаджувального електроду та збір електроду розраховуються з урахуванням індексу інфляції з оплати праці (табл. 2.9) і розраховується шляхом помноження вартості за попередній рік на індекс, а саме:

Інші конструкції:

$$B_{2019} = 700 * 1,128 = 790 \text{ грн}$$

$$B_{2020} = 790 * 1,129 = 891,46 \text{ грн}$$

$$B_{2021} = 891,46 * 1,150 = 1025,18 \text{ грн}$$

$$B_{2022} = 1025,18 * 1,150 = 1178,95 \text{ грн}$$

$$B_{2023} = 1178,95 * 1,050 = 1237,90 \text{ грн}$$

Елемент осаджувального електроду:

$$B_{2019} = 1093 * 1,128 = 1233 \text{ грн}$$

$$B_{2020} = 1233 * 1,129 = 1392 \text{ грн}$$

$$B_{2021} = 1392 * 1,150 = 1600,80 \text{ грн}$$

$$B_{2022} = 1600,80 * 1,150 = 1840,92 \text{ грн}$$

$$B_{2023} = 1840,92 * 1,050 = 1932,97 \text{ грн}$$

Збір електроду:

$$B_{2019} = 2400 * 1,128 = 2707 \text{ грн}$$

$$B_{2020} = 2707 * 1,129 = 3056,43 \text{ грн}$$

$$B_{2021} = 3056,43 * 1,150 = 3514,89 \text{ грн}$$

$$B_{2022} = 3514,89 * 1,150 = 4042,13 \text{ грн}$$

$$B_{2023} = 4042,13 * 1,050 = 4244,23 \text{ грн}$$

Окремим видом матеріалів для виготовлення електрода є електроенергія.

Розрахунок ціни проводиться з урахуванням індексу інфляції на електроенергію (таблиця 2.10), а саме:

$$Ц_{2019} = 1,75 * 1,131 = 1,98 \text{ грн}$$

$$Ц_{2020} = 1,98 * 1,051 = 2,08 \text{ грн}$$

$$Ц_{2021} = 2,08 * 0,976 = 2,03 \text{ грн}$$

$$Ц_{2022} = 2,03 * 1,010 = 2,05 \text{ грн}$$

$$Ц_{2023} = 2,05 * 1,018 = 2,09 \text{ грн}$$

Отже, прогнозна загальна вартість одного осаджувального електрода складає суму всіх вартостей, а саме:

$$Зв_{2019} = 33557,82 \text{ грн}$$

$$Зв_{2020} = 35896,01 \text{ грн}$$

$$Зв_{2021} = 39119,78 \text{ грн}$$

$$Зв_{2022} = 41681,78 \text{ грн}$$

$$Зв_{2023} = 43759,28 \text{ грн}$$

Щоб прослідкувати зміну цін на матеріали для електродів на протязі майбутніх 5 років, необхідно помножити ціну на матеріали за попередній період на індекс виробничих цін поточного року (таблиця 2.8), таким чином на прикладі труби Ду ми маємо:

$$Ц_{2019} = 21000 * 1,090 = 22890 \text{ грн}$$

$$Ц_{2020} = 22890 * 1,060 = 24263,40 \text{ грн}$$

$$Ц_{2021} = 24263,40 * 1,080 = 26204,47 \text{ грн}$$

$$Ц_{2022} = 26204,47 * 1,050 = 27514,70 \text{ грн}$$

$$Ц_{2023} = 27514,70 * 1,050 = 28890,43 \text{ грн}$$

Аналогічно розраховується ціна на інші матеріали для виготовлення коронуючого електрода.

Вартість кожного матеріалу в відповідний рік розраховується шляхом помноження ціни на необхідну кількість.

В інвестиційному проекті необхідна кількість не змінюється на протязі всього періоду. Отже, на прикладі матеріалу труби Ду вартість дорівнює:

$$В_{2019} = 22890 * 0,229 = 5241,81 \text{ грн}$$

$$В_{2020} = 24263,40 * 0,229 = 5556,32 \text{ грн}$$

$$В_{2021} = 26204,47 * 0,229 = 6000,82 \text{ грн}$$

$$В_{2022} = 27514,70 * 0,229 = 6300,87 \text{ грн}$$

$$В_{2023} = 28890,43 * 0,229 = 6615,91 \text{ грн}$$

Таблиця 2.11

**Зміна вартості осаджувального електрода з урахуванням індексів на період 2019-2023 рр.
(власні кошти ТЕС)**

		2018 рік		2019 рік		2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	Необхідна кількість	Ціна (грн/т або кВт)	Вартість	Ціна (грн/т або кВт)	Вартість	Ціна (грн/т або кВт)	Вартість	Ціна (грн/т або кВт)	Вартість	Ціна (грн/т або кВт)	Вартість	Ціна (грн/т або кВт)	Вартість
Матеріали:													
Швеллер 16У	0,171	19554	3344	21314	3644,67	22593	3863,38	24400	4172,45	25620	4381,08	26901	4600,13
Швеллер 8У	0,085	18804	1598	20497	1742,21	21726	1846,74	23464	1994,48	24638	2094,20	25870	2198,91
Полоса для елемента осаджувального електрода	0,831	19363	16090	21105	17538,36	22371	18590,66	24161	20077,91	25369	21081,81	26638	22135,90
Інші матеріали	0,028	21675	607	23626	661,52	25043	701,21	27047	757,31	28399	795,17	29819	834,93
Електроди	0,01	51667	527	56317	563,17	59696	596,96	64471	644,71	67695	676,95	71080	710,80
Електроенергія	100	1,75	175	1,98	198,00	2,08	208,14	2,03	203,10	2,05	205,17	2,09	208,85
Виготовлення комплектуючих:													
Балка підвісу	0,14	19554	2738	21314	2984	22593	3163,00	24400	3416,04	25620	3586,85	26901	3766,19
Балка струшування	0,073	18804	1373	20497	1496	21726	1586,02	23464	1712,90	24638	1798,55	25870	1888,48
Інші конструкції – 0,028 тн х 30 000 грн/тн = 840 грн. с НДС	0,028	30000	700		790		891,46		1025,18		1178,95		1237,90

Продовження табл. 2.11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Елемент осаджувального електроду 0,781 т х 1 680 грн/т = 1 312 грн. с НДС	0,781	1680	1093		1233		1392,00		1600,80		1840,92		1932,97
Збір електроду: 16 чоловік х 150 грн/н.ч. = 2400 х 1,2= 2 880 грн. с НДС	16	150	2400		2707		3056,43		3514,89		4042,13		4244,23
Загальна вартість осаджуваного електрода			30645,00		33557,82		35896,01		39119,78		41681,78		43759,28
Загальна вартість осаджуваного електрода (тис. грн)			30,65		33,56		35,90		39,12		41,68		43,76

Таблиця 2.12

Зміна вартості осаджувального електрода з урахуванням індексів на період 2019-2023 рр.**(кошти ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»)**

		2018 рік		2019 рік		2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	Необхідна кількість	Ціна (грн/т або кВт)	Вартість	Ціна (грн/т або кВт)	Вартість	Ціна (грн/т або кВт)	Вартість	Ціна (грн/т або кВт)	Вартість	Ціна (грн/т або кВт)	Вартість	Ціна (грн/т або кВт)	Вартість
Матеріали:													
Труба Ду	0,229	21000	4809,00	22890,00	5241,81	24263,40	5556,32	26204,47	6000,82	27514,70	6300,87	28890,43	6615,91
Полоса х/к марка сталі 08ПС	0,077	20729	1596,15	22594,79	1739,80	23950,48	1844,19	25866,52	1991,72	27159,84	2091,31	28517,84	2195,87
Шпилька М8х100	30,8	9,66	297,48	10,53	324,25	11,16	343,70	12,05	371,20	12,65	389,76	13,29	409,25
Гайка М8	308	0,23	71,87	0,25	78,33	0,27	83,03	0,29	89,68	0,31	94,16	0,32	98,87
Інші матеріали	0,084	25000	2100,00	27250,00	2289,00	28885,00	2426,34	31195,80	2620,45	32755,59	2751,47	34393,37	2889,04
Електроди	0,03	51667	1550,00	56316,67	1689,50	59695,67	1790,87	64471,32	1934,14	67694,89	2030,85	71079,63	2132,39
Електроенергія	300	1,7500	525,00	1,98	594,01	2,08	624,43	2,03	609,29	2,05	615,52	2,09	626,54
Виготовлення комплектуючих:													
Верхні та нижні рамки	0,306	44741	11409		12869,30		14529,44		16708,86		19215,19		20175,95
Струна коронуючого електрода	0,07	7747	452		509,75		575,51		661,84		761,11		799,17
Пробивка в струні	0,07	79806	4655		5251,23		5928,64		6817,94		7840,63		8232,66

Продовження табл.2.12

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Збір електроду: 8 чоловік х 150 грн/н.ч. = 1200 х 1,2= 1440 грн. с НДС	8	150	1200		1353,60		1528,21		1757,45		2021,06		2122,12
Загальна вартість коронуючого електрода					31940,60		35230,69		39563,38		44111,93		46297,77
Загальна вартість коронуючого електрода (тис.грн)					31,94		35,23		39,56		44,11		46,30

Вартість таких складових таблиці 2.12 як верхні та нижні рамки, струна коронуючого електрода та пробивка в струні розраховуються з урахуванням індексу інфляції з оплати праці (таблиця 2.9) і розраховується шляхом помноження вартості за попередній рік на індекс, а саме:

Верхні та нижні рамки:

$$B_{2019} = 11409 * 1,128 = 12869,30 \text{ грн}$$

$$B_{2020} = 12869,30 * 1,129 = 14529,44 \text{ грн}$$

$$B_{2021} = 14529,44 * 1,150 = 16708,86 \text{ грн}$$

$$B_{2022} = 16708,86 * 1,150 = 19215,19 \text{ грн}$$

$$B_{2023} = 19215,19 * 1,050 = 20175,95 \text{ грн}$$

Струна коронуючого електрода:

$$B_{2019} = 452 * 1,128 = 509,75 \text{ грн}$$

$$B_{2020} = 509,75 * 1,129 = 575,51 \text{ грн}$$

$$B_{2021} = 575,51 * 1,150 = 661,84 \text{ грн}$$

$$B_{2022} = 661,84 * 1,150 = 761,11 \text{ грн}$$

$$B_{2023} = 761,11 * 1,050 = 799,17 \text{ грн}$$

Пробивка в струні:

$$B_{2019} = 4655 * 1,128 = 5251,23 \text{ грн}$$

$$B_{2020} = 5251,23 * 1,129 = 5928,64 \text{ грн}$$

$$B_{2021} = 5928,64 * 1,150 = 6817,94 \text{ грн}$$

$$B_{2022} = 6817,94 * 1,150 = 7840,63 \text{ грн}$$

$$B_{2023} = 7840,63 * 1,050 = 8232,66 \text{ грн}$$

Окремим видом матеріалів для виготовлення електрода є електроенергія. Розрахунок ціни проводиться з урахуванням індексу інфляції на електроенергію (таблиця 2.10), а саме:

$$Ц_{2019} = 1,75 * 1,131 = 1,98 \text{ грн}$$

$$Ц_{2020} = 1,98 * 1,051 = 2,08 \text{ грн}$$

$$Ц_{2021} = 2,08 * 0,976 = 2,03 \text{ грн}$$

$$Ц_{2022} = 2,03 * 1,010 = 2,05 \text{ грн}$$

$$Ц_{2023} = 2,05 * 1,018 = 2,09 \text{ грн}$$

Отже, прогнозна загальна вартість одного коронуючого електрода складає суму всіх вартостей, а саме:

$$Зв_{2019} = 31940,60 \text{ грн}$$

$$Зв_{2020} = 35230,69 \text{ грн}$$

$$Зв_{2021} = 39563,38 \text{ грн}$$

$$Зв_{2022} = 44111,93 \text{ грн}$$

$$Зв_{2023} = 46297,77 \text{ грн}$$

Розрахуємо прогнозну вартість осаджувального та коронуючого електрода, якщо ТЕС скористається послугами зовнішнього підрядчика ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН».

Таблиця 2.13

**Зміна вартості осаджувального та коронуючого електрода з
урахуванням індексів на період 2019-2023 рр.**

	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Загальна вартість осаджувального електрода	41,00	44,69	47,37	51,16	53,72	56,41
Загальна вартість коронуючого електрода	40,00	43,60	46,22	49,91	52,41	55,03

Щоб провести розрахунки скористаємся даними індексів виробничих цін з табл. 2.8. Прогнозна вартість одного осаджувального електрода складає:

$$Зв_{2019} = 41,00 * 1,090 = 44,69 \text{ тис.грн}$$

$$Зв_{2020} = 44,69 * 1,060 = 47,37 \text{ тис.грн}$$

$$Зв_{2021} = 47,37 * 1,080 = 51,16 \text{ тис.грн}$$

$$Зв_{2022} = 51,16 * 1,050 = 53,72 \text{ тис.грн}$$

$$Зв_{2023} = 53,72 * 1,050 = 56,41 \text{ тис.грн}$$

Прогнозна вартість одного коронуючого електрода складає:

$$Зв_{2019} = 40,00 * 1,090 = 43,60 \text{ тис.грн}$$

$$Зв_{2020} = 43,60 * 1,060 = 46,22 \text{ тис.грн}$$

$$Зв_{2021} = 46,22 * 1,080 = 49,91 \text{ тис.грн}$$

$$Зв_{2022} = 49,91 * 1,050 = 52,41 \text{ тис.грн}$$

$$Зв_{2023} = 52,41 * 1,050 = 55,03 \text{ тис.грн}$$

Також для розрахунку економічної ефективності інвестиційного проекту важливо розуміти скільки електродів буде замінюватися кожного року. Взявши середні значення та можливості реалізації необхідно кожного року замінювати по 840 електродів кожного виду в середньому. Загальна кількість складає 4200 штук. Розіб'ємо дану кількість на 5 років в такій тенденції: 2019 рік – 600 штук, 2020 рік – 750 штук, 2021 рік - 900 штук, 2022 рік – 950 штук, 2023 рік – 1000 штук.

Таблиця 2.14

**Витрати за інвестиційним проектом враховуючи вартість на
виготовлення електродів самостійно ТЕС**

	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Кількість заміюючих осаджувальних електродів	600	750	900	950	1000
Кількість заміюючих коронуючих електродів	600	750	900	950	1000
Вартість осаджувального електрода	33,56	35,90	39,12	41,68	43,76
Вартість коронуючого електрода	31,94	35,23	39,56	44,11	46,30
Витрати на виробництво осаджувальних електродів	20136	26925	35208	39596	43760
Витрати на виробництво осаджувальних електродів	19164	26422,50	35604	41904,50	46300

Таким чином, в період 2019-2023 рр. кількість заміняючих електродів відповідає даним таблиці 2.14, вартість на виготовлення кожного з видів електродів була розрахована раніше та дані були взяті з таблиці 2.11. Отже, витрати на виробництво осаджувального електрода власними силами ТЕС складають :

$$B_{2019} = 600 * 33,56 = 20136 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2020} = 750 * 35,90 = 26925 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2021} = 900 * 39,12 = 35208 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2022} = 950 * 41,68 = 39596 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2023} = 1000 * 43,76 = 43760 \text{ тис. грн}$$

Витрати на виробництво коронуючого електрода власними силами ТЕС складають :

$$B_{2019} = 600 * 31,94 = 19164 \text{ тис.грн}$$

$$B_{2020} = 750 * 35,23 = 26422,50 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2021} = 900 * 39,56 = 35604 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2022} = 950 * 44,11 = 41904,50 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2023} = 1000 * 46,30 = 46300 \text{ тис. грн}$$

Розрахуємо витрати на виготовлення осаджувального та коронуючого електрода з урахуванням вартості електродів виготовлених на ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН».

Таблиця 2.15

**Витрати за інвестиційним проектом враховуючи вартість на
виготовлення електродів згідно ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ
МАШИН»**

	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Кількість заміюючих осаджувальних електродів	600	750	900	950	1000
Кількість заміюючих коронуючих електродів	600	750	900	950	1000
Вартість осаджувального електрода	44,69	47,37	51,16	53,72	56,41
Вартість коронуючого електрода	43,6	46,22	49,91	52,41	55,03
Витрати на виробництво осаджувальних електродів	26814	35527,50	46044	51034	56410
Витрати на виробництво осаджувальних електродів	26160	34665	44919	49789,50	55030

Розглянемо розрахунок витрат на виробництво осаджувального та коронуючого електродів якщо ТЕС скористається послугами ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН». Вартість на виготовлення кожного з видів електродів була розрахована раніше та дані занесені до таблиці 2.13. Отже, витрати на виробництво осаджувального електрода враховуючи ціни ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» складають :

$$B_{2019} = 600 * 44,69 = 26814 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2020} = 750 * 47,37 = 35527,50 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2021} = 900 * 51,16 = 46044 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2022} = 950 * 53,72 = 51034 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2023} = 1000 * 56,41 = 56410 \text{ тис. грн}$$

Витрати на виробництво коронуючого електрода власними силами ТЕС складають :

$$B_{2019} = 600 * 43,6 = 26160 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2020} = 750 * 46,22 = 34665 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2021} = 900 * 49,91 = 44919 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2022} = 950 * 52,41 = 49789,50 \text{ тис. грн}$$

$$B_{2023} = 1000 * 55,03 = 55030 \text{ тис. грн}$$

Отже, загальні витрати за інвестиційним проектом на 5 майбутніх років за двома сценаріями складають:

Таблиця 2.16

**Загальні витрати враховуючи вартість на виготовлення
електродів самостійно ТЕС**

	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Витрати на виробництво осаджувальних електродів	20136	26925	35208	39596	43760
Витрати на виробництво осаджувальних електродів	19164	26422,5	35604	41904,5	46300
ЗВ	39300	53347,5	70812	81500,5	90060

Отже, якщо провести аналіз, то ми бачимо, що загальні витрати за рахунок власних коштів складають значно менше ніж якщо проект буде реалізовуватися на основі цін ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН». В 2019 році різниця складе 23674 тис. грн, в 2020 році – 16845 тис. грн, в 2020 році – 20151 тис. грн, в 2021 році – 19323 тис. грн, в 2023 – 21380 тис. грн. Витрати як в першому випадку так і в другому мають тенденцію до

збільшення, це і не випадково оскільки кількість замінюючих електродів з кожним роком росте, відповідно до управлінського рішення. Ця різниця загальної вартості і є економічною ефективністю даного проекту у разі якщо ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» вкладе свої кошти в розвиток енергоблоків на ТЕС. Не дивлячись на те, що ТЕС затратить на це менші кошти чим ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН», вона не може використати всі свої вільні кошти, оскільки на даний час в країні тяжке економічне становище, військових стан, постійне підвищення цін на комунальні послуги, а також велика дебіторська заборгованість для ТЕС як для суб'єкта господарювання вигідно, щоб в неї інвестував зовнішній підрядник. Таким чином, буде виконуватися Розпорядження №796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок» Кабінету Міністрів України, а також розвиватися технічна база суб'єкта господарювання.

Таблиця 2.17

**Загальні витрати враховуючи вартість на виготовлення
електродів ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»**

	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Витрати на виробництво осаджувальних електродів	26814	35527,5	46044	51034	56410
Витрати на виробництво осаджувальних електродів	26160	34665	44919	49789,5	55030
ЗВ	52974	70192,5	90963	100823,5	111440

Для ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» вкладення коштів в проект є доцільним рішенням, бо в першу чергу вони можуть це зробити оскільки мають вільні кошти, але перед інвестуванням коштів необхідно визначити чи прибутковий проект взагалі. Це і є головною метою будь-якого інвестиційного проекту.

Щоб оцінити та визначити прибутковість інвестиційного проекту необхідно розрахувати такий показник як NPV.

NPV - це скорочення за першими літерами фрази «Net Present Value» і розшифровується як чиста приведена вартість до сьогоднішнього дня. Це метод оцінки інвестиційних проектів, заснований на методології дисконтування грошових потоків.

NPV відображає прибуток інвестора (додаткову вартість інвестицій), яку інвестор очікує отримати від реалізації проекту, після того, як грошові притоки окуплять його початкові інвестиційні витрати і періодичні грошові відтоки, пов'язані із здійсненням такого проекту.

Іншими словами, чиста приведена вартість відображає очікувану зміну добробуту інвестора в результаті реалізації проекту.

Остаточне рішення щодо вкладання інвестицій залежить від кінцевого значення показника, а саме:

- $NPV > 0$, то це свідчить про повну окупності інвестицій, а значення NPV показує підсумковий розмір прибутку інвестора. Інвестиції є доцільними в наслідок їх економічної ефективності;

- $NPV = 0$, то це свідчить про окупність інвестицій, але інвестор при цьому не отримує прибуток. Наприклад, якщо були використані позикові кошти, то грошові потоки від інвестиційних вкладень дозволять в повному обсязі розрахуватися з кредитором, у тому числі виплатити належні йому відсотки, але фінансове становище інвестора при цьому не зміниться. Тому слід пошукати альтернативні варіанти вкладення коштів, які б мали позитивний економічний ефект;

- $NPV < 0$, то інвестиції не окупається, а інвестор в такому випадку отримує збиток. Від вкладення коштів в такий проект слід відмовитися.

Розрахунок NPV - стандартний метод оцінки ефективності інвестиційного проекту і показує оцінку ефекту від інвестиції, наведену на цей момент часу з урахуванням різної вартості грошей у часі. Використання NPV може привести до помилки при порівнянні ефективності різнопараметричних інвестиційних проектів і при формуванні портфеля інвестиційних проектів. Під різнопараметричеськімі розуміються такі проекти, у яких одночасно

відрізняються три інвестиційних параметра: сума інвестицій, розрахунковий період і щорічні фінансові результати.

На практиці, щоб оцінити NPV інвестиційного проекту необхідно розрахувати ряд показників (табл. 2.18).

Таблиця 2.18

**Основні показники, необхідні для розрахунку доцільності
інвестиційного проекту розраховані 2018-2019 рр.**

	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Загальні вирати за ПАТ "Агромаш"		52974	70192,5	90963	100823,5	111440
Загальні вирати за ТЕС		39300	53347,5	70812	81500,5	90060
cash-flow з операційної діяльності		13674	16845	20151	19323	21380
Амортизація		1500	1500	1500	1500	1500
Податкова база		12174	15345	18651	17823	19880
Податок на прибуток		2191,32	2762,10	3357,18	3208,14	3578,40
чистий cash-flow з операційної діяльності		11482,68	14082,9	16793,82	16114,86	17801,6
дисконтований cash-flow з операційної діяльності		8717,65	8984,89	9004,85	7261,36	6739,69
інвестиції необхідні для організації виробництва	6000	0	0	0	0	0
дисконтований інвестиційний cash-flow	-5421,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
вільний cash-flow за проектом	- 6000	11482,68	14082,90	16793,82	16114,86	17801,6
дисконтований cash-flow за проектом	-5421,00	8717,65	8984,89	9004,85	7261,36	6739,69
кумулятивний cash-flow за проектом	-5421,00	3296,65	12281,54	21286,39	28547,74	35287,43

Одним з них такий є Cash-flow. Основною метою визначення даного показника є забезпечення ефективного управління вхідними інвестиціями , а також забезпечення фінансової стійкості суб'єкта господарювання як в короткостроковому так і в довгостроковому періодах шляхом їх врівноваження та синхронізації їх у часі. Показник Cash-flow розглядається з трьох позицій, а саме:

- як індикатор ліквідності та платоспроможності підприємства;
- як індикатор спроможності до фінансування за рахунок внутрішніх коштів;
- як показник результативності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Для визначення платоспроможності суб'єкта господарювання використовується показник тривалості погашення використаної суми, тобто це значить за який період суб'єкт господарювання окупить вкладені кошти в інвестиційний проект.

Одним з головних видів Cash-flow є Cash-flow з операційної діяльності. Cash-flow з операційної діяльності визначається як різниця між загальними витратами на інвестиційний проект, якщо кошти були взяті у зовнішніх підрядників, та загальними витратами на інвестиційний проект, якщо кошти були власні.

Розрахуємо Cash-flow з операційної діяльності відповідно до даних таблиці 2.16 та таблиці 2.17:

$$Cf_{2019} = 52974 - 39300 = 13674 \text{ тис. грн}$$

$$Cf_{2020} = 70192,5 - 53347,5 = 16845 \text{ тис. грн}$$

$$Cf_{2021} = 90963 - 70812 = 20151 \text{ тис. грн}$$

$$Cf_{2022} = 100823,5 - 81500,5 = 19323 \text{ тис. грн}$$

$$Cf_{2023} = 111440 - 90060 = 21380 \text{ тис. грн}$$

Щоб розрахувати чистий Cash-flow з операційної діяльності необхідно врахувати амортизаційні відрахування та податки. Нехай підприємство витратить на інвестиційний проект 6000 тис. грн., оскільки розрахунок проводить на 5 років, то кожного року витрати за амортизаційними відрахуваннями складають 1500 тис. грн.

Оскільки амортизаційні відрахування не обкладаються податком, то розрахуємо базу, на яку нараховується податок:

$$Об_{2019} = 13674 - 1500 = 12174 \text{ тис. грн}$$

$$Об_{2020} = 16845 - 1500 = 15345 \text{ тис. грн}$$

$$Об_{2021} = 20151 - 1500 = 18651 \text{ тис. грн}$$

$$Об_{2022} = 19323 - 1500 = 17823 \text{ тис. грн}$$

$$Об_{2023} = 21380 - 1500 = 19880 \text{ тис. грн}$$

Розрахуємо податок на прибуток, який необхідно відрахувати державі з урахуванням податку в розмірі 18%:

$$П_{2019} = 12174 * 0,18 = 2191,32 \text{ тис. грн}$$

$$П_{2020} = 15345 * 0,18 = 2762,10 \text{ тис. грн}$$

$$П_{2021} = 18651 * 0,18 = 3357,18 \text{ тис. грн}$$

$$П_{2022} = 17823 * 0,18 = 3208,14 \text{ тис. грн}$$

$$П_{2023} = 19880 * 0,18 = 3578,40 \text{ тис. грн}$$

Отже, чистий Cash-flow з операційної діяльності дорівнює:

$$Чсф_{2019} = 13674 - 2191,32 = 11482,68 \text{ тис. грн}$$

$$Чсф_{2020} = 16845 - 2762,10 = 14082,90 \text{ тис. грн}$$

$$Чсф_{2021} = 20151 - 3357,18 = 16793,82 \text{ тис. грн}$$

$$Чсф_{2022} = 19323 - 3208,14 = 16114,86 \text{ тис. грн}$$

$$Чсф_{2023} = 21380 - 3578,40 = 17801,60 \text{ тис. грн}$$

Розрахунок чистого Cash-flow з операційної діяльності був необхідний для розрахунку дисконтованого Cash-flow з операційної діяльності. Необхідність дисконтованого показника полягає в тому, що одна гривня сьогодні за своєю ціною це не одна гривня завтра.

Щоб розрахувати дисконтований Cash-flow з операційної діяльності необхідно врахувати фактор дисконтування. Фактор дисконтування розраховується на основі ставки дисконтування. На момент розрахунку інвестиційного проекту мінімальна ставка дисконтування в середньому дорівнює 17%. Врахувавши всі ризики та відсоток інфляції візьмемо ставку дисконтування на рівні 19%.

Фактор дисконтування для певного року вкладання коштів розраховується за формулою:

$$ФД = \frac{1}{(1+CD)^n}, \quad (2.6)$$

де: ФД – фактор дисконтування;

СД – ставка дисконтування;

п – період, який розглядається.

Фактор дисконтування розраховується за формулою:

$$\text{ФД} = \frac{\text{ФДп}}{(1+\text{СД})^n}, \quad (2.7)$$

де: ФД – фактор дисконтування;

ФДп – фактор дисконтування попереднього року;

СД – ставка дисконтування;

п – період, який розглядається (в місяцях).

Таблиця 2.19

Фактор дисконтування для 2018-2019 рр.

	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
СД	19%	19%	19%	19%	19%	19%
ФД	0,9035	0,7592	0,6380	0,5362	0,4506	0,3786

$$\text{ФД}_{2018} = 1/(1+19\%)^{7/12} = 0,9035$$

$$\text{ФД}_{2019} = 0,9035/(1+19\%)^{12/12} = 0,7592$$

$$\text{ФД}_{2020} = 0,7592/(1+19\%)^{12/12} = 0,6380$$

$$\text{ФД}_{2021} = 0,6380/(1+19\%)^{12/12} = 0,5362$$

$$\text{ФД}_{2022} = 0,5362/(1+19\%)^{12/12} = 0,4506$$

$$\text{ФД}_{2023} = 0,4506/(1+19\%)^{12/12} = 0,3786$$

Оскільки, проект реалізується з червня 2018 року при розрахунку фактора дисконтування за 2018 рік період береться тільки 7 місяців. В подальших розрахунках беремо повноцінний рік.

Дисконтований чистий Cash-flow з операційної діяльності розраховується як множення фактору дисконтування та чистого Cash-flow з операційної діяльності:

$$ДЧ_{cf2019} = 11482,68 * 0,7592 = 8717,65 \text{ тис. грн}$$

$$ДЧ_{cf2020} = 14082,90 * 0,6380 = 8984,89 \text{ тис. грн}$$

$$ДЧ_{cf2021} = 16793,82 * 0,5362 = 9004,85 \text{ тис. грн}$$

$$ДЧ_{cf2022} = 16114,86 * 0,4506 = 7261,36 \text{ тис. грн}$$

$$ДЧ_{cf2023} = 17801,60 * 0,3786 = 6739,69 \text{ тис. грн}$$

Інвестиційні кошти складають 6000 тис. грн. в 2018 році і вкладаються в 2018 році, то дисконтований інвестиційний cash-flow в 2018 році складає:

$$ДІ_{cf2018} = 6000 * 0,9035 = 5421 \text{ тис. грн.}$$

З період 2019-2023 роки він буде нульовим, оскільки кошти вкладаються тільки в перший рік.

Оскільки, NPV розраховується як сумарна вартість дисконтованого вільного від інвестицій cash-flow за проектом, необхідно розрахувати вільний cash-flow за проектом в відповідний рік, а саме:

$$В_{cf2018} = 0 - 6000 = - 6000 \text{ тис. грн.}$$

$$В_{cf2019} = 11482,68 - 0 = 11482,68 \text{ тис. грн}$$

$$В_{cf2020} = 14082,90 - 0 = 14082,90 \text{ тис. грн}$$

$$В_{cf2021} = 16793,82 - 0 = 16793,82 \text{ тис. грн}$$

$$В_{cf2021} = 16114,86 - 0 = 16114,86 \text{ тис. грн}$$

$$В_{cf2022} = 17801,60 - 0 = 17801,60 \text{ тис. грн}$$

При урахуванні фактору дисконтування маємо дисконтований cash-flow за проектом:

$$Д_{cf2018} = - 6000 * 0,9035 = - 5421,00 \text{ тис. грн}$$

$$Д_{cf2019} = 11482,68 * 0,7592 = 8717,65 \text{ тис. грн}$$

$$Д_{cf2020} = 14082,90 * 0,6380 = 8984,89 \text{ тис. грн}$$

$$Д_{cf2021} = 16793,82 * 0,5362 = 9004,85 \text{ тис. грн}$$

$$Д_{cf2021} = 16114,86 * 0,4506 = 7261,36 \text{ тис. грн}$$

$$Д_{cf2022} = 17801,60 * 0,3786 = 6739,69 \text{ тис. грн}$$

Таким чином розрахуємо чисту приведену вартість (NPV) за інвестиційним проектом :

$$NPV = -5421 + 8717,65 + 8984,89 + 9004,85 + 7261,36 + 6739,69 = 35287,43 \text{ тис. грн}$$

Ми бачимо, що NPV має значення більше нуля, а це свідчить про повну окупності інвестицій. Тобто якщо ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» вкладе 6000 тис. грн, то під кінець 5 року та окупності вкладених коштів суб'єкт господарювання отримає чистий прибуток в розмірі 35287,43 тис. грн. Такі інвестиції є доцільними в наслідок їх економічної ефективності.

Також, необхідно розрахувати термін окупності інвестицій. Проект починає реалізується з червня 2018 року, тому перші 7 місяці вже входять до періоду окупності, розрахуємо додаткову частину, а саме з 2019 року.

Щоб розрахувати термін окупності необхідно розрахувати кумулятивний cash-flow за проект. Кумулятивний cash-flow за проектом - це чистий грошовий потік протягом тривалого циклу. Він розраховується на основі дисконтованого чистого Cash-flow за проектом, шляхом відношення кумулятивного дисконтованого Cash-flow за проектом за попередній рік та дисконтованого чистого Cash-flow за проектом за теперішній рік:

$$Kcf_{2018} = -5421 + 0 = -5421,00 \text{ тис. грн}$$

$$Kcf_{2019} = -5421,00 + 8717,65 = 3296,65 \text{ тис. грн}$$

$$Kcf_{2020} = 3296,65 + 8984,89 = 12281,54 \text{ тис. грн}$$

$$Kcf_{2021} = 12281,54 + 9004,85 = 21286,39 \text{ тис. грн}$$

$$Kcf_{2021} = 21286,39 + 7261,36 = 28547,74 \text{ тис. грн}$$

$$Kcf_{2022} = 28547,74 + 6739,69 = 35287,43 \text{ тис. грн}$$

Термін окупності розраховується за формулою:

$$TO = \frac{-Kcf_{n-1}}{Дсfn}, \quad (2.9)$$

де: Kcf_{n-1} - кумулятивного дисконтованого Cash-flow за проектом за попередній рік;

$Дсfn$ - дисконтованого чистого Cash-flow за проектом за теперішній рік.

Отже, термін окупності проекту в 2019 році складає:

$$TO = -(-5421)/8717,65 \cdot 12 = 7,4$$

Тобто приблизно 7 місяців ще необхідно для реалізації даного проекту. Розрахунок подальшого терміну окупності не має сенсу, оскільки вже в 2019 році інвестиційний проект повністю покриває повністю витрати на його реалізацію.

Загальний термін окупності складає приблизно 14 місяців. Після закінчення цього терміну ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» буде отримувати додатковий прибуток.

Отже, розглянувши суб'єкт господарювання, його фінансовий стан та провівши аналіз методу оцінки ефективності інвестицій виходячи з термінів їх окупності на ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» можна зробити такі висновки:

- публічне акціонерне товариство ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» - промислове підприємство с повним циклом металообробки, спеціалізується на виготовленні обладнання;
- в розглянутий період, а саме 2013-2017рр., фінансовий стан суб'єкта господарювання мав коливаючий характер. Переломним моментом для ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» був саме 2015 рік, саме в цей період всі показники фінансової стійкості підприємства різко змінили свою тенденцію на позитивну;
- в цілому діяльність підприємства ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» можна вважати досить ефективною та стабільною на початок 2018 року;
- політика управління інноваціями підприємства спрямована більшою мірою на впровадження нових технологій механізації і автоматизації праці, і навіть на економію матеріалів;
- в результаті оцінки можливості здійснення інвестиційної діяльності ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» дійшли висновку, що підприємство має вільні кошти, які може застосувати в своїй інвестиційній діяльності;

– шляхом діяльності інвестиційної діяльності було вирішено вкласти кошти в реалізацію Розпорядження №796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок» Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 року;

– проект було розраховано з точки зору його економічної ефективності та оцінки отримуваного майбутнього доходу з урахуванням методології дисконтування грошових потоків та розрахунку його окупності;

в результаті розглянутий проект є економічно ефективним, а також принесе прибуток для ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» в розмірі 35287,43 тис. грн з терміном окупності в 14 місяців.

РОЗДІЛ 3

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Основні напрями покращення управління інвестиційної стратегії ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»

Удосконалення інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання це в першу чергу різні шляхи поліпшення економічних і фінансових показників від здійснених інвестицій суб'єкта господарювання. Це і підвищення ефективності інвестицій, збільшення їх віддачі, зниження ризиків, автоматизація процесу інвестування, поліпшення інформаційного та правового поля вкладень.

В цілому, вдосконаленням можна назвати процес кількісного і якісного зростання показників, поліпшення вже існуючих об'єктів, розвитку їх сильних сторін і виправлення недоліків.

Стосовно до світу інвестицій, вдосконалення інвестиційної діяльності це комплекс заходів по зменшенню терміну досягнення інвестиційних результатів, збільшення інвестиційних доходів і зниження супутніх інвестиційних ризиків.

Для активізації інвестиційної діяльності мають бути створені необхідні для поліпшення вхідні умови, за яких діятимуть позитивні фактори впливу та зростання внутрішнього інвестиційного потенціалу підприємств, галузь і регіонів. Для цього необхідно подолати кризу неплатежів, зміцнити фінансово-кредитну сферу, створити умови для ефективної діяльності підприємств.

Необхідно виділити, що процес управління інвестиційною діяльністю дуже складний. Розробка інвестиційної стратегії вимагає конкретного тактичного управління шляхом формування інвестиційного портфеля компанії.

Тобто для поліпшення управління інвестиційної діяльності необхідний сукупний комплекс заходів. Розглянемо можливий комплекс заходів на прикладі ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН».

Для поліпшення управління інвестиційною діяльністю ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» необхідно розпочати з зміни управлінської частини в організації. На досвіді інших підприємств окреслимо, що зміни повинні проводитися поступово та комплексно. Тільки так можна отримати максимальний результат.

Оскільки, у ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» є фінансові можливості та бажання ведення інвестиційної діяльності, на мою думку перше, що треба зробити це створити окремий підрозділ, який буде вести та управляти інвестиційними проектами.

Створення окремого підрозділу може здійснюватися на основі приймання нових співробітників або перекваліфікації вже діючого персоналу. Ефективним є створення підрозділу інвестиційної діяльності на новій основі, з набором спеціального новаторського колективу, який не обов'язково має бути чисельним, але якому повинен бути притаманний пошуковий дух.

До переваг власного підрозділу, що зосереджений на інвестиційній діяльності належать:

- можливість поєднання наукового пошуку та потенційного виробництва з потребами конкретних споживачів;
- спрощення процесу прийняття інвестиційних рішень;
- прискорення розробки та впровадження нових послуг;
- можливість та процес розробки інвестиційних проектів на місці самого підприємства;
- значне зниження витрат на оплату роботи інших компаній, які оцінюють ефективність інвестиційного проекту.

Також, ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» не обов'язково наймати інших працівників. Такий інвестиційний підрозділ може базуватися на основі вже існуючих робітників. Щоб вже наявні працівники могли

виконувати поставлену перед ним задачу, а саме доцільно приймати рішення, що покладаються на розширений комплекс оцінки самого інвестиційного проекту, його дохідності та терміну окупності їм необхідно пройти кваліфікаційний курс навчання.

Оскільки тільки при проходженні високваліфікованого курсу навчання вони зможуть професіонально оцінити економічну ефективність можливих інвестиційних проектів. Такі навчання можуть проводитися як на базі самого підприємства, так і на базі вже існуючих та відомих тренінгів.

Повноцінне навчання та рівень кваліфікації працівників поліпшить можливості додаткового прибутку при вкладанні коштів та ухвалені рішень щодо інвестиційних проектів ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН».

Ще одним позитивним фактор покращення кваліфікації працівників ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» є те, що в результат своєї роботи кваліфікаційна база повинна прийти до зменшення обсягів фінансування інвестиційних проектів, це означає що при досягненні визначеної мети інвестиційного проекту ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» затратить мінімальну кількість ресурсів. Тобто доцільним є вкладання в декілька інвестиційних проектів які мають меншу ризикованість та більшу прибутковість при меншому терміні окупності.

Не завжди вкладання вільних коштів до більш широкого та довгострокового проекту є менш ризикованим. Також дуже важливо, щоб вкладені кошти в майбутньому мали показник прибутковості, в іншому випадку підприємству не має сенсу брати участь у такому інвестиційному проекті.

Зменшення обсягів фінансування інвестиційних проектів можна розглянути з точки зору, що в випадку якщо відбудеться непередбачувані обставини і проект виявиться збитковим, то на фінансовому стані підприємства це не відобразиться значно відчутно. Тому є доцільним вкладання поступово невеликої частки вільних коштів.

Ще одним з варіантів поліпшення управління інвестиційної діяльності ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» є розробка максимально оптимізованих схем фінансування. Це означає, що не завжди суб'єкт господарювання може в повному обсязі задовільнити інвестиції необхідні для реалізації проекту. Можливі такі ситуації, коли на перших етапах інвестування здійснюється, а через деяких час підприємство вже не має такої можливості.

Тому ще при ухваленні початкового плану та розрахунку сум вливання коштів в проект необхідні доцільні та реально можливі схеми, які зобов'язані забезпечувати повну можливість реалізувати проекту та при цьому, які не погіршать фінансове становище самого підприємства, а навпаки сприятиме зниженню поточних, операційних, інвестиційних витрат, а також податкових платежів і знижуванню рівнів ризиків системи фінансування проекту.

Щоб розробити правильну схему фінансування ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» в першу чергу необхідно здійснювати правильні управлінські рішення, а саме:

- на розробку схеми фінансування необхідно призначити керівника;
- керівник повинен мати вищу освіту та достатній кваліфікований рівень для приймання результативних рішень;
- керівник має підготувати всі необхідні документи і забезпечити реалізацію основних показників планів його здійснення;
- в випадку якщо інвестиційний проект є суттєво великим, доцільним буде сформувати команду для його ведення, на чолі з керівником. Керівник в свою чергу повинен розділити функції управління між учасниками сформованої команди;
- на основі економічного та фінансового аналізу всі учасники проекту повинні розробити реальний план фінансування інвестиційного проекту.

Одним з основних напрямів підвищення ефективності управління інвестиційними процесами ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» є використання комплексного підходу до інвестування. Комплексне

інвестиційне проектування - системно інтегрований процес управління сукупністю ІП, які підпорядковані єдиному стратегічному задуму, орієнтованому на успішну реалізацію інвестиційної програми підприємства. Взаємодія елементних проектів в раціонально складеному комплексному проекті носить синергетичний характер.

Такий комплексний підхід можна розглядати на прикладі, якщо підприємство має бажання приймати участь у вже інвестиційному проекті, не будучи основним інвестором цього проекту, а отже не вкладаючи основну частину інвестицій. Такий варіант є досить зручним якщо підприємство вперше інвестує кошти.

В умовах обмежених власних фінансових ресурсів комплексне інвестиційне проектування може розглядатися як один з прийнятних підходів до управління інвестиційною діяльністю на підприємстві.

Застосування даної концепції при реалізації інвестиційної програми підприємства може сприяти оптимізації управлінських рішень в інвестиційній сфері, ефективнішому використанню обмежених інвестиційних ресурсів підприємства, зниженню потреби в ресурсах, що залучаються, позитивній динаміці основних показників фінансово-господарської діяльності.

Одним з методів поліпшення та стимулювання можливості здійснення інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання є залучення додаткових коштів. Щоб отримати додаткові вільні кошти для здійснення інвестиційної діяльності ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» необхідно зменшити власну дебіторську заборгованість.

Жодне з підприємств не застраховане від появи дебіторської заборгованості, але можна розробити заходи по поверненню коштів на підприємство. Щоб мінімізувати дебіторську заборгованість та шляхи повернення коштів на ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» необхідно:

- розробити мотиваційні заходи щодо дебіторів, а саме якщо у контрагента фінансові проблеми, можна запропонувати йому погасити борг в

розстрочку, це дасть можливість повертати дебітору на протязі деякого періоду частку заборгованих коштів;

- страхування дебіторської заборгованості включає в себе процес страхування грошових потоків від контрагентів з високим ступенем затримань платежів. За договором страхування підприємницькі ризики покриває страхова компанія. Не дивлячись на те, що страхування ризиків вимагає додаткових витрат на оплату послуг страхової компанії, але підприємство в разі настання страхового випадку отримає свої кошти;

- здійснення факторингу суть якого полягає в тому, що факторингова компанія або банк виступають посередником між замовником і виконавцем. Виконавець відвантажує готові продукти замовнику і передає звітні документи в факторингову компанію, яка оплачує продукцію виконавцю. При цьому факторингова компанія вимагає перерахування грошових коштів від замовника. Сутність процесу дуже схожа на діяльність страхової компанії;

- банківська гарантія суть якої полягає в тому, що гарант (банк або інші кредитні організації) приймає на себе на прохання іншої особи (принципала) зобов'язання сплатити зазначеному йому третій особі (бенефіціару) певну грошову суму згідно з умовами даної гарантії зобов'язання незалежно від дійсності забезпеченої такою гарантією зобов'язання;

- послуги колекторських агентств. В цьому випадку заключається договір на представлення інтересів.

Не дивлячись на те, що зменшити дебіторську заборгованість можна різноманітними способами найкраще зовсім не допускати її виникнення. Щоб не допустити виникнення дебіторської заборгованості ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» має здійснювати ряд заходів, а саме:

- аналіз платоспроможності контрагента до заключення договору;
- оперативний моніторинг стану розрахунків контрагента з іншими суб'єктами господарювання та виконання ним його обов'язків;

- ведення рейтингу контрагентів зі сторони наявності або відсутності прострочених боргів;
- заключення коректного зіставленого договору з вказанням всіх нюансів взаємодії з контрагентом;
- контроль за виконанням умов договору;
- мотивація контрагентів (відправка листів з нагадуванням про срок оплати);
- страхування ризиків шляхом скористання будь-якого з вище вказаного методу.

Ще одним з методів здобуття додаткових коштів є зменшення собівартості виробленої продукції. Якщо проаналізувати компоненти з яких складається собівартість продукції можна виявити за рахунок яких компонентів можна отримати економію. Зменшення собівартості продукції можна досягти за рахунок:

- зниження норм витрат на сировину та матеріали, економія в результаті заміни одних видів сировини, матеріалів, палива іншими, більш прогресивними;
- модернізації технічного обладнання на ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН», що в свою чергу дасть можливість виготовляти швидше та значно якіснішу продукцію;
- скорочення витрат від бракованої продукції;
- застосування максимально в виробництві вторинних ресурсів і попутних продуктів;
- підвищення продуктивності праці;
- оптимізації витрат по заробітній платі;
- збільшення якості виробленої продукції.

Першим та найголовнішим шляхом зниження собівартості продукції є поліпшення технологічного процесу. Це можна розглядати як один з видів управління інвестиційної діяльності ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» оскільки, краще підприємству один раз вкласти кошту в

модернізацію старої техніки або закупівлю нової, щоб в подальшому за рахунок зниженої собівартості залучити додатковий прибуток, який в свою чергу підприємство зможе вкласти в зовнішній інвестиційний проект, який в свою чергу вже принесе більш широкий прибуток.

Також непогано б було провести автоматизацію виробничих процесів, це б в свою чергу скоротило б кількість персоналу та з економило б на оплаті праці та відрахуваннях податків в бюджет.

На сьогоднішній день ера науково-технічного прогресу, а це значить що кожного дня спеціалісти розробляють нові матеріали на продукцію. Заміна на більш дешевший та доступний матеріал суттєво б призвело до зменшення собівартості.

Покращення технічної бази на підприємстві скоротило б загальну кількість браку, в свою чергу це б знизило збитки при виробництві, вартість яких безпосередньо враховується в собівартість виготовленої продукції. Також більш автоматизоване виробництво призведе до зменшення людських затрат на підприємстві зі сторони їх фізичних та психологічних зусиль. Таким чином продуктивність праці зросте в рази.

В результаті переглянувши підходи до виробництва продукції можна реально знизити собівартість продукції, що в свою чергу дасть можливість збільшити об'єми виробництва, поліпшити якість виробленої продукції, що в свою чергу дасть можливість на ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» отримати додатковий прибуток.

Також можна знизити витрати на обслуговування управління, спростити апарат управління. Проведення ефективних заходів по механізації підсобних і допоміжних робіт дозволить зменшити число працівників підприємства і, відповідно, загальнозаводські витрати.

В цілому масштаби використання шляхів зниження собівартості залежать від особливостей і можливостей кожного конкретного підприємства.

Щоб збільшити прибуток на ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» продукції, необхідно проведення широкої рекламної компанії. На

мою думку, ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» необхідно організувати маркетинговий підрозділ, який буде займатися питаннями безпосереднього просування продукції на конкурентоспроможному ринку. Для організації такого підрозділу ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» необхідно організувати підбір висококваліфікаційного персоналу, який зможе проаналізувати ринок, організувати карну рекламну компанію, шляхом також залучення діючих працівників служби маркетингу.

В свою чергу, маркетингова служба на підприємстві є всього лише структурним елементом служби збуту і не може вести сплановану самостійну діяльність. Тому маркетингова діяльність перебуває в пригніченому стані, а реклама є швидше ситуативним явищем.

Звичайно, реінжиніринг структури підприємства необхідно проводити комплексно, реформуючи всі його служби і підрозділи з інноваційного типу розвитку. Але в даному випадку, для підприємства, що займається виробництвом, необхідно здійснити масштабну реструктуризацію маркетингової служби.

У ринкових умовах економічне обґрунтування прийнятих рішень відіграє важливу роль. Не можна покладатися лише на суб'єктивну думку, необхідні розрахунки, що підтверджують правильність управлінських рішень.

Щоб підприємство успішно функціонувало, необхідно проводити глибокий аналіз його комерційної діяльності залежно від постійно мінливої ринкової середовища.

Це дозволить зробити підприємство прибутковим і конкурентоспроможним, забезпечити його розвиток, передбачати майбутнє.

Проводячи систематичний і глибокий аналіз маркетингової ситуації на ринку, служба маркетингу забезпечує можливість:

- швидко, якісно і професійно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури та потреб цільового для підприємства сегменту споживачів;

- проводити маркетингові дослідження на ринку з метою виявлення потреб споживачів, а також якнайкращих шляхів їх задоволення за допомогою пропозиції нових товарів;
- точно й вчасно знаходити й враховувати фактори, що впливають на прибуток по конкретних видах реалізованих товарів і наданих послуг;
- визначати витрати на торговельну діяльність (витрати обігу) і тенденції їх зміни, що необхідно для визначення продажної ціни й розрахунк рентабельності;
- знаходити оптимальні шляхи вирішення маркетингових проблем підприємства і одержання достатнього прибутку в найближчій і віддаленій перспективі.

Держава також може впливати на поліпшення інвестиційних процесів ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН». У свою чергу, держава також безпосередньо зацікавлений в підвищенні результатів від інвестиційних процесів, які проходять в країні.

Розвинений ринок інвестицій це хороший інструмент мотивації і локомотив зростання для економіки всієї країни. Тому, завдяки державному регулюванню інвестицій можна значно підсилити цю галузь економіки. Основні шляхи вдосконалення інвестиційної діяльності з боку держави. Представлені нижче заходи можуть застосовуватися, як в масштабах всієї країни, так і окремо, в регіонах, округах і великих міських центрах, а саме:

- вдосконалення податкового законодавства стосовно інвестиційної діяльності, надання податкових пільг і державної гарантій учасникам інвестпроектів на конкурентній основі (зрозумілі умови для отримання податкових пільг і державної гарантій);
- зрозумілий порядок отримання земельних ділянок;
- перехід до цільового фінансування на конкурсній основі;
- створення спільних з державою великих інвестиційних проектів.

Дана міра сприяє залученню нових стратегічних інвесторів в економіку;

- наявність необхідних трудових ресурсів для реалізації ідеї (кваліфікованість та наявність робочого персоналу);
- правовий захист інвесторів з боку держави;
- зрозумілі пріоритети у державній інвестиційній діяльності;
- поліпшення інвестиційного клімату країни, підвищення інвестиційної активності.

Також одним із шляхів вдосконалення інвестиційної діяльності підприємства буде:

- підвищення конкуренції на ринку, поява нових великих учасників;
- ефективне законотворчість в частині інвестиційного процесу та його учасників;
- вдосконалення інструментів регулювання інвестиційної діяльності з боку держави;
- створення можливостей для залучення коштів іноземних та інших приватних інвесторів, різних позабюджетних фондів;
- створення і розвиток ринку інвестицій.

Отже, сьогодні управління ефективністю інвестиційної діяльності підприємства в значній мірі залежить від її організації на підприємстві. Ухвалення рішень про інвестиції є найбільш складним і важливим завданням управління, у зв'язку з чим виникає необхідність інтеграції діяльності всіх учасників процесу управління інвестиційною діяльністю підприємства, яку можливо реалізувати тільки через єдину структуру управління інвестиціями в рамках існуючої організаційної структури управління.

В умовах швидкоплинної кон'юнктури ринку, коли стоїть завдання нарощування конкурентних переваг, ефективніший, на наш погляд, дивізійний тип структури управління інвестиційною діяльністю, де здійснюється делегування частини управлінських функцій (ціноутворення, маркетинг, персонал, економіка, бізнес-планування) в нижчі структурні ланки що дозволяє підрозділам частково або повністю узяти відповідальність за реалізацію інвестиційної діяльності. В результаті управлінські ресурси

верхнього ешелону організації вивільняються для вирішення стратегічних завдань.

Підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю з урахуванням чинника невизначеності залежить від:

- оптимального поєднання централізації і децентралізації управління інвестиційною діяльністю;
- науковості процесу організації аналітичного забезпечення управління інвестиційною діяльністю;
- вироблення нових цілей і завдань по вдосконаленню організації аналітичного забезпечення методичного апарату управління інвестиційною діяльністю;
- безперервне вдосконалення управління інвестиційною діяльністю;
- взаємодія і розумна регламентація;
- постійність аналітичного забезпечення і інформаційної достатності управління інвестиційною діяльністю;
- відповідність характеру роботи потенційним можливостям виконавця;
- безперервність підвищення кваліфікації менеджерів по управлінню інвестиційною діяльністю.

Отже, впровадження в практику господарської діяльності ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» пропонованих рекомендацій дозволять підвищити конкурентноздатність підприємства на ринку, вийти на міжнародний ринок, розширити виробництво, провести розширену рекламну компанію, переглянути підходи до адміністративних рішень підприємства, провести повну реструктуризацію підрозділів підприємства, переглянути підходи до підбору персоналу та в свою чергу дасть можливість отримати додатковий прибуток і в подальшому мати можливість здійснити інвестиційну діяльність.

3.2. Формування багатокритеріального підходу для прийняття рішень в управлінні інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання

Світовий досвід свідчить про наявність типових підходів до обґрунтування прийняття інвестиційних рішень, враховуючи такі показники ефективності, як прибутковість проекту, його окупність, інвестиційний ризик.

Початок стагнації економіки України, призупинення діяльності й розвитку промислових підприємств за умов економічної та фінансової кризи зумовлює необхідність пошуку нових підходів до прийняття зважених інвестиційних рішень. Обґрунтування інвестиційного рішення в умовах багатокритеріальної невизначеності з використанням статистичних методів дає змогу уникнути помилок на етапі розробки й впровадження інвестиційного проекту. Опис моделі процесу прийняття інвестиційних рішень в умовах невизначеності здійснено в даній роботі.

У найбільш широкій трактовці, що зустрічається в науковій літературі, інвестиції становлять вкладення капіталу з метою наступного його збільшення або збереження. На макрорівні інвестиції забезпечують механізм фінансування росту і розвитку економіки країни для отримання прибутку (доходу). Загальну сутність інвестування визначають два ключові фактори: час і ризик, а саме — з точки зору часу: отримання прибутку (доходу) може бути послідовним, паралельним чи інтервальним; — з точки зору ризику: характерним є те, що кошти вкладаються в певній кількості, а величина майбутнього прибутку (доходу), як правило, не відома. Крім того, винагорода може не бути отримана взагалі, а в ряді випадків може бути втрачена частина або й всі інвестовані кошти.

Найголовнішим питанням ведення результативної інвестиційної діяльності ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» це в самому початку прийняти правильне рішення щодо інвестиційного проекту.

Міра відповідальності за прийняття інвестиційного проекту в рамках

того або іншого напрямку різна. Так, якщо йдеться про заміщення наявних виробничих потужностей, рішення може бути прийняте досить «безболісно», оскільки керівництво підприємства ясно уявляє собі, в якому об'ємі і з якими характеристиками необхідні нові основні засоби. Завдання ускладнюється, якщо йдеться про інвестиції, пов'язані з розширенням основної діяльності, оскільки в цьому випадку необхідно врахувати ряд нових чинників: можливість зміни положення фірми на ринку товарів, доступність додаткових об'ємів матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, можливість освоєння нових ринків, тощо.

Треба зазначити, що ІР в процесі прийняття мають відповідати наступним вимогам, перелік яких наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

**Вимоги щодо прийняття інвестиційних рішень в рамках
інвестиційного проекту**

Вимоги до прийняття інвестиційного рішення	Характеристика
Наукова обґрунтованість	Формування рішення з урахуванням об'єктивних закономірностей – тих технологічних, економічних, організаційних особливостей об'єкта, вплив на діяльність якого справлятиме рішення
Цілеспрямованість	Точна відповідність цілям інвестиційного проекту
Кількісна та якісна визначеність	Рішення обов'язково має містити конкретні кількісні показники і математичні розрахунки щодо результатів здійснення рішення, а також детальний якісний опис тих його аспектів, які не можуть бути виражені кількісно
Правомірність	Рішення повинне не суперечити чинним законам, відомчим наказам, нормам, стандартам, інструкціям та іншим нормативним документам

Продовження табл. 3.1

1	2
Оптимальність	Прийняття такого варіанта рішення, який би відповідав економічному критерію ефективності, тобто забезпечував би одержання максимальних результатів з найменшими витратами на розробку та супровід інвестиційного проекту
Своєчасність	Процес прийняття рішення повинен вкладатися в заздалегідь визначені строки підготовки, прийняте рішення повинно бути доведено до конкретних виконавців, а також має бути забезпечений належний контроль за виконанням інвестиційного рішення
Комплексність	Врахування всіх аспектів інвестиційної ситуації в Україні в процесі прийняття рішення
Гнучкість	Рішення має негайно реагувати на зміни кон'юнктури ринку, економічного оточення інвестиційного проекту
Повне оформлення	Рішення має містити вичерпні визначення конкретних способів здійснення завдання, потрібних ресурсів, строків виконання, складу виконавців, порядку їхньої взаємодії, правомірності документів

Дотримання всіх вимог, які ставляться до прийняття інвестиційного рішення, є необхідним для забезпечення їхньої конкретності, належної інформативності, а також для чіткого розподілу обов'язків щодо їх виконання. Якщо ІР відповідає вимогам, тоді забезпечується можливість його виконання. Ступінь відповідальності за прийняття інвестиційного рішення щодо проекту у рамках того чи іншого напрямку різна.

Так, якщо мова йде про заміну наявних виробничих потужностей, рішення може бути прийнято достатньо безболісно, оскільки керівництво підприємства чітко уявляє собі, у якому обсязі і з якими характеристиками необхідні нові основні засоби. Оскільки для ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» інвестиційна галузь досить нова, то дуже важливо дотримуватися вимог щодо прийняття рішень, це допоможе підприємству уникнути приймання неперспективних інвестиційних рішень.

Завдання ускладнюється, якщо мова йде про інвестиції, пов'язані з розширенням основної діяльності, оскільки у цьому випадку необхідно врахувати ряд нових факторів: можливість зміни позиції підприємства на ринку товарів, доступність додаткових обсягів матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, можливість освоєння нових ринків тощо.

Підготовка та реалізація інвестиційного проекту контролюється органами державної влади, тому слід зазначити, що для прийняття будь-якого інвестиційного рішення буде затримуватися та аналізуватися державними органами влади – це є суттєвим недоліком. Інвестиційна діяльність є ризиковою та вирішення проблем впродовж реалізації інвестиційного проекту потребує оперативного прийняття ефективних інвестиційних рішень, що не можливо з державними інвестиціями. Також залучення іноземних інвестицій до реалізації інвестиційного проекту мають свої вимоги та недоліки.

Нерідко рішення повинні прийматися в умовах, коли є ряд альтернативних чи взаємонезалежних проектів. У цьому випадку необхідно зробити вибір одного чи декількох проектів, опираючись на деякі критерії. Очевидно, що таких критеріїв може бути декілька, а ймовірність того, що будь-який один проект буде кращий за інші за всіма критеріями, як правило, значно менше одиниці.

До основних принципів, що забезпечують підготовку і прийняття стратегічних ІР в процесі розробки інвестиційної стратегії підприємства відносяться «урахування базових стратегій операційної діяльності підприємства» та «переважна орієнтація на підприємницький стиль стратегічного управління інвестиційною діяльністю», проте вони не описують модель та особливості процесу прийняття і реалізації інвестиційних рішень на промислових підприємствах. ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» розглядає модель прийняття та реалізації інвестиційного рішення, як сукупність послідовних етапів та пропонує механізм процесу прийняття інвестиційних рішень – що насправді є

алгоритмом прийняття інвестиційних рішень, який є частиною процесу прийняття та реалізації інвестиційного рішення (табл. 3.2). Така політика прийняття рішень була заснована відповідальними за цю частину на підприємстві.

Таблиця 3.2

Принципи, критерії та привила прийняття інвестиційного рішення

Ознаки	Зміст
Принципи	– розгляд підприємства як відкритої соціально-економічної системи, спроможної до самоорганізації; – урахування базових стратегій операційної діяльності підприємства; – переважна орієнтація на підприємницький стиль стратегічного управління інвестиційною діяльністю; – забезпечення погодженості перспективного, поточного і оперативного управління інвестиційною діяльністю; – забезпечення адаптивності інвестиційної стратегії до змін чинників зовнішнього інвестиційного середовища; – забезпечення альтернативності стратегічного інвестиційного вибору; – забезпечення постійного використання результатів технологічного прогресу в інвестиційній діяльності; – врахування рівня інвестиційного ризику в процесі прийняття стратегічних інвестиційних рішень;
Критерії	– критерії, за якими оцінюється життєздатність проекту: а) нормативні (правові) критерії, тобто норми національного та міжнародного права, вимоги стандартів, конвенцій та ін.; б) ресурсні критерії (за видами): науково-технічні критерії, технологічні критерії, виробничі критерії, обсяг і джерела інвестиційних ресурсів. – якісні критерії, за якими визначається доцільність інвестиційного проекту: а) відповідність довгострокових цілей інвестиційного проекту цілям розвитку ділового середовища; б) ризику та їх фінансові наслідки (чи призводять вони до зростання інвестиційних витрат або зниження обсягів виробництва, реалізації та ціни продукції проекту); в) ступінь стійкості проекту; г) ймовірність проектування сценарію і стану ділового середовища.
Правила	– інвестувати кошти у виробництво чи цінних паперів має сенс тільки, коли можна дістати чистий прибуток вище, ніж від зберігання грошей до банку; – інвестувати кошти можна буде, лише коли, рентабельності інвестиції перевищують темпи зростання.

Розглядаючи перераховані принципи з точки зору їх практичної значущості, можна стверджувати, що керуючись цими принципами ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» складно буде організувати інвестиційну діяльність, оскільки вони є загальними та нечітко вираженими. Головним критерієм оцінки проекту є його фінансова (комерційна) ефективність. Цей метод ґрунтований на мінімізації витрат, максимізації доходів і надає добрі результати при оцінці ефективності невеликих проектів з короткими термінами окупності витрат, що і було розраховано в другому розділі дипломої роботи.

Особливість процесу прийняття рішень у тому, що – це є людська діяльність, а не об'єктивний механічний процес.

Він характеризує залежність числового значення коефіцієнта зростання прибутку від зростання обсягу чистих інвестицій. А бо ж, як стверджує теорія мультиплікатора: «рівень доходу та його приріст визначається обсягом інвестицій й коефіцієнтом мультиплікатора" та лежить в основі забезпечення економічної рівноваги.

Саме принцип економічної рівноваги покладено в основу дослідження рівнобіжного протікання процесів формалізації цілей підприємства й інвестиційного проекту, який є оптимальним в умовах невизначеності економічного середовища, які посилюються під час стагнації економіки та економічних криз. При вирішенні інвестиційних проблем істотне значення мають правильність вибору різних цільових функцій, чинників впливу і варіантів прийняття рішень. При цьому перетворення цільової функції в операційну, їх кількісний вимір є трудомістким і складним процесом. Найбільш складним моментом у процесі моделювання є кількісне відображення чинників впливу і розрахунку результатів інвестування для випадків здійснення інвестицій нематеріального характеру, включення в модель нових технологій або ринків, а також врахування в моделі можливостей доступу до джерел інформації про наявність зовнішніх і внутрішніх чинників та імовірність їхнього впливу.

До сьогодні найбільш розповсюдженими методами дослідження інвестиційної діяльності залишаються статистичні методи, які базуються на інформаційній базі статистичних спостережень та дозволяють здійснювати абсолютні й відносні показники, що характеризують економічний розвиток країни. При проведенні економічного дослідження слід відзначити такі переваги статистичних методів, як простота і наочність використання, їх застосування для оцінки інвестиційних процесів у складних умовах економіки перехідного періоду, що характеризується нестабільним рівнем інфляції, структурними змінами в ціноутворенні. Необхідність врахування впливу безлічі факторів, що змінюються в часі, обмежує застосування статистичних методів і доцільне тільки для проведення попередніх розрахунків, метою яких є орієнтовна оцінка ефективності інвестицій. Чітке визначення та формалізація цілей у вигляді математичних критеріїв оптимізації проводиться на основі співвідношення обмежень за рівнем прибутковості й ризику у різні періоди часу.

Зміну якісних чинників на підприємстві можна описати з використанням математичного моделювання. Модель дозволяє адекватно описати реальність, при цьому вона повинна містити як мету, що охоплює сукупність цільових функцій, так і пріоритетні співвідношення, що показують, з якою відносною ефективністю досягаються різні цільові функції, а також альтернативні стани зовнішнього середовища і функції результативності.

Під впливом цих чинників відбувається формування фінансових потоків, що ускладнюються умовами високої інфляції. Якщо часовий інтервал дорівнює року, треба провести більш точний та детальний аналіз інвестиційної діяльності з урахуванням чинника інфляції. Тобто доцільно скоротити цей термін до місяця.

Однією з причин для обмеження періоду може служити необхідність проведення розрахунків у реальних цінах, причому базовою валютою розрахунку має бути національна грошова одиниця. Проведення розрахунків у реальних цінах з великим розрахунковим періодом — квартал чи рік,

приводить до істотних похибок у визначенні величини потоку готівки. Це пов'язано зі значним впливом чинника часу, що обумовлює зміни значень параметрів, які впливають на формування грошової маси. Слід зазначити, що при періоді більше одного місяця практично неможливо коректно врахувати вплив чинника часу, вимірюваного в днях.

Особливо це актуально при проведенні розрахунків ефективності інвестиційних вкладень в умовах економічної та фінансової кризи. Аналіз моделі прийняття рішення передбачає наступні етапи:

- визначення проблеми — характеристика ситуації, при якій приймають рішення; забезпечення даними;
- створення моделі — визначення ступеня подібності між ситуацією, при якій приймають рішення, і моделлю;
- оцінка моделі — визначення переліку та значення основних показників, що будуть отримані за результатами прийняття рішення.

Отже, у процесі створення моделі прийняття рішення про здійснення інвестиційного процесу для ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» необхідно обґрунтувати вимоги до забезпечення інформаційних даних на всіх його етапах. При цьому необхідна не тільки фактична, але й прогнозна інформація. Тому доцільним є застосування методів складання прогнозів і сценаріїв розвитку зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Найбільш ефективними, що дозволяють обґрунтувати прийняття інвестиційного рішення за умови врахування необмеженої кількості зазначених факторів, є динамічні методи, які використовуються в імітаційному моделюванні.

Такі моделі відображають реальну діяльність підприємства за допомогою опису подій, що відбуваються в різний час. У динамічних моделях прийняття інвестиційного рішення використовують дані майбутніх надходжень і платежів, що відносяться до визначених періодів і термінів та розрахункові процентні ставки для конкретних періодів. Але у цих моделях ймовірність визначених сценаріїв за умови існування ризику знаходить

неповне відображення. Проте в умовах мінливого економічного середовища, яке є характерним для сучасної ситуації на інвестиційному ринку України, в процесі моделювання прийняття інвестиційного рішення є доцільним застосування інших методів економічного аналізу. Такими методами можуть бути:

- методи соціально-економічного аналізу, які припускають всебічне вивчення соціально-економічної діяльності, пізнання внутрішніх зв'язків і залежностей явищ з метою визначення прогресивних тенденцій розвитку і можливостей удосконалення суспільних відносин і виробництва. Ці методи вимагають значного обсягу інформації, що в даному випадку неможливо;

- методи прямих інженерно-економічних розрахунків, які широко використовують у вирішенні стандартних і структурованих проблем. Інвестиційні рішення фокусуються на питаннях визначення напрямів (об'єктів) вкладання тих коштів, які є в розпорядженні організації. Досить часто в літературі зазначається, що інвестиції здійснюються з метою отримання прибутку. Це так лише певною мірою. Треба звертати увагу, що існує й «соціальне інвестування», навіть у рамках діяльності комерційних організацій. У таких випадках не виникає прямого комерційного ефекту у вигляді прибутку. З'являються ефекти іншого типу – покращання умов праці, відпочинку, оздоровлення, культурно-освітнього розвитку тощо. До того ж слід ураховувати, що, крім прибутку, власників бізнесу цікавить рівень капіталізації компанії, тобто її ринкова вартість. Тому фінансовий менеджмент компанії, управлінські рішення можуть фокусуватися не тільки на прибутку, але й на ряді інших цілей. Він базується на системі норм, що у випадку інвестування неактуальне у зв'язку з їх відсутністю;

- балансовий метод, він використовує сукупність прийомів для забезпечення ув'язування та узгодження взаємозалежних показників. Мета цих досліджень — домогтися балансу між показниками. Цей метод доцільно

застосовувати тільки для аналізу і прогнозування процесів у масштабах національної економіки;

– метод експертних оцінок, який базується на використанні непрямої і неповної інформації, досвіді фахівців-експертів та інтуїції. Вважаю, що для прийняття інвестиційного рішення на рівні підприємства варто використовувати саме метод експертних оцінок. Це пов'язано зі складністю забезпечення процесу інвестування та необхідністю урахування не тільки об'єктивних тенденцій розвитку ситуації, але і реакції учасників процесу інвестування на прийняті рішення, а також відсутністю необхідного обсягу інформації і чіткого знання тенденцій розвитку ситуації.

Експертиза дозволяє знизити ризик прийняття помилкового рішення. У процесі експертної оцінки доцільно застосовувати методи системного аналізу і синтезу, тому що вони дозволяють розкласти економічні системи і процеси, що протікають у них, на складові і на цій основі визначити провідні фактори, "вузькі місця", ключові проблеми перспективного розвитку.

При проведенні аналізу інвестиційної діяльності слід використовувати перспективний комплексний аналіз, що допомагає у вирішенні проблем, які виникають у процесі інвестування і пов'язані з розробкою стратегії розвитку виробничо-господарських систем на різних рівнях. Підвищення комплексності аналізу пов'язано з його спрямованістю не тільки на функціонування виробничих систем, але й на досягнутий рівень їх структурного розвитку. Аналіз і синтез являють собою єдине ціле, що дає змогу використовувати цей метод в умовах багатокритеріальної невизначеності.

Для забезпечення необхідного рівня якості роботи експертної комісії доцільно застосовувати методи організації інформаційної взаємодії експертів. В умовах кризи в економіці основним завданням, що стоїть перед експертами в процесі аналізу порівнянності інвестиційного проекту і його ефективності для підприємства, є створення моделі, яка дозволить описати процес управління інвестиційною діяльністю підприємства, а також допоможе при

оцінці формування грошових потоків з урахуванням зростання інфляції. Особливістю роботи аналітичної служби підприємства при використанні експертних оцінок є застосування результатів експертизи в оптимізаційному моделюванні. Експертні оцінки, як правило, мають більшу чи меншу похибку, їх використання у високоточних моделях і розрахунках має бути акуратним, точність результатів на виході таких моделей треба співвідносити з точністю вхідної інформації.

Тому доцільно використовувати експертні криві, оскільки вони наочно демонструють динаміку розвитку ситуації. У свою чергу підприємство повинно готувати для експертів необхідну аналітичну інформацію, яка б допомагала їм у концентрованому вигляді одержувати корисну інформацію для роботи. При розробці імітаційної моделі підприємству важко враховувати всі фактори, більш раціональним є виділення найбільш істотних факторів, що впливають на цей процес. Особливої уваги вимагає добір чинників, які описують складність процесу інвестування і вплив показників, що не можуть бути виражені кількісно.

У цьому випадку для визначення ступеня впливу того чи іншого чинника на процес інвестування використовують бальну оцінку. Вона може проводитися за об'єктивними критеріями чи загальноприйнятими еталонами, відповідно до його градацій. Бальна оцінка дозволяє проводити аналіз при відсутності не тільки загальноприйнятих еталонів, але і сумнівної наявності деякого єдиного об'єктивного критерію, суб'єктивним відображенням якого вона є.

Суперечності, що виникли при експертизі, можна уникнути при повторному, більш точному оцінюванні об'єкта. Неузгодженість при колективній експертизі можна усунути шляхом змістовної інтеграції результатів аналізу узгодженості експертних суджень.

Виявлення за результатами оцінок "коаліції односторонніх" дозволяє зробити висновки, виявити причину неузгодженості і підвищити надійність одержаних експертних оцінок. Таким чином, для одержання якісної

експертизи необхідно виконати наступні умови: експертна комісія повинна складатися з фахівців, які мають досвід і ознайомлені з об'єктом експертизи; наявність аналітичної групи, що професійно володіє технологією організації і проведення експертизи, методами одержання та аналізу експертної інформації; одержання достовірної експертної інформації; обробка й аналіз експертної інформації. Особливу увагу слід приділяти можливим помилкам, що можуть виникнути в процесі експертизи.

До таких помилок відносяться: перебільшення можливостей експертних оцінок; зайве захоплення "здоровим глуздом"; нечітке розуміння цілей, характеру об'єкта чи експертизи; недостатність інформації про експертів і сфера їх професійних знань і досвіду; відсутність організаційних механізмів, що забезпечують можливість залучення кваліфікованих експертів; недостатня інформованість експертів про конкретний об'єкт експертизи; нечітка постановка завдання перед експертами.

Організація інформаційної взаємодії між експертами й обмін інформацією між ними є корисним, а іноді і необхідним. Неврахування впливу факторів конформізму і кон'юнктурності експертів призводить до того, що до участі в експертизі залучаються люди, явно зацікавлені в результатах.

Невірне розуміння точності експертних оцінок, зайве захоплення формальними моделями, неправильна обробка результатів експертизи, інтерпретація результатів ведуть до збільшення імовірності помилки. Розглянуті випадки не вичерпують всі можливі варіанти їх появи, тому до експертизи треба підходити з особливою увагою.

Запропонований метод дозволяє розглядати підприємство і проект як єдине ціле. Однак варто враховувати деяку суб'єктивність експертних оцінок, можливу різницю в поглядах експертної комісії. До складу експертної комісії входять члени правління підприємства. З метою запобігання неякісній оцінці необхідно скористатися методом самооцінки експертів, що дає змогу одержання об'єктивних результатів експертизи.

Сучасний розвиток виробництва має інноваційний характер, що передбачає швидке відновлення технологій і продукції за рахунок модернізації виробництва. Тому в процесі прийняття інвестиційних рішень доцільно скористатися програмою "СтатЕксперт", що призначена для ухвалення остаточного рішення, коли вже визначені мета й умови розвитку процесів.

Матричний метод оцінки застосовується при вирішенні багатофакторних задач, тому доцільно використовувати його в практиці вибору цілей підприємства.

Моделювання складних економічних систем, таких як процес прийняття інвестиційного рішення шляхом складання матриць, дає можливість підприємству виявити фактори, які справляють негативний вплив. Їх виявлення на етапі проектування дозволяє провести детальний аналіз і коригування, а також розробити нову модель зі зміненими показниками. Компенсувати негативний вплив якісних факторів у межах моделі деякою мірою дозволяють позитивні значення кількісних факторів.

Окрім прийняття правильного інвестиційного рішення, дуже важливо правильно оцінити інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання. Інвестиційна привабливість підприємства — це його інтегральна характеристика як об'єкта майбутнього інвестування з позиції перспектив розвитку (динаміки обсягів продажу, конкурентоспроможності продукції), ефективності використання ресурсів і активів, їхньої ліквідності, стану платоспроможності, фінансової стійкості, а також значення низки неформалізованих показників.

Найбільш інвестиційно привабливі компанії знаходяться в процесі росту, на перших двох етапах свого життєвого циклу.

Компанії на стадії зрілості також є інвестиційно привабливими в більш ранні періоди, коли вони не досягли вищої точки економічного зростання.

Подальше інвестування відбувається, коли продукти компанії мають відносно високі ринкові перспективи й обсяг інвестицій у модернізацію невеликий і вони можуть бути повернуті в короткий термін.

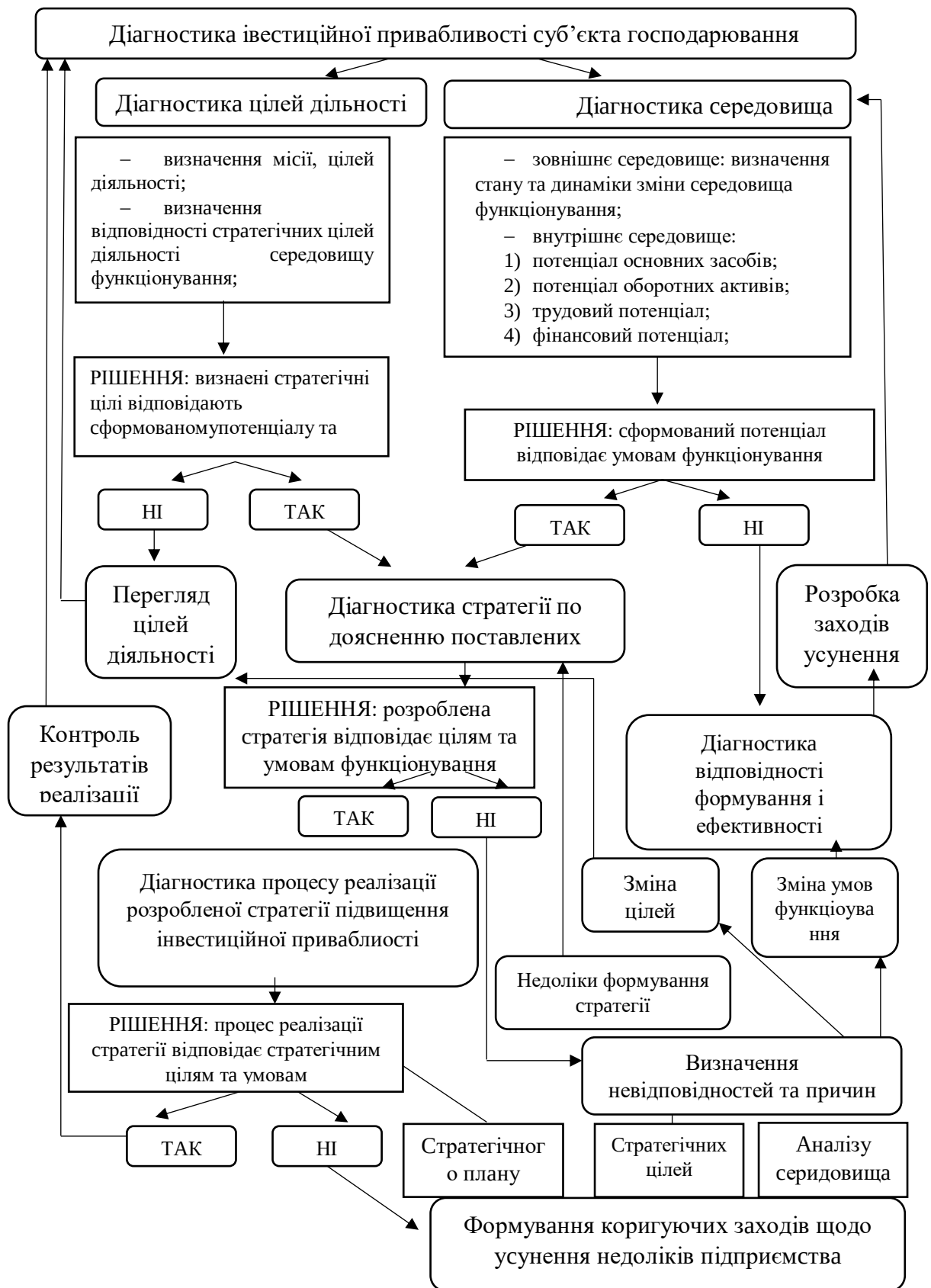

Рис 3.1. Модель оцінки інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання

У рамках фінансово-економічних досліджень на мікрорівні хворим є суб'єкт господарювання, у якого спостерігаються певні відхилення від нормального, або необхідного, стану (під нормальним, або необхідним, станом будемо розуміти такий стан об'єкта дослідження, що характеризується ліквідністю, платоспроможністю, фінансовою стійкістю, визначеним рівнем рентабельності, що досягається суб'єктом господарювання шляхом обліку наявних у нього фінансово-економічних ресурсів).

У процесі дослідження була встановлена необхідність моделювання інвестиційної привабливості підприємства під впливом факторів для прийняття управлінських рішень двох груп стекхолдерів: власників і менеджерів, акціонерів та інвесторів. Проведено моделювання інвестиційної привабливості підприємства з використанням методу «дерева» рішень. Власники та керуючі стикаються з питанням поєднання напрямів діяльності підприємства з урахуванням факторів впливу для збільшення його привабливості як об'єкта інвестування. Вирішити дане питання дає змогу моделювання у вигляді побудови «дерева» прийняття рішень «Дерево» прийняття рішень є методом класифікації та прогнозування показників, для якісної побудови якого необхідна достатньо велика кількість вхідних даних та значення вихідного показника.

Результат побудови «дерева» прийняття рішень відображається схематично та має правила, відповідно до яких користувачі можуть зробити висновки та прийняти відповідне рішення. Модель розрахунку інвестиційної привабливості підприємства включає у себе поєднання показників фінансово-економічного стану товариства та його ринкової капіталізації. Узагальнений показник фінансово-економічного стану включає у себе розрахунок 16 показників фінансово-економічного стану підприємства з використанням функції нормування, яка дає змогу уникнути вагових значень показників та побудувати загальний показник фінансово-економічного стану підприємства як об'єкта інвестицій.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ТЕХНІКА БЕЗПЕКИ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Основною метою розділу є розробка попереджувальних заходів запобігання виробничого травматизму, професійних захворювань, шкідливого впливу на навколишнє середовище, які є специфічними при виконанні службових обов'язків.

В дипломній роботі розглядається тема: «Управління інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання».

До основного приміщення, де проводяться роботи у галузі фінансів можна віднести офісне приміщення ПАТ «Завод агротехнічних машин». Слід також враховувати, що приміщення де проводяться роботи розташоване на території підприємства, тому до переліку основних потенційних небезпек, що присутні в офісному приміщенні, слід додати потенційні небезпеки характерні для території підприємств.

Обладнання, яке використовується під час виконання робіт у галузі фінансів можна умовно розділити на дві групи:

- обладнання, яке безпосередньо забезпечує робочий процес (наприклад, комп'ютерна та різноманітна периферійна техніка при роботах в офісі);
- обладнання, яке підтримує комфортні умови праці (наприклад, опалювальні прилади, кондиціонери, іонізатори повітря для забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в приміщеннях).

Аналіз потенційних небезпек. До небезпек, які можуть спіткати працівників під час роботи в офісних приміщеннях можна віднести:

- ураження електричним струмом, у наслідок несправності електроболаднання, невиконання правил техніки безпеки при користуванні

електричним обладнанням, що може призвести до електротравм або летального наслідку;

- механічне травмування в наслідок не раціонального розташування робочих місць;

- нервово-психічні навантаження, через специфічність роботи працівників економіко-гуманітарної сфери, яка передбачає постійний контакт з клієнтами, колегами по роботі, керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань (деякі з них можуть бути конфліктними, суперечливими). Подібний характер роботи може викликати емоційний дискомфорт, внутрішнє роздратування та емоційну нестабільність під час короткотривалих певних негативних ситуацій, що може призвести до захворювань нервової системи, зниження насаги на працю та стресових станів;

- кістково-м'язові порушення, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;

- негативний вплив електромагнітних, в тому числі і рентгенівських випромінювань при використанні моніторів персональних комп'ютерів (далі ПК) з електронно-променевою трубкою, що призводить до погіршень зору, зниження імунітету;

- недостатнє або надмірне освітлення робочих місць, в зв'язку з несправністю, або хибним вибором освітлювальних приладів, в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до джерел природного та штучного освітлення, що призводить до погіршення зору або ефекту засліплення;

- підвищений рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (далі ЕОМ), її технічною периферією, а також людьми, що працюють у приміщенні, і який призводить до погіршення слуху;

- незадовільні параметри мікроклімату робочого місця, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітрообмін та опалювальної системи, які можуть викликати загальні захворювання;
- вірогідність загоряння, у зв'язку із несправністю електричного обладнання, недотримання, або порушення правил протипожежної безпеки обслуговуючим персоналом, що призводить до пожежі;
- неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей;
- незадовільні стосунки у колективі – моббінг. Причинами прояву моббінгу можуть бути: процес постійної модернізації виробничого процесу, який вимагає концентрації сил та уваги; страх втратити робоче місце; психологічний терор, зумовлений заздрістю, марнославством, інтригами, плітками та фізичним впливом. Це може призвести до погіршення виробничого клімату, зниження продуктивності праці та безпечності її умов.
- заходи по забезпеченню безпеки.

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам: ПУЕ («Правила устрою електроустановок») і ГОСТ 12.1.030-81 (2001) «ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление», величина опору захисного заземлення електрообладнання приміщення - 4 Ом; НПА ОП 40.1-1.32-01 «Правила устройства электроустановок. Электрооборудование специальных

установок», приміщення, в якому розташовуються ЕОМ, різноманітне устаткування, відноситься до класу пожежебезпечної зони П-Па, тому передбачений мінімальний ступінь захисту ізоляції обладнання IP44; ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Электробезопасность. Термины и определения» обладнання офісу має подвійну ізоляцію, яка складається з робочої та додаткової ізоляції; ГОСТ 12.2.007.0-75* (2001) «ССБТ. Изделия электротехнические. Общие требования безопасности» ЕОМ, периферійні пристрої ЕОМ та устаткування для обслуговування, ремонту та налагодження ЕОМ по способу захисту людини від ураження електричним струмом, належать до І класу, оскільки мають подвійну ізоляцію, елемент для заземлення та провід для приєднання до джерела живлення, що має заземлюючу жилу і вилку з заземлюючим контактом. Експлуатація електроустановок і електроустаткування проводиться відповідно до НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» та НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів»

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок не раціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неуважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж $6,0 \text{ м}^2$, а об'єм не менше ніж $20,0 \text{ м}^3$).

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання

несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, передбачені перерви у роботі – 15 хвилин кожні дві години, а також спеціально обладнане приміщення – кімната відпочинку.

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві». Для запобігання кістково-м'язових порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

Для мінімізації незадовільних стосунків у колективі (моббінгу), керівнику або спеціалісту по персоналу потрібно:

- створити умови на робочих місцях, які будуть гарантувати позитивний соціально-психологічний клімат на найкращому можливому рівні;
- вжити заходи, що допоможуть уникнути негативних стосунків у колективі, наприклад, запровадити правила, які забезпечать взаємоповагу між членами колективу. Керівники мають знати основні законодавчі акти в галузі охорони праці, враховувати їх вимоги при організації виробничого процесу. Враховувати вплив різних психологічних станів людини на робочий процес. Розбиратися в причинах конфліктів в колективі. Це потрібно перш за все для того, щоб прийти на допомогу працівникам, котрі перебувають у стані стресу і нервової кризи;
- постійно інформувати працівника про стан роботи на тому чи іншому етапі, акцентувати увагу робітників щодо кінцевого результату, проводити постійний моніторинг стосунків між працівниками, цікавитися їхньою думкою з цього приводу;
- не допускати негативного ставлення як до людини, яка зазнає утисків;
- виконання правил кооперації та співпраці, що встановлені у колективі дозволяють більш успішно розв'язувати критичні ситуації.

Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці.

Внаслідок роботи за ПК, на фізіологію людини негативно впливають електромагнітні випромінювання. Щоб зменшити наслідки впливу на людину та знизити негативні показники у робочій зоні до допустимих значень, згідно з ГОСТ 12.2.007.0-75 «Изделия электротехнические. Общие требования безопасности», вироби, які створюють електромагнітні поля, повинні мати захисні елементи (екрани, поглиначі і т.д.). Вимоги до захисних елементів повинні бути вказані в стандартах та технічних умовах на конкретні види виробів. Згідно з НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин» та ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин», на робочих місцях обладнаних ПК встановлені рідкокристалічні монітори, які не є джерелами рентгенівського та електромагнітного випромінювань.

Основними причинами недостатньої або нераціональної освітленості робочих місць є несправність або нераціональний вибір освітлювальних приладів.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні, згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення. Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі або штори.

Розрахунок загального штучного освітлення в приміщенні офісу розмірами $A \times B \times H = 18,5 \times 6 \times 2,5$ м, з висотою робочої поверхні $h_p = 0,8$ м, нормованим значенням штучного освітлення для кабінету $E_n = 300$ лк. Проведемо розрахунки:

- розраховуємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \cdot [L/h]}, \text{ шт}; \quad (4.1)$$

де: B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L/h]$ – числове значення коефіцієнта світильника;

$$N_p = \frac{6}{(2,5 - 0,8) \cdot 1,4} = 3, \text{ шт.}$$

- визначаємо максимально припустиму відстань між рядами світильника $L_{\max}$:

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p}, \text{ м}; \quad (4.2)$$

де: B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт;

$$L_{\max} = \frac{6}{3} = 2, \text{ м.}$$

- визначаємо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)}; \quad (4.3)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$$i = \frac{18,5 \cdot 6}{(2,5 - 0,8) \cdot (18,5 + 6)} = 2,66.$$

– визначаємо значення коефіцієнта використання світлового потоку η , створюваного растровим світильником типу ЛВО.

Вибирається з урахуванням відбиття поверхонь приміщення та індексу приміщення і дорівнює $\eta = 53 \%$.

– визначаємо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_{Σ} :

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_z \cdot z}{\eta}, \text{ лм}; \quad (4.4)$$

де: E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу (для кабінету $k_z = 1,4$);

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z = 1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{300 \cdot 18,5 \cdot 6 \cdot 1,4 \cdot 1,1}{0,53} = 96758,49, \text{ лм}.$$

– визначаємо умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{cv}^* :

$$N_{cv}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\max}^2}, \text{ шт}; \quad (4.5)$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

$L_{\max}$ – максимально припустима відстань між рядами світильників, м;

$$N_{cv}^* = \frac{18,5 \cdot 6}{2^2} = 28, \text{ шт}.$$

– розраховуємо світловий потік умовного джерела світла Φ_{π}^* :

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_{\text{л}}^*}, \text{ лм}; \quad (4.6)$$

де: Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

$N_{\text{л}}^*$ – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за формулою:

$$N_{\text{л}}^* = N_{\text{св}}^* \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.7)$$

де: n – кількість ламп у світильнику, шт;

$$N_{\text{л}}^* = 28 \cdot 4 = 112, \text{ шт};$$

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{96758,49}{112} = 864, \text{ лм}.$$

– знаходимо коефіцієнт m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи $\Phi_{\text{л}}^*$ та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи $\Phi_{\text{л}}$:

$$m = \frac{\Phi_{\text{л}}^*}{\Phi_{\text{л}}}; \quad (4.8)$$

$$m = \frac{864}{1200} = 0,72.$$

– визначаємо оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні $N_{\text{св}}$:

$$N_{\text{св}} = N_{\text{св}}^* \cdot m, \text{ шт}; \quad (4.9)$$

де: $N_{\text{св}}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт;

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи;

$$N_{\text{св}} = 28 \cdot 0,72 = 21, \text{ шт}.$$

– визначаємо фактичну кількість ламп у приміщенні $N_{\text{л}}$:

$$N_{\text{л}} = N_{\text{св}} \cdot n, \text{ шт}; \quad (4.10)$$

де: $N_{\text{св}}$ – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;

n – кількість ламп у світильнику, шт;

$$N_{\lambda} = 21 \cdot 4 = 84, \text{ шт.}$$

– визначаємо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_{\lambda} \cdot N_{\lambda} \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_z \cdot z}, \text{ лк}; \quad (4.11)$$

де: Φ_{λ} – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

N_{λ} – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості;

$$E_p = \frac{1200 \cdot 84 \cdot 0,53}{18,5 \cdot 6 \cdot 1,4 \cdot 1,1} = 312, \text{ лк.}$$

Виходячи з розрахунку загальне штучне освітлення в приміщенні офісу дорівнює 312 лк, що відповідає нормованому значенню освітлення і яке забезпечується за допомогою 21 растрового світильника типу ЛВО.

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку». Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну (Standby), якщо комп'ютер не працює протягом визначеного часу;
- використання блоків живлення ПК з вентиляторами на гумових

підвісках;

Неправильне проектування або несправність систем опалення та вентиляції в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови в приміщенні офісу – температура повітря, відносна вологість повітря й швидкість його переміщення відповідають встановленим санітарно-гігієнічним вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень» і ГОСТ 12.1.005-88 (1991) «ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны». Роботи в офісному приміщенні, належать до категорії Іб - легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;
- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Забезпечення таких параметрів мікроклімату досягається оснащенням приміщень пристроями кондиціонування, вентиляції та дезодорації повітря, системами опалювання.

Оптимальні рівні позитивних (n+) і негативних (n-) іонів у повітрі приміщення з ВДТ відповідають вимогам ГН 2152-80 «Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих та громадських приміщень» і становить: $n+ = 1500-30000$ (шт. на 1см^3); $n- = 3000-5000$ (шт. на 1см^3). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечуються за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

Заходи з пожежної безпеки.

Горінням називається складний фізико-хімічний процес взаємодії горючої речовини та окислювача, який супроводжується виділенням тепла та випромінюванням світла.

Процес горіння призводить до пожежі.

Пожежа – неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розповсюджується у часі та просторі.

Виходячи з аналізу речовин та матеріалів, які використовуються при роботі у приміщенні обладнаному ПК з ВДТ:

- згідно ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)» у офісному приміщенні обладнаному ПК з ВДТ можлива пожежа класів – А (пожежа, що супроводжується горінням твердих матеріалів) та Е (горіння електроустановок, що перебувають під напругою до 1000 В);

- відповідно до вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою», воно належить до категорії «Д» з пожежної небезпеки – простір у приміщенні, у якому перебувають тверді горючі речовини та матеріали.

Оскільки офісне приміщення обладнане ПК з ВДТ належить до категорії «Д» з пожежної небезпеки, тому відповідно до вимог ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги» воно має II ступінь вогнестійкості.

Обладнання, силові та освітленні мережі офісного приміщення обладнаного ПК з ВДТ відповідають вимогам пожежної безпеки, оскільки виконані відповідно до вимог НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок», та мають ступінь захисту ізоляції обладнання IP44 яка відповідає класу пожежанебезпечної зони П-Па до якої належить приміщення.

Визначення видів та кількості первинних засобів пожежогасіння слід проводити з урахуванням фізико-хімічних та пожежонебезпечних властивостей горючих речовин, їх взаємодії з вогнегасними речовинами, а також розмірів площ приміщень.

Серед первинних засобів пожежогасіння особливе місце займають вогнегасники, які відзначаються високою ефективністю дії.

Для даного приміщення площею 111 м² необхідно розмістити три вуглекислотних вогнегасника місткістю 5 л.

Для адміністративних приміщень рекомендується використання сповіщувачів пожежі. Найшвидшим та найнадійнішим засобом сповіщення про виникнення пожежі вважаються установки електричної пожежної сигналізації (ЕПС). Одним з основних елементів установок ЕПС є пожежні сповіщувачі. У приміщенні, де виконуються роботи по написанню дипломного проекту, доцільно використовувати автоматичні сповіщувачі. Такі сповіщувачі реагують на фактори, що супроводжують пожежу: підвищення температури, дим, полум'я. Для адміністративного приміщення, де розташоване робоче місце, рекомендуються теплові або димові сповіщувачі. Теплові пожежні сповіщувачі реагують на теплову енергію, що звільняється під час пожежі. На відміну від теплових сповіщувачів димові сповіщувачі в більшості випадків дозволяють виявляти загоряння на значно більш ранньої стадії розвитку пожежі, так як освіта димових і аерозольних продуктів горіння для найбільш широкого класу горючих матеріалів передуює виникненню відкритого вогню, супроводжується достатнім для спрацьовування теплових сповіщувачів підвищенням температури. Димові сповіщувачі практично незамінні для установки на сходових клітках і в коридорах будівель, де підвищення температури спостерігається тільки при сильному розвитку пожежі.

Заходи по забезпеченню безпеки в надзвичайних ситуаціях. Дії керівника промислового об'єкта при виникненні надзвичайної ситуації.

Керівники об'єктів повинні передбачити управління надзвичайними ситуаціями (далі НС). Для забезпечення безпеки людини у НС стратегія управління повинна включати здійснення 3-х цілей:

- запобігання причин виникнення;
- запобігання самих екстремальних ситуацій;

- пом'якшення, максимальне ослаблення наслідків НС.

Стратегія запобігання причин виникнення НС передбачає недопущення таких дій чи процесів, які несуть загрозу населенню. Дана стратегія здійснюється або відмовою від будівництва небезпечних об'єктів, або знищенням чи перепрофілюванням виробництв - джерел підвищеної небезпеки.

Друга стратегія - запобігання самої НС - передбачає недопущення виходу небезпечного процесу з-під контролю шляхом використання надійних аварійних систем, сигналізації, автоматики й інших заходів з підвищення надійності і стійкості роботи підприємств, а також шляхом заходів превентивної евакуації тощо.

Третя стратегія - пом'якшення наслідків - передбачає орієнтацію на ослаблення, локалізацію наслідків НС. Ця стратегія має пріоритет у керуванні стихійними лихами і ситуаціями «комбінованого» типу.

У практиці управління найбільший ефект дає спільне використання всіх трьох стратегій, особливо при промислових аваріях. У НС, викликаних стихійними лихами, пріоритет надається другій і третій стратегіям. Для реалізації кожної зі стратегій управління необхідно розробляти і приймати комплекс превентивних та оперативних заходів.

Превентивні:

- аналіз і встановлення зовнішніх та внутрішніх причин, які ведуть до катастрофи;
- прогнозування осередків ураження, втрат і збитків на підприємстві;
- заходи з підвищення стійкості;
- обґрунтування сил і засобів для проведення дій з локалізації вогнищ поразки і пошуково-рятувальних робіт;
- навчання формувань і громадян способам захисту;
- підготовка надійного пункту управління.

Оперативні:

- оповіщення про НС;
- проведення всіх видів розвідки й оцінка обстановки;
- проведення екстрених захисних заходів (укриття в захисних спорудах цивільного захисту, евакуація, використання засобів індивідуального захисту);
- використання сил постійної готовності для локалізації катастрофи;
- надання першої медичної і першої долікарської допомоги;
- нарощування сил і засобів у вогнищі ураження за рахунок залучення формувань підвищеної готовності;
- термінове постачання потерпілих продовольством та іншими життєво необхідними засобами;
- введення аварійно-відбудовних робіт.

При виникненні НС організовується надзвичайне управління, яке складається з чотирьох стадій ліквідації наслідків.

Перша стадія вжиття екстрених заходів. Мета - задіяти механізм надзвичайного управління і вчасно зреагувати на НС.

Основні завдання початкової стадії:

- встановлення факту НС, попередня оцінка обстановки в зоні лиха і масштабів наслідків, мобілізація і встановлення оперативних завдань органам надзвичайного управління, віддача розпоряджень на залучення мобільних сил пожежної охорони, швидкої медичної допомоги, охорони суспільного порядку й інших служб для допомоги потерпілим, сприяння місцевим органам влади в організації рятувальних робіт і локалізації зони нещастя власними силами;
- інформування населення та вищестоящих органів управління про НС і вжиті заходи.

Тривалість початкової стадії 1-10 годин.

Друга стадія оволодіння ситуацією й організації механізму надзвичайного управління в зоні лиха, у плануванні і проведенні рятувальної операції відповідного масштабу.

Завдання:

- детально оцінити обстановку, терміново прийняти обґрунтоване рішення й уточнити план ліквідації наслідків НС;
- розрахувати необхідні сили і засоби, ресурси для всього комплексу робіт у зоні лиха, організувати чітку взаємодію всіх залучених сил і аварійних служб.

Тривалість другої стадії - від кількох годин до кількох діб.

Третя основна і визначальна стадія. Мета - перебороти надзвичайний характер ситуації: відновити безпеку населення в зоні лиха, ліквідувати загрозу життю і здоров'ю всім потерпілим, створити мінімально необхідні умови для життєдіяльності населення, що залишилося.

Завдання:

- розгортання в найкоротший термін рятувальних робіт на всіх потерпілих об'єктах зони лиха, надання допомоги потерпілим для захисту їхнього життя, здоров'я і підтримка життєздатності в екстремальних умовах; евакуація потерпілих із зони нещастя та їх життєзабезпечення;
- термінове проведення аварійно-відбудовних робіт на системах водо-, тепло-, газо-, електросистемах і зв'язку в зоні лиха.

Тривалість кілька діб - кілька тижнів.

Четверта стадія відновлення, тобто економічна, соціальна, культурна й екологічна реабілітація зони лиха. Органи надзвичайного управління вичерпали свою роль і передають функції постійної дії місцевим органам управління. Розробляється спеціальна програма з черговістю комплексу заходів для реабілітації зони нещастя.

Таким чином, у даному розділі дипломної роботи були виявлені основні небезпечні та шкідливі чинники, які можуть мати прояв при виконанні робіт й експлуатації устаткування в офісному приміщенні ПАТ «Завод агротехнічних машин», з'ясовані причина та наслідки цих чинників, визначена категорія приміщення за вибухопожежною та пожежною безпекою, а також первинні засоби пожежогасіння, розглянуті заходи по забезпеченню безпеки в

надзвичайних ситуаціях, а саме дії керівника промислового об'єкта при виникненні надзвичайної ситуації.

ВИСНОВОК

В процесі написання дипломної роботи було чітко сформовані та окреслені основні поняття, а саме інвестиційна діяльність, інвестиції, інвестиційна стратегія, інвестиційне рішення та інші.

Інвестиційна діяльність підприємства це цілеспрямований процес формування необхідних інвестиційних ресурсів, збалансований відповідно до обраних параметрів інвестиційної програми (інвестиційного портфеля) на основі вибору ефективних об'єктів (інструментів) інвестування та забезпечення їх реалізації.

Інвестиції — всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект.

Інвестиційна стратегія — це процес формування системи довгострокових цілей інвестиційної діяльності та вибір найбільш ефективних шляхів їх досягнення на базі прогнозування умов здійснення цієї діяльності, кон'юнктури інвестиційного ринку як у цілому, так і на окремих його сегментах.

Інвестиційні рішення - це рішення, пов'язані із вкладанням (інвестуванням) коштів в активи в певний період часу з метою одержання зиску в майбутньому.

Проведені дослідження теоретичних, методологічних і методичних засад управління інвестиційною діяльністю суб'єкта господарювання на прикладі ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН». Для цього було досліджено його фінансове становище на початок 2018 року, за останні 5 років. В результаті дослідження ми отримали суб'єкт господарювання з стійким фінансовим становищем та достатніми запасами вільних коштів. Було розглянуто та запропоновано здійснення можливості інвестиційної діяльності

на прикладі реального інвестиційного проекту, що представляє собою заміну газоочисного обладнання на діючій електростанції згідно Розпорядження №796-р «Про Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок» Кабінету Міністрів України. Інвестиційний проект розраховувався на 5 років, а саме 2019-2023рр. Дослідженню його економічну ефективність, якщо ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» вкладе в нього 6000 тис. грн вже в червні 2018 року. З урахуванням дисконтування цін на матеріали, електроенергію та оплату праці ми дійшли висновку, що витрати на виробництво газоочисного обладнання за рахунок ТЕС є значно меншими ніж враховуючи ціни ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН», але оскільки сама електростанція не може вкласти всі свої вільні кошти по причинах нестійкого фінансового становища викликаного великою дебіторською заборгованістю, тяжким економічним становищем в країні, військовим станом, підвищенням цін на комунальні послуги та інші, а також бажанням до капітальних ремонтів їй доцільно залучення додаткових коштів за рахунок зовнішніх підприємців, а отже процесу інвестування.

Тому було розраховано ефективність даного проекту, а також його прибутковість в результаті інвестування та отриманню приблизний отриманий чистий дохід для ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» після окупності вкладених інвестицій під кінець 5 років. Тобто ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» отримає 35287,43 тис. грн при терміні окупності в 14 місяців, якщо інвестування відбудеться в червні 2018 року. Тим самим ми дійшли висновку, що проект є економічно ефективним та дає можливість отримати в 6 разів більше ніж вклали.

Також при дослідженні фінансового стану ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН» було виявлено, що підприємство не поспішає розвивати свою інвестиційну діяльність, велика кількість коштів не використовується, оскільки багато підприємств на даний час намагаються комулювати грошові кошти оскільки тяжке економічне становище в країні. Тому було запропоновано шляхи правильності прийняття інвестиційних

рішень, оскільки це являться найголовнішим при розгляді інвестиційного проекту на початкових етапах, що в свою чергу призведе до майбутніх доходів замість збитків. А також були запропоновані шляхи поліпшення інвестиційної діяльності шляхом формування окремого підрозділу з інвестиційної діяльності з кваліфікаційним персоналом, які безпосередньо будуть приймати тільки прибуткові інвестиційні проекти.

Ще одним з запропонованих варіантів стимулювання інвестиційної діяльності є залучення додаткових коштів шляхом :

- зменшення собівартості продукції;
- формуванням кваліфікаційного підрозділу з маркетингу;
- зменшенням дебіторської заборгованості;
- покращення технічної бази на підприємстві;
- автоматизації підприємства;
- залучення держави як інвестора.

Отже, в результаті проведеної дипломної роботи було досягнуто головну її мету, а саме розглянуто теоретичні, методологічні та практичні аспекти в діагностиці можливості здійснення інвестиційної діяльності суб'єктом господарювання, проблеми прийняття ефективного інвестиційного рішення, розгляд методу оцінки ефективності інвестицій та обґрунтування шляхів удосконалення управління інвестиційної стратегії в теперішніх складних умовах. Було виконані основні завдання дипломної роботи, а саме розглянуто теоретико – методологічні аспекти інвестиційної діяльності, проаналізовано та здійснимо комплексну оцінку показників фінансового стану на прикладі підприємства та зроблений висновок щодо можливості вкладання інвестицій, виявино проблемні аспекти управління інвестиційною діяльністю суб'єкта господарювання та розроблено пропозиції щодо їх удосконалення, а також запропоновано модель щодо прийняття правильного івестиційного ріщення, що в свою чергу має позитивний характер для управління інвестиційною діяльністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» № 1560-XII від 18.09.1991 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
2. Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні" від 10.09.1991 року № 1540а-XII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12>
3. Закон України "Про режим іноземного інвестування" від 19.03.1996 року № 93/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
4. Закон України "Про інститути спільного інвестування (пайові та інвестиційні фонди)" № 2299-III від 15.03.2001 року [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>
5. Закон України "Про внесення змін до деяких законів України з метою усунення випадків ухилення окремих підприємств, створених за участю іноземних інвесторів, від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)" від 20.12.2001 року № 2899-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-14>
6. Закон України "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон" від 13.10.1992 року № 2673-XII [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>
7. Закон України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" № 991-XI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14>

8. Закон України "Про державно-приватне партнерство" № 2404-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>

9. Закон України "Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна" від 21 жовтня 2010 року № 2623-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-17/ed20120101/find?text>

10. Закону України "Про Фонд гарантування інвестицій на фондовому ринку" [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4773-17>

11. Вільям Ф. Шарп, Гордон Дж. Александер, Джефрі В. Бейлі Інвестиції [Текст]: Інвестиції 1028 ст.

12. Литвин, З. Б. Аналіз як невід'ємний інструмент ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства / З. Б. Литвин // Регіональна бізнес-економіка та управління. – № 4(44). – грудень. – 2014 – С. 25-34.

13. Навч. посібник / А. А. Пересада, О. Г. Шевченко, Ю. М. Коваленко, С. В. Урванцева. — К.: КНЕУ, 2014. — 408 с.

14. В.І. Лебідь, Н.О. Можаровська, Л.Л. Нескороджена. Господарське право: навчальний посібник. – 2-ге видання допов. і перероб. – К.: Алерта, 2014. – 416 с.

15. Боярко, І. М. Інвестиційний аналіз [Текст] : навч. посібник /І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко; Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ «УАБС НБУ». – Київ : Центр учбової літератури, 2011. – 400 с.

16. Інвестиції та регіональна проектна діяльність [Текст] : навч. посіб. / [В. Т. Голубятніков, П. Д. Лазар, Н. В. Голубятнікова та ін.] ; за заг. ред. доц. В. Т. Голубятнікова ; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. – 250 с.

17. Берляк Г. В. Теоретичні підходи до аналізу інвестиційної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / Г. В. Берляк // Науковий вісник

Ужгородського університету. Серія : Економіка. – 2015. – Вип. 1(2). – С. 234–238. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvuuec_2015_1\(2\)_50.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvuuec_2015_1(2)_50.pdf)

18. Кононенко В. В. Використання індексів в аналізі залучення іноземних інвестицій [Електронний ресурс] / В. В. Кононенко, Д. О. Пирх // Бізнес Інформ. – 2012. – № 4. – С. 65–68. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/binf_2012_4_21.pdf

19. Новикова І. В. Концепції вартісно-орієнтованого управління інвестиціями: аналіз суперечностей і переваг [Електронний ресурс] / І. В. Новикова // Бізнес Інформ. – 2012. – № 10. – С. 84–88. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2012_10_20.pdf

20. Бурденко І.М. Управління грошовими потоками як основа забезпечення фінансової рівноваги суб'єктів господарювання / І.М. Бурденко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 16. – С. 661-665. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/130.pdf>

21. Бушовська Л.Б. Управління інвестиційною діяльністю як важливий складник економічної безпеки підприємства / Л.Б. Бушовська // Економіка і суспільство. – 2017. – Випуск № 11. – С. 170-176.

22. Гайдаржийська О.М. Дослідження структури власного капіталу підприємства та особливостей його формування / О.М. Гайдаржийська, О.М. Рибак, А.О. Чайковська // Інфраструктура ринку. – 2017. – Випуск 6. – С. 94-96. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://market-infr.od.ua/journals/2017/6_2017_ukr/20.pdf

23. Гончарова Н.М. Аналіз методичних підходів до оцінювання ефективності інвестиційних проектів / Н.М. Гончарова // Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Випуск 19. – 2018. – С. 393-400. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/67.pdf

24. Левицький В. Інвестиційний аналіз у фінансовому менеджменті / В. Левицький // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2017. – № 1. – С. 141-146
25. Міцкевич Н.В. Управління інвестиційним процесом розвитку підприємства / Н.В. Міцкевич, В.В. Маньківський. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/1/28.pdf>
26. Селіверстова Л.С. Підходи до формування портфеля фінансових інвестицій / Л.С. Селіверстова // Інвестиції: практика та досвід. – № 5. – 2018. – С. 5-7. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2018/3.pdf
27. СтрТкаченко Т.П. Напрями оптимізації інвестиційної діяльності підприємств / Т.П. Ткаченко, Н.А. Шевчук, І.В. Гончарук // Агросвіт. – № 7. – 2018. – С. 45-48. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/7_2018/8.pdf
28. Чуприна Л.В. Роль управління запасами у підвищенні ефективності управління підприємством / Л.В. Чуприна, В.М. Намазова // Молодий вчений. – 2017. – № 4 (44) – С. 784-788. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4/182.pdf>
29. Навч. посібник / А. А. Пересада, О. Г. Шевченко, Ю. М. Коваленко, С. В. Урванцева. — К.: КНЕУ, 2014. — 408 с.
30. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій : Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій № 22 від 23.02.98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98>.
31. Гончарук А.Г. Інвестиційна привабливість промислового підприємства як об'єкт управління / А.Г. Гончарук, А.А. Яцик // Економіка харчової промисловості. – 2011. – № 4. – С. 29–33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2011_4_910.
32. Гуляєва Н.М. Сутнісні ознаки інвестиційної привабливості підприємства: факторна природа формування / Н.М. Гуляєва, Н.К. Рябченко //

Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 1(13). – С. 22–28.

33. Товстенюк О.В. Інвестиційна привабливість як об'єкт діагностики / О.В. Товстенюк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – 2012. – № 727. – С. 381–386.

34. Самігуліна Ю.Р. Оцінка інвестиційної привабливості підприємств: огляд вітчизняних методик / Ю.Р. Самігуліна // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2012. – № 3. – С. 32–37.

35. Коюда В.О. Основи інвестиційного менеджменту : [навчальний посібник] / В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда. – К. : Кондор, 2008. – 340 с.

36. Брюховецька Н.Ю. Моделювання інвестиційної привабливості публічного акціонерного товариства як основа прийняття управлінських рішень / Н.Ю. Брюховецька, О.В. Хасанова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 1. – С. 307–313.

37. Ферлій В.В. Сутність поняття «інвестиційна привабливість підприємства» та його види / В.В. Ферлій // Ефективна економіка. – 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=262>.

38. Пилипенко Н.М. Вдосконалення оцінки інвестиційної привабливості підприємств / Н.М. Пилипенко, Г.І. Шаповал // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». – 2013. – Вип. 12(58). – С. 155–161.

39. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання : [монографія] / А.О. Єпіфанов [та ін.] ; за ред. А.О. Єпіфанова. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 286 с.

40. Бубенко П.Т. Методичні підходи до оцінки інвестиційної привабливості підприємства / П.Т. Бубенко, Г.А. Шаханова // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 66(1039). – С. 100–106.

41. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність : [підручник] / Т.В. Майорова. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
42. Федоренко І.К. Моделювання інвестиційної привабливості компаній методами факторного аналізу / І.К. Федоренко, В.Б. Рибалко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 10(113). – С.89–93.
43. Брюховецька Н.Ю. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства: визначення недоліків деяких існуючих методик / Н.Ю. Брюховецька, О.В. Хасанова // Економіка промисловості. – 2011. – № 44. – С. 110–117.
44. Юхимчик С.В. Матрична модель оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств / С.В. Юхимчик, С.Д. Супрун // Фінанси України. – 2013. – № 1. – С. 3–12.
45. Катан Л.І. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства / Л.І. Катан, К.С. Хорішко // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – № 15. – С. 22–24.
46. Великоіваненко Г.І. Ієрархічна модель оцінки інвестиційної привабливості підприємства / Г.І. Великоіваненко, К.М. Мамонова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://globalteka.ru/order/2349.html>.
47. Судакова О.І. Економічна безпека: аспект оцінки інвестиційної привабливості підприємств / О.І. Судакова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2008_2/0604.pdf.
48. Момот Т.В. Інвестиційна привабливість акціонерного товариства: удосконалення методики оцінки / Т.В. Момот // Менеджер. – 2015. – № 4(34). – С. 117–122.
49. Інноваційний механізм управління суб'єктами господарювання: монографія/ за заг. редакцією П. П. Микитюка. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2014. – 450 с.
50. Костюкевич Р.М. Інвестиційний менеджмент. [Текст] : навчальний посібник/ Р.М. Костюкевич - Рівне: НУВГП, - 2011. - 270с.

51. Шталь Т.В., Доброскок Ю.Б., Тіщенко О.О., Сапаров Е. Аналіз інвестиційного клімату України та шляхи його вдосконалення / Т.В. Шталь, Ю.Б. Доброскок, О.О. Тіщенко, Е. Сапаров // БІЗНЕСІНФОРМ – 2013. – № 3. – С. 122-125.
52. Міністерство закордонних справ України. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/page/open/id/821>.
53. Порядок ведення Державного реєстру інвестиційних проектів та проектних (інвестиційних) пропозицій: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.08.2013 № 843-р. - Офіційний вісник України від 12.11.2013. - № 85. - С. 3159
54. Андрійчук В. Г. Інноваційна модернізація вітчизняної економіки: стратегічні орієнтири та механізм їх реалізації / В. Г. Андрійчук //Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2010. – № 1. – С. 4–8.
55. Боднарчук В. Д. Державне регулювання інноваційного розвитку регіону :автореф. дис. канд. наук державного управління :спец. 25.00.02 – Академія муніципального управління / В. Д. Боднарчук. – Київ, 2011. – 22 с.
56. Майданевич П.М. Методологічні засади оцінювання інвестиційної привабливості підприємств / П.М. Майданевич // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 7. – С. 125-131. 119. Масленченков Ю.С.
57. Гришова І. Ю. Державна підтримка як невід’ємний механізм економічного зростання. Інституційні чинники розвитку підприємницьких структур :[колективна монографія] / Під ред. Непочатенко О. О. – Умань: СПД Сочінський, 2013. – С. 36–44.
58. Гришова І. Ю. Проблеми формування інноваційної системи [Текст] / І. Ю. Гришова, Т. М. Гнатєва// Інноваційна економіка. – 2012. – № 12. – С. 14–17.
59. Бухонова С. М. Оценка эффективности и моделирование интеграционных подходов к активизации инновационной деятельности предприятия / С. М. Бухонова, Ю. А. Дорошенко // Экономический анализ: теория и практика. – 2012. – № 9. – С. 8–19.

60. Ванькович Л.Я., Ковальчук С.І. Іноземні інвестиції: визначення, сутність, класифікація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment./2008_635/22.pdf
61. Вермінська О. М. Проблеми та перспективи інвестиційно-інноваційного розвитку України / О. М. Вермінська, П. А. Гориславець // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2014. – № 691. – С. 258–262.
62. Вініченко І. І. Економічна сутність НТП, інновацій та їх роль у розвитку виробництва / І. І. Вініченко // Економіка і держава. – 2009. – № 4. – С. 9 -15.
63. Володін В. Г. Питання правового регулювання залучення інвестицій в інноваційний розвиток в Україні. / В. Г. Володін // Інвестиції та інноваційний розвиток. – 2008. - №1. – С. 54-55.
64. Гаман М. В. Державне регулювання інноваційного розвитку України [Текст] : збірник наукових трудов / М. В. Гаман ; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. – К. : НАДУ, 2005. – 386 с.
65. Гаман М. В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід : монографія / М. В. Гаман. – К. : Вікторія, 2004. – С. 104-131

Додаток А

Фінансова звітність ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»

Таблиця А.1

Консолідований баланс (Звіт про фінансовий стан) ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН», тис. грн.

Актив	Код рядка	2013	2014	2015	2016	2017
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи:	1000	0	0	0	0	0
первісна вартість	1001	0	0	0	4	4
накопичена амортизація	1002	0	0	0	4	4
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	0	0	0
Основні засоби:	1010	3565	3996	3793	3790	4018
первісна вартість	1011	14018	14530	14506	14766	14379
знос	1012	10453	10534	10713	10976	10361
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0	0	0
знос	1017	0	0	0	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:	1030	0	0	0	0	0
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств						
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0	0	0
Гудвіл	1050	0	0	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	1095	3565	3996	3793	3790	4018
II. Оборотні активи						
Запаси	1100	381	306	309	1976	2387
Виробничі запаси	1101	113	105	108	595	1213
Незавершене виробництво	1102	23	118	69	1314	207

Продовження додатку А

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7
Готова продукція	1103	245	83	132	67	967
Товари	1104	0	0	0	0	0
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	61	70	798	196	896
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	1130	0	0	0	0	0
за виданими авансами						
з бюджетом	1135	0	3	0	7	21
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0	0	0
з нарахованих доходів із внутрішніх розрахунків	1140	0	0	0	0	0
	1145	0	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	5	93	81	1688	97
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	200	39	78	32	126
Готівка	1166	0	0	0	0	0
Рахунки в банках	1167	200	39	78	32	126
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0	0	0
у тому числі в:	1181	0	0	0	0	0
резервах довгострокових зобов'язань						
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	15	17	25	560	458
Усього за розділом II	1195	662	528	1291	4459	3985
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0	0	0
Баланс	1300	4227	4524	5084	8249	8003

Продовження додатку А

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7
Пасив	Код рядка	2013	2014	2015	2016	2017
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3025	3025	3025	3025	3025
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	2515	2515	2515	0	0
Додатковий капітал	1410	51	51	0	2515	2515
Емісійний дохід	1411	0	0	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0	0	0
Резервний капітал	1415	0	0	51	51	51
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-2563	-2357	-1616	-1141	-358
Неоплачений капітал	1425	0	0	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0	0	0
Інші резерви	1435	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	1495	3028	3234	3975	4450	5233
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	4	6	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	0	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітної періоду)	1531	0	0	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітної періоду)	1532	0	0	0	0	0

Продовження додатку А

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7
резерв незароблених премій; (на початок звітної періоду)	1533	0	0	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітної періоду)	1534	0	0	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0	0	0
Усього за розділом II	1595	4	6	0	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:	1610	207	0	0	0	0
за довгостроковими зобов'язаннями						
за товари, роботи, послуги	1615	589	1038	649	202	491
за розрахунками з бюджетом	1620	136	115	217	205	285
за у тому числі з податку на прибуток	1621	0	0	77	104	172
за розрахунками зі страхування	1625	13	0	8	13	25
за розрахунками з оплати праці	1630	23	0	18	51	93
за одержаними авансами	1635	0	0	0	0	0
за розрахунками з учасниками	1640	0	0	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	5	30	56	60	86
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	222	101	161	3268	1790
Усього за розділом III	1695	1195	1284	1109	3799	2770

Продовження додатку А

Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6	7
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0	0	0
Баланс	1900	4227	4524	5084	8249	8003

Додаток Б

Фінансова звітність ПАТ «ЗАВОД АГРОТЕХНІЧНИХ МАШИН»

Таблиця Б.1

Консолідований звіт про фінансові результати

(Звіт про сукупний дохід) ПАТ «», тис. грн.

Стаття	Код рядка	2013	2014	2015	2016	2017
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5964	3745	5913	6785	13901
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0	0	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0	0	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	0	0	0	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0	0	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0	0	0	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-4560	-1835	-2891	-3329	-7847
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0	0	0	0
Валовий: прибуток	2090	1404	1910	3022	3456	6054
Валовий: збиток	2095	0	0	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0	0	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0	0	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0	0	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0	0	0	0
Інші операційні доходи	2120	1386	2033	2870	5188	4748
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0	0	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0	0	0	0
Адміністративні витрати	2130	-897	-557	0	0	0
Витрати на збут	2150	-34	-2	-801	-770	-1286
Інші операційні витрати	2180	-2070	-3155	-2	-2	-45
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0	-4285	-7309	-8528

Продовження додатку Б

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0	0	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	0	229	0	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	-211	0	804	563	943
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0	0	0
Інші фінансові доходи	2220	8	7	0	0	0
Інші доходи	2240	53	0	14	16	12
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0	0	0	0
Фінансові витрати	2250	-16	0	0	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	0	0
Інші витрати	2270	-125	0	0	0	0
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0	0	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	0	236	818	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	-291	0	0	579	955
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-42	0	-77	-104	-172
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0	0	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	0	206	741	475	783
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	-333	0	0	0	0